nuiter sentire, et in oibꝰ deo confidere, in illum devolvere viam nram, illi committere caam nram, hinc ē Ps: 63. aja mea tibi adhæret et dextra tua tenet me.

Nota tpris ē, anteq Gallꝰ canat, apud alios Eglistas legimꝰ, Petrum n abnegasse ter xtm, anteq Gallꝰ inciperet canere, sꝫ anteq secundò caneret, verum difficultas illa n ē tanti, si verba xti illgamꝰ, ut scent ipsum anteq finitum sit gallicinium ter abnegaturum, nam gallꝰ, qndo dicitꝫ canere, totum gallicinium illgi debet, nisi restringatꝫ, qoo xtꝰ simul consulere voluit resipiscia eꝰ, et hoc medio uti, ad reducendum ipsum in viam et ordinem, nam Galli cantꝰ ipsi officium in memoriam revocabat, qoo ostendit deꝰ n pendere conversoem à medijs, sꝫ à sua potia, et illis deꝰ pt uti efficaciter, q p se nullam vim habent ut illgamus /: liceat illud hic transferre :/ hoem n vivere ex solo pane, sꝫ oi verbo, q exit ex ore dei.

Confirmao ē in illis verbis, amen amen dico vobis q asseverantis et oimodam rei certitudinem denotare, aliquoties diximꝰ.

Cap: XIV.

Capite hoc et aliquot seqq xtꝰ consolatꝫ suos discipulos pp abitum suum moestos et tristes varijs argtis.

In Cap: hoc 14. possumꝰ considerare sex partes.

1. Con

Cap: 14.

1. Continet summam consolaõis usq ad ℣. 5.
2. Institutõem Thomæ de loco et de via q et q̃ xtus et discipuli eius ire debeant usq ad ℣. 8.
3. Institutõem Philippi de Patre xtm interrogantis usq ad ℣. 12.
4. Ampliorem consolaõem s. consolaõis confirmaõem p. varia argta usq ad ℣. 22.
5. Institutõem Judæ, cur discipulis et n̄ mundo se sit manifestaturus usq ad ℣. 27.
6. Continuaõem iterum consolaõis usq ad finem.

X. In prima parte q̃ continet summam consolaõis, occurrit
1. Præceptum de aĩ securitate
2. modus et rão securitatis, nim. fides in Patrem et filium ℣. 1.
3. Argtm, petitum
a. à fru abitus xti, ut illis locum apud Patrem pararet, et apud illos, q illic jam habeant mansionem ℣. 2.
b. à futura ipsorum assumtõe in illũ locum ℣. 3.
c. ab ipsorum cognitõe de loco illo et via ad illũ ℣. 4.

J. In institutõe Thomæ occurrit
α. inrrogão Thomæ, tum de loco, tum de via ℣. 5.
β. responsio xti erudientis illum
1. tum de via, tum de loco p xtm ad Patrem eundum docentis
2. de sui et Patris unitate

J. In

1. In institutione Philippi et

α. illius interrogatio de Patre s. petitio manifestationis Patris v. 8.

β. responsio et institutio Xti, in qua

1. increpatio ignorantiae eius exaggerata à tempore v. 9.

2. indicatio modi cognoscendi Patrem, per cognitionem Xti ibid.

3. modi illius confirmatio, petita ab unitate Patris et filii v. 10.

4. probatio illius unitatis à verbis et factis communibus ibid.

5. adhortatio ad fidem illius unitatis per illas rationes v. 11.

II. In confirmatione consolationis illius Xtus discipulis suis varia argta consolationis et securitatis contra ipsorum anxietatem suggerebat, quae petunt

α. à magnitudine operum quae facturi erant credentes in ipsum confirmata ab abitu suo ad Patrem

β. à precum in nomine suo fundendarum efficacia et fructu, addito beneficiorum fine v. 13 et 14.

γ. à denominatione Spiritus S. ubi ostendit

1. quis ille dandus sit ipse amantibus et obedientibus.

2. à quo dandus sit ipse à Patre.

3. ad quem dandus sit ipse ad consolationem et illuminationem eamque constantem

4. quis ille non sit dandus, à mundo

5. cur non? quia non videt eum, nec scit eum: haec ratio vid: v. 15. 16.

δ. à cura et sua et sollicitudine circa illos v. 18.

ε. à prerogativa discipulorum per mundo tum ratione cognitionis Xti, tum ratione vitae communionis cum ipso v. 19.

2. à

Cap: 14.

2. a cognitionis illius excellentia singulari respectu unitatis Patris et filij et communionis ipsorum cum Christo v. 20.

4. ab amicitia et favore illis exhibendo à Patre et se, qui ament et obediant v. 21.

II. In institutione Judae est

α. Eius interrogatio de manifestatione Christi facienda discipulis et non mundo v. 22.

β. Christi responsio et institutio, in qua Christus docet

1. quibus se sit manifestaturus et cur v. 23.

2. quibus non et cur

γ. ostendit eo pertinuisse sermonem suum, quidiu cum ipsis fuerit v. 25.

δ. et promittit ulteriorem illuminationem Spiritus, atque ita ostendit, quomodo se sit manifestaturus, per Spiritum nempe, qui tamen non sit testaturus alia v. 26.

7. Iterum occurrit continuatio consolationis; ubi

α. promissio pacis eiusque descriptio et distinctio v. 27.

β. adhortatio ad constantiam et securitatem

γ. argumenta constantiae et securitatis, petita

1. à natura amoris, qui Christum amare debeant, qui postulet nempe, ut velint ipsum glorificare ea gloria qui habuerat v. 28.

2. à causa fidendi Christo, et non diffidendi, ut qui futura eo fine ipsis praedicat, ut credant v. 29.

3. à sua victoria de principe mundi v. 30.

4. à promtitudine sua ad patiendum, ut demonstret amorem et obedientiam erga Patrem, bono videlicet ipsorum v. 31.

Christus

N. 1.

Xtus & ante oia discipulos suos adhortat ad constiam aj in adversis piculis et tentaoibus, qndo monet et jubet, ne conturbetur cor ipsorum: Per Cor in Scra utiq illgr mens et spealiq judiciū, et inde ortum ppositum, desideria et affectus; unde fle p. q sit rao cur mens veniat noe cordis, qt. npe hi actus mentis plerumq conjuncti st cum certis motibus cordis s. sanguinis et spuum circa cor ppriè sic dictum.

Conturbao cordis oppnr & constia aj, firmitati judicij, ppositi et consiliorum, atq ita tranqllitati, q inde orit. Vera autē aj constia et judiciorum ac consiliorum firmitas orit ex clara et distincta pceptoe veri et boni et qdem summi boni, ut npe tum pseveremus in sentia aj et judicio, ubi satis magna lux e in illctu, cus ope qd verum aut falsum sit, bonum v malum cognoscimus; et constia in ppposito, in consilijs in amore, pariter orit ex pceptoe clara et distincta raoum ob quas ppposuimus nobis aliqd, aut amavimus aut destinavimus, et momento ipsarum rerum, circa quas nobis aliqd ppposuimus aut decrevimus quasq amavimus; hac enim sola raoe pmus nos tueri adversus dubitaoes, picula, tentaoes, q v judicium v ppositum nrum pnt pvertere; cum enim fieri n poit, ut assensus sit firmus, ubi n e clara et distincta pceptio, v ut ppositum sit constans ubi raoes illius n st satis pgnantes, v n rectè pspectæ; v ut amor sit constans, ubi bonitas et pretium rei amatæ n e satis cognitum, v ut mala spe boni, aut ex amore illius pferre velimus, nisi satis illgamus bonum illud ee dignum, pp q mala illa patiamur: Utiq mentis constia pendet in hisce quas diximus cais, & qndo Xtus monet v jubet, ne conturbet cor ipsorū, tunc vult ut psenti aio sint, ut ppendant tum bona pmissa q sperabant, tum mala q ipsis imminebant, utq fide et spe bonorum sese

muniant

Cap: 14.

muniant q adversa, ne metq aut dolor, aut alia, q solent aiam turbare et impedire, ne v verum cernat, v bonum constanter amet, ipsos concutiant et de ponte dejiciant, qmdm ubiq ad talem constiam Xtq in adversis suos adhortatq e, et crucem et psecuoem illis pdixit, et simul argta q psecuoes suppeditavit, et beatos pdicavit, q justiae caa patiantr, adeo ut hoc inde ab initio inculcatum fuerit discipulis Xti, p multas afflictoes intrandum ipsis ee in regnum coelorum, q Johannes pdixerat instare, n minq ac Xtq ipse; Et hac adhortao cohaeret apprime cum pcedentibq, pdixerat illud se pdendum ee ab uno discipulorum suorum et hac tn via se pgressurum ad gloriam suam, indicans sc. se debere pati et ita intrare in gloriam Luc. 24. conformiter oibq pphijs, in qbq et passoes et gloriae Xti secuturae pscriptae erant 1. Pet. 1 dixerat pariter ipsos nunc n poe seq, sz secuturos postea, et spealiq futurum ut Petrq, q oium videbatur fortissq, et ad moriendum cum Xto paratissq, brevi Xtm ter abnegaturq eet; unde fle erat colligere n tm Xto iminere passoes acerbissas, sz et discipulis tentaoes gravissas, in qbq pleriq sint succubituri, qmdm et pdictum erat Zach: 13. pcusso pastore oves ee dispgendas, hinc n poterat n aiq ipsorum valde conturbari, partim qa illud pjudicium de regno Xti terrestri impediebat, quo minq illgerent satis recte dogma de passoibq et morte Xti, tum qa sibi diffidere debebant ob id, q desertè de Petro erat pdictum, et de reliqs implicitè, ita ut poent cogitare oem suam spem evaniturum; Illis q anxijs cogitaoibq Xtq hanc adhortaoem opponit, atq ita innuit n satis caa ee, cur ai ipsorum ppea conturbentr et n obscure simul indicat felicem et optatum exitum, adeo ut etsi pati debeat cum Xto et tentari varijs modis, justa tn

caa

caæ sint, cur pseverent in adhærendo xto, et cur ajum n despon-
deant, ss fortia adversis opponant pectora rebus, ut sc. dum exte-
rior hoo varios patiebatur impetus, opam darent ut corroborent
qad interiorem hoem, et eo fine opam dent, ne vacillet ipsorum
judicium, atq ita porro fides, spes et ppositum aj, amorq xti.

Frustra autem adhortatus fuisset ad illam aj constiam, nisi
simul argta et raoes constiæ pposuisset, et medium indicasset, q
in adversis uti point ut securi sint, et raoes et argta illa n in
ipsis, ss in Patre et Se monstrat, et suadet illis eo fine hoc medium,
ut npe n ming in se q in Patrem credant, ita ut aptè eo ipso innuat
salutem ipsorum et oe robur ee in deo et xto, et p fidem in deu et xtm,
illos eus participes fieri poe; verba illa n uno modo sumunt ab Inr-
ptibus, qdam autem prius πιστεύτε indicativum, posterius impativu:
Alij utrumq indicativum; Alij deniq utrumq impativum ee putat;
Ut sc. sedm priores xtus dicat, creditis in Patrem, credite et in
me; sedm alios creditis in Patrem et in me; sedm alios iterū,
credite et in Patrem et in me, et non conturbabit cor vrum
In priori q membro obtm e deus, in posteriori xtus, et pariter requirit
fides in deum et xtm, atq adeo pinde fere e, s. hunc s. illum sensum
eligamus, siqdem manifestum sit requri fidem in deum et xtm et con-
stiam in illa fide, ut p eam poent ferre adversa, 1. q xtus illos
v armatos ee dicit, v armari vult fide in deum q adversa. deus qd
sit, n e opus ut plixè dicamus, npe Ens pfectissm, oiscium et oipotes,
oium rerum Creator, conservator et gubernator, hois deus, Bonum,
Explar, finis, ita ut nulla pfectio cogitari poit, q deus n possideat,
et ut nil poit fingi, q hoo cum raoe poit desiderare ad pfectam
felicitatem, q deus dare n poit, atq adeo credere in deum qd sit,
inde manifestum e npe deum ee, et remuneratorem ee qrentibus se
Heb: 11. credere deum ee, et in sese pfectissm, sapientem, potentem,
beatum

Cap: 14.

beatum, et illum habere pro Dno suo et pro bono suo, eoq; fine dignum judicare, eius testium recipiamus, et eius legibus nos subjiciamus, et re ipsa ideo testio eius credere, legibus eius se subjicere, promissoibus eius fidem quoq; adhibere, in illo fiduciam collocare, illius veracitate et potia niti, atq; adeo tandem in illo gloriari, et in luce sua et salute ac robore vae suae ut e Ps: 27. Et ita ut fides illa in deum dicat tum ὁμολογίαν in foedus dei, tum fiduciam in bonitate ac auxilio dei secdm promissoem vi foederis; Jam verò si verba ita sumamus, ut mens xti sit, quod credant in deum, sensus tunc erit, quod ideo non debeant turbari qa credant in deum, siquidem fieri non poat, ut fides illa confundatur, et ut si constanter deo adhaereant per fidem, deus illos dextra sua non teneat ac retineat uti e Ps: 63. et ipsis non sit rupes etc. uti ubiq; in Scra vocatur, quae tutum praestet oem eo confugientem; Aplus et rem naa notam proponit Rom: 8. deus pro nobis quis contra nos; noverant enim discipuli ex Scra, deo proinde ee salvare per multos a. per paucos, atq; adeo si quis vias suas in illum revolvat in fiducia secdm verbum ipsius non poe non talem laetum suarum rerum videre exitum, moniti enim non semel erant, ut rejicerent vias suas in dnum, et illum daturum, tunc quod ad vam et pietatem sit necarium. Si verò Imperativus sit illud πιστεύτε, tunc ostendit xtus quid faciendum illis sit, ut sint securi, nempe per fidem ad deum fugiendum ee, eo quod diximus modo, utpote in quo solo sit auxilium et salus; utroq; modo requiritur exploratio fidei, ut quis poit ee securus, si enim fides in deum sit scutum contra adversa, contra dubitaoes et tentaoes, manifestum e oportere ut quis fidei suae certus sit, anteq; per eam poit inniti deo cum fiducia; Verum illud hic examinandum e, cur xtus à se deum q. distinguat, et fidem in deum à fide in se; Verum fle e illgere, xtm non sine caa id agere, et respicere partim ad statum discipulorum, partim ad Oeconomiam SS. Trinitatis; discipulos quod attinet, illis non semel xtus insinuaverat

sinuaverat se Patri ἴσον x aequalem ee, eadem opa facere, aequaliter honorandum ee, unum ee cum Patre Joh: 5. et 10. capp. et Johannes jam antea docuerat λόγον q caro factus e, deum ee et p illum oia ee facta Joh: 1. attn ndum plene de eo convicti erant, saltem oes, et manifestao illius veritatis amplior reservabat tpri glorificaois xti, qndo glorificandus erat ea gloria q habuerat ante jacta mundi fundamenta, hinc huc usq de eo impr. convincebant, q eet Messias, atq ita filius dei, etsi emphasin illius nois ndum satis attigerent uti vedet.

Si Oeconomiam spectes, tunc prima psona singulari raoe ubiq deus vocat, qa jus comue dictatis exercebat in negotio salutis, etsi Oeconomiam illam discipuli qq ndum satis attigebant, certum saltē erat ante oia in verum deum credendum ee, et fidem in deum ee unicum medium commuois cum deo, atq adeo unicum fundamentum spei et unicum argtm consolaois in adversis.

Sed fidem in se qq v postulat, v attribuit illis, v simul tribuit et simul postulat, vidimus enim supra n semel, discipulos in xtm credidisse, atq adeo hoc n minus ac illud poterat de illis pdicare ex vero, npe q in deum et in se crederent. Et qd hoc sit credere in xtm n semel diximus, npe habere illum p vero Messia, atq adeo p vero mundi salvatore. Si & verum erat, uti revera erat, q crederent in xtm, et si illa fides nitebat certis argtis, uti netebat npe testio Mosis, miraculis et opibus q xtus faciebat testio Patris coelitus dato, utiq securi ee poterant et certi, qntae et adversitates pferendae sint, laetum tandem futurum exitum, Messiae enim victoria de hostibus, et amplissimū regnum pmissum erat, n debebant & ajo consternari; Sed eo ipso simul postulat constiam in fide illa, et vult ut in se porro credant, ostenditq eo ipso hoc ee unicum remedium ꝯ adversa, siqdem jam antea docuerat, se oves suas conservaturum ne qs eas eripiat ex manu sua, et Patrem qq oibus potentiorem ee, q n sit passurus, ut eas qsq eripiat

sibi

Cap: 14.

sibi Joh: 10. et noverant utiq; pphas ubiq; postulare fidem in Messiam et credentibus in ipsum amplissa qq; in hac et futura va pmittere Es: 28: 18. Deut: 18. Ps. 2. et 45. et pluribus alijs locis, Verum qndo illa conjungit fidem in Deum et fidem in se, tunc n obscure innuit haec ee conjungenda, qppe qa ut postea docet x. 6. nemo poit pvenire ad Patrem nisi p se, et qa cum Patre unum sit x. 10. 11. nam qui e obtm fidei juxta cum Deo in q fiducia collocanda e tq. in Servatore et Salvatore, illum oportet Deum ee, Deus enim sibi hoc attribuit et appropriavit, se invocari velle in die angustiae, ut q eripe poit, in se fiduciam collocari debere, hinc maledictus pnunciatur q carni confidit et hoi, in eus naribus halitus e et gloriaoes fidelium in 77. ut Pastore suo, q ipsos pstaret tutos ab ullo motu ullius indigiae erat gloriao in Messia Ps. 23. Es. 40. Ezech. 37. uti xtus docuit Joh: 10. hinc & colligi debet xtm eo ipso indicasse se ee Deum, Deus enim pter se n dicit ee Messiam x Servatorem et Salvatorem. Et utiq; q hic xtus dicit, conveniebat fidei judaicae, Deus jusserat Abrahamo n timere, q sit clypeus ipsius futurus, credidit Abraham Deo id testanti et imputatum illi fuit in justiam; audiverant Habacucum pnunciasse, justum in fide Messiae victurum cap. 2. atq; adeo noverant xtm nil loq nisi q inr ipsos certum erat s. ee debebat, hinc Heb: 11. Aplus ostendit, qoo Patres fide oia vicerint adversa. Et Johannes dicit 1. Epl. 5. fidem ee mundi victoriam, hinc inr arma fidelium illa qq; impr. commendatur Eph: 6. et q xtus discipulis dixit, id oibus dixit, eaq; raoe docet, qoo tuti ee poimus et securi 6 oia mala, ipsam mortem et ultimum judicium, p fidem npe tum in Patrem, tum in filium, siqdem cum Patre reconciliati sumus p filium et in filio, neq; habemus remissoem peccorum, sanctificaoem, justificaoem aut glorificaoem nisi p meritum filij q nobis factus e illa oia 1. Cor. 1: 30. unde securitas ois in eo fundatur Rom: 8. q Deus sit p nobis, et xtus p nobis sit mortuus, ac inr-

pellet

pellet apud Patrem, ut fieri nequeat eam ob caam, ut psecuões aut quippiam aliud fideles separet ab amore dei in xto, undè sufficit in deum et xtm credere ad consolaõem in hac va et spem futuræ vitæ.

V. 2. Distinctiq autem docet, qs sit futurq exitq fidei illiq, qve utilitas, et ita novo argto ajos ipsorum munit et confirmat qndo addit v. 2. in domo Patris sui multas mansiones ee, alias se dicturum fuisse q pficiscatr ut paret ipsis locum, hoc n obscurè oppnr ijs q cap: pcedenti dixerat, npe q nunc n point ipsum sequi, secuturi autem sint posteà x q ndum sint ajo satis confirmati, ut point cum ipso pati, et ndum tps sit, ut cum ipso glorificentr in coelo, sz tn et cum ipso passuri et regnaturi sint. Eam ob caam nunc docet, q sit futurq pcursor ipsorum in coelum si maneant in fide; hic & loqtr de domo Patris, de ea docet, q in ea multæ sint mansiones, et deniqs q ipsis sit paratq et parandq porrò locq, et deniqs v. 3. q ipsse sit eo secum assumturq. Per Patrem hic illgi primam deitatis psonam, notum e, eandem q v. 1. vocabatr deq sedm Oeconomiam de quo aliquoties in antecedentibq.

Illi tribuitr domq, notum e deum ee Spm, atqs adeo n habitare in domo ppriè uti e Act: 17. in se enim habet et sibi domq et oia e, igr qndo deo tribuitr domq, tunc illgr locq, in quo deq singulari raõe se manifestat, eam ob caam coelum ubiqs vocatr domq dei, qa illic deq manifestat et manifestabit gloriam suam singulari raõe ad salutem Angelorum et houm electorum, quam ob caam illic qqs thronq eq ee dicitr; Eandem ob caam domq dei vocata ea fuit domq, q coeli typq fuit, et in illa in spee locq gloriæ diæ, templum et Sanctum S. sz qa gloria dei n erat demonstranda in coelis, nisi anteà demonstraretr in xto p eq actões et passões, hinc tplm qqs xti typq fuit, et xti huaitas dicitr tplm uti visum e cap: 2. in q deitas habitavit cpraliter Col: 2. tq. in

taber-

Cap: 14.

tabernaculo Joh: 1. et pp commuoem cum xto, singuli fideles et porro Ecclia vocatr domus et tplm dei, qa in illis et ea st verè q in tplo erant typicè 1. Tim. 3. 1. Pet: 2. etc. Et in xto ac fidelibus deus potuit habitare, qa secdm Spum habent similitudinem cum deo inhabitante. Hic p domum Patris illgi coelum q. d. debet, illud enim e locus ille q xtus pficiscebatr et in quem suos erat recepturus q domus vocari pt in emphasi, qa dum in alijs locis deus habitavit ad tps, illic aum habitabit, ut n sit tabernaculum aliq mobile ss domus pmanens et duratura, et in coelo aum erit xtus tq. tplm dei, et fideles cum xto, ut in ijs oibus deus sit oia sine fine. Et fortè n sine caa coelum vocat domum Patris, qa ipse n tm ut hæres oium illic debebat glorificari, ss qa illic e fidelium qqs hæreditas q illis asservatr 2. Pet. 1. unde 2. Cor. 5. dicuntr qdiu in terris st pegrè ee et q. in exilio et futuri st apud Patrem in domo ipsius post destructoem domus hus terrestris, qoo simul innuit, q à Patre nil nisi oia bona sperare point, et nil aliud exspectare q ut postq in mundo pseeuoem passi fuerint, recipiantr in æterna tabernacula.

Hinc dicit in domo illa mansiones multas ee. Mansio et vocatr locus, ubi qs atqs ita locus commoravis, qoo qcunqs domus v et conclave etc. μόνη vocatr pt; In emphasi verò μόνη meretr vocari domus pmanens et aum duratura, v saltem locus in illa domo aus, hinc coelum e domus et civitas manens oppositè ad oes terrestres Heb: 13. unde Aplus 2. Cor: 5. n sine emphasi habitaoem in crpre incorruptibili s. potius ipsum cps incorruptibile vocat οἰκίαν τοῦ σκήνους domum tabernaculi x domum q sit tabernaculum, qqs ut tabernacula in qbus ad tps qs commoratr fle destrui pnt Heb: 11. Coelum dicatr Civitas q fundamenta habet firma npe, hinc et meritò μόναι vocari pnt, loca fidelibus in coelis parata, qa illic aum manebunt; Verum st q vocem

illam

illam ita illgi pōe putant, n̄ sine raōe, ut mōvy sit locꝰ habitatꝰ, in quo sint habitantes; q̄ndo & dicunt mansiones multæ ēē in domo Patris, tunc scāt, q illinc multi poīnt manere, et q multis illic sit locꝰ paratꝰ ad habitandum, et q jam multi ibi habitent, utrumqꝫ verum ē, siq̄dem illis oībꝰ mansio in coelis parata sit, q st in Xto electi ante jacta mundi fundamenta, ad adoptoēm filiorum Eph: 1. eo ipso enim electi st ut sint filij dei, et si filij, tunc et hæredes Rom. 8. hæreditas autem illorum ēa ē et in coelis asservatꝫ uti Petrꝰ docet, hinc Heb: 11. dicitꝫ, q q̄rū deꝰ, deꝰ ē, illis ꝓparaverit civitatem, et uti illorum ē coelum q electi st vi Testamenti Patris, ita et vi ratificaōis illiꝰ factæ per mortem filij, is enim per sanguinem suum suis viam initiavit in ipsum S. Storum coelum npē Heb. 10. Et ita dum factꝰ ē per passoēs consummatꝰ illis Pontifex, pfecta salutis cāa, meritꝰ ē coelestem gloriam. Sunt autem illi multi in q̄rum remissionem peccorum sanguinem suum effudit Matt: 26. multos servꝰ ille justꝰ justificat p cognioēm suam Es: 53. qbꝰ autem remittunt pecca, illi hoc ipso beati st Rom. 4. et q justificati st p fidem illi habent utiqꝫ spem gloriæ revelandæ in filijs dei in coelis Rom. 5. et p ijs qqꝫ p qbꝰ passꝰ ē dum incedit Xtꝰ apud Patrem, illi n̄ pnt n̄ expiri vim incessoīs illiꝰ, q vult ut ubi ipse ē, illi qqꝫ sint, ut vidimꝰ cap: 12. Verum multi qqꝫ illic habitabant, ne et dicamꝰ de myriadibꝰ Angelorum ad q̄rum commuoēm accedunt hæredes salutis in coelis et multi st spꝰ consummatorum in coelis Heb: 12: 23. illorum npē filiorum multorum, q jam in gloriam introducti erant, anteq Xtꝰ dux salutis p passoēs consummatꝰ esset Heb: 2: 10. oīum illorum quorum vi foederis deꝰ erat deꝰ, qbꝰ ꝓparaverat civitatem uti ē Heb: 11: 16. deꝰ enim n̄ ē deꝰ mortuorum ss vivorum; Et hinc oēs quorum deꝰ deꝰ erat vivebāt apud Deum quoad mentem, et resurrecturi erant quoad cps uti docet

Xtꝰ

Cap: 14

Xtus Luc: 20: 4. et Matt: 22. neq poterant n̄ oēs illi, q ab initio mundi deum amaverant et cum deo ambulaverant, qq adeò grām invenerant in oculis ipsius, postq eos duxerat in histeriis sedm consilium suum postea in gloriam assumi Ps: 73. Unde deus et sub pmissōe in assumtōe Enochi et sub lege in assumtione Eliæ docere voluit ubi sit mansio justorum in coelis. Quoniam & credentibus in Xtm erant mansōes in coelis paratæ, et jam multi illic habitabant, vix opus erat ut Xtus diceret se abire ut paret illis locum, etsi eo ipso hoc simul dicat. Dum enim dicit si n̄ dixissem vobis; abeo ut parem vobis locum, indicat tm̄ hoc, jam illis notum ēē pōe et debere q jam multi in glam sint introducti, et oēs q in ipsum credant in eam introducendi, q eo fine ipse ut salutis princeps pati debebat, et p passōes consummatus ascendere in coelum tq. Prodromus, ut suis paret locum Heb: 6.

Hinc V. 3. disertè subjungit si abiero et paravero vobis locum, iterum veniam, scans se abeundo parare locum, et simul neminem in coelum unq assumtum fuisse nisi vi meriti sui suaq Sponsōis p Anticipaōem, q ob eam ēē p ijs in plenitudine tpris pati debebat vid: Heb: 2. 10. et nisi potuisset unica oblaōe oēs consummare et oīum pecca expiare, eorum ēē q vixerant sub priori testamento, sæpius debuisset pati à jactis fundamentis mundi, uti id plixè docet Heb: 9. itaq abibat ut pararet locum x obediens fiebat usq ad mortem, κατάρα fiebat ut nos à maledictōe liberaret et hostia cpris sui pecca expiaret, factaq purificaōe p se ipsum considebat ad dextram Majestatis in coelis Heb. 1. ut illic p suis intercederet, eosq pfectè servaret q p ipsum accessuri erant ad deum Heb: 7: 25. et 10: 10. q ob eam in seqq. docet, q ipse sit via, et nemo ad Patrem venire

V 3.

poēt

poit nisi p ipsum, unde in V. T. illud q p hunc summum Sacerdotem unicè detr accessus ad deum, et introitus in coelum pfiguratum fuit, eo q nec in Sanctum, nec in Sanctum S. pateret aditus nisi p sanguinem hostiarum, q pfigurarunt hostiam xti, ut id Johannes docet, paravit enim locum moriendo, in coelum ascendendo et p suis illic inreedendo, unde et dux salutis vocatr, qui npe tq. princeps exercitum ducat in possessoem regni et salutis, unde in typum eius Angelus foederis duxit pplm Israeliticum in Canaan p desertum, q Angelus foederis fuit ipse xtus, q et voluit ostendere q caa eet p q pararetr introitus in coeleste Canaan, qndo illos voluit aspgi sanguine agni paschalis, ne perirent in via et pderentr ab Angelo perditore, q sanguis fuit typus sanguinis agni illius veri 1. Cor: qndo p mare illos transire voluit, id scavit p commuoem cum morte sua et resurrectoe dari introitu in coeleste Canaan, transitus enim p mare idem scabat q baptismus.

Hinc abitus sui nunc qqs frus et effectus indicat, q npe iterum sit venturus, eosq assumturus ad se ipsum, ut ubi ipse e, illi qqs sit. 1. Et dicit se iterum venturum. Reditus ille abitui oppnr, abibat ab illis primo p mortem, tum p ascensoem in coelu; Igr rediturus erat 1. post abitum p mortem, tum p abitum post ascensoem; Itaq rediturus primo erat p resurrectoem ex morte, q ob caam in seqq dicit, q ad breve tps ipsum n sint visuri, et iterum visuri; Et revera redijt ad discipulos suos postq resurrexisset ex mortuis, visus ab ipsis fuit et cum ipsis collocutus fuit de rebus regni sui usq ad ascensoem in coelum; Itaq n immerito de eo qqs reditu cogitamus hic, pfertim qa abierat in coelum, dum eps qescebat in terra, ut repraesentans sanguinem 1. aiam suam, ea raoe ostenderet pecca ee expiata, et ut ita illic eum aspergeret

q. ppi-

Cap: 14.

q. Propitiatorio, et ita iterum tunc ad suos rediret in testium factæ reconciliaois, peccorumq expiaois &c ut resuscitaret ad suorū justificaoem uti loqt Aplus Rom: 4: 25. q signum erat se abijsse ut pararet locum, psertim qa n̄ ut olim velum obducebat post egressum Sacerdotis ex Sancto S. ita hic qq via ad coelum iterum claudebat, ss apta manebat et demonstrabat p ascensoem Xti in coelos: Veruntn̄ pmus et debemus hic et cogitare de alio reditu post ascensoem, siqdem tunc demum q̄ndo ascendit in coelum, et illic sedit ad dextram Majestatis, manifestum factum fuit ipsū purificaoem peccorum p se ipsum fecisse uti docet Heb: 1. et 10. atq adeo suis locum parasse tq. pcursorem et summum Sacerdotem Heb: 4. et 5. et ille reditus q sequt ascensoem ē iterum varius, siqdem stylo Scra Xtus venire dicit, q̄ndo singulari modo se manifestat v̄ p beneficia v̄ p judicia; Venit ē ad suos p effusoem Spus S. ad Judæos vero p gravia judicia urbis et tpli etc. destructoem, et postea qq n̄ uno modo et venit et veniet adhuc, tum ad Eccliam liberandam, tum ad hostes puniendos, donec tandem redabit ad judicandum vivos et mortuos; Et qa v. 23. de adventu spuali ad fideles et mansoem apud fideles loqt, et qa n̄ veniet ultimo die, ut aliquem assumat ad gloriam, nisi ad quem antea venit in grāa, ut eum assumat in commuoem sui et Patris p fidem etc. hinc pmus illa conjungere, ita ut Xtus hic pmittat se ad ipsos venturum post resurrectoem, ut se manifestet tq. summum Sacerdotem ad ipsorum consummaoem et justificaoem, et post ascensoem, ut ipsos p Spm suum sanctificet, et ut tandem ultimo die ipsos glorificet.

Et qs adventus sui frus sit addit, assumam vos ad me ipsū etc. Verbum illud παραλαμβάνεται respondet Heb: לקח, et ita n̄ uno modo illgi pt, qt. vario modo qs à Xto assumi pt, p.d. primò post mortem Xti, Xtus assumit datos sibi à Patre, q̄ndo illos

manu

manu apprehendit tq. Göel et dicit hi mei sunt Es: 43. usq; impri-
mit sigillum suum x imaginem suam p Spm suum, ut ita sint inr
signatos et sigillatos agni, q assumtio arctissa e, ut, dum in Xtm
credunt, fiant unus Spus cum ipso, Xtus in ipsis, illi in Xto vivant,
utq; tam arctè illi conjungantur, q cpti conjunguntur membra per
varias conjuncturas, unde et fideles ubiq; dicuntur ee in Xto, in
ipso repiri etc. debebant enim ex pacto filij cum Patre dari filio, et
ab ipso assumi tq. pplus peculij, oves et grex proprius, ut id vidimus
cap: 10. sz qndo eos ita ad se assumit, accipit eos et recipit q. in
clientem, ut ipsos tueatur et defendat foveatq;, atq; ita eadem manu,
q eos prehendit eosq; qq; teneat, ne qs eos ex manu sua eripiat, et
qndo ita illos assumit, tum assumit qq;, ut ubi ipse e, illi sint
i p fidem et spem et tandem revera st enim apud Xtm, q p fidem illi
uniti st ita p fidem uti Ephes: 2. dicitur, dicuntur cum ipsis in coelis
collocati et st ibi, dum qrant ea, q supra st ubi Xtus e Col: 3: 1.
ita ut sint coelestis Hierosolymae cives Gal: 4. Heb: 12. Verum
quoniam fides et spes pficitur in glorificaoe, et assumtio q fit in
graa consummatur plenè qndo electi assumuntur in gloriam, q fiet
ultimo die, p.d. Xtus qq; hoc innuit se, qndo ultimo sit reditu-
rus, ipsos assumturum in gloriam s. in coelum, ut ibi aum sint
cum ipso in loco ipsis pparato p sanguinem suum, q locus e coe-
lum, uti id ubiq; Scra docet, et illud qq; Xtus petierat cap: 12:
26. Et fieri neqt, ut hic n finis mortis Xti, ut npe sit pfecta salu-
tis caa suis, salus autem in coelis asservatur, danda ultimo tpre uti
Petrus ait, ita ut Xtus velit hisce verbis id p.d. scare, q tq. sumus
Sacerdos debeat intrare in Sanctum S. coeleste, sz q hic sit futurus
eus frus, ut qa Sacerdos n tam suam q suorum caam agit, ut npe
eo modo ipsis paret aditum ad Patrem, qq; id sit demonstraturus
suos assumendo n tm in commuoem sui in graa, sz tandem et p assum-
toem eorum in gloriam coelestem, ut ita videant gloriam suam et
sint

sint unum secum et cum Patre ut ē cap: 17: 21 etc.

Quoniam q docuerat, q sit abiturus ab ipsis, et eos tn̄ iterum assumturus ut secum sint, jam illud accuratius illos vult ad ajum revocare, q̄ndo dicit v. 4. quo ego abeo, nostis et viam nostis: indicat eo ipso p.d. q de eo ipsos sæpius erudiverit, npe q̄ndo docuerat, q venerit à Patre et iterum abeat ad Patrem, q sit ascensurus in coelum et abiturus eo unde venerat, de qbus in superioribus aliqties egimus. Noverāt q hoc si memores satis erant verborum xti, saltem memoriam eius hic xtus illis renovat; Verum q̄ndo addit et viam nostis, tunc docet illud, si hoc conferamus cum v. 6. xtm hic velle duo docere, npe q noverint n̄ tm̄ q ipse abeat, sz et q ipsis sit contendendum, et n̄ tm̄ q̄ via ipse, sz et q̄ via discipuli debeant ire ad coelum; Via xti ē eius passio et mors, oportebat enim illum pati et ita intrare in gloriam Luc: 24. Et pphæ n̄ tm̄ xti glorias sz et passōes anteà pferendas scrutati st et pdixerunt 1. Pet: 1. ubiq enim Messiam pdescripserunt ut παθηλοὶ x ut vilem, miserum, abjectum, tum ut gloriosum vid: inr alia Ps: 2. et 22. et 69. ut et Es: 53. ex qbus manifestum ē ipsum pati et mori debuisse, anteq regnaret et anteq videret semen, spoliaq divideret inr multos, et tota Scra N. T. docet q xtus mortuus sit et morte sua pecca electorum expiaverit, tunc verò valde exaltatus ē, consederit ad dextram Majestatis in coelis, q̄ plixius adducere n̄ ē necesse; Hoc noverant, npe si rectè attenderent ad ea q̄ xtus sæpius dixerat, imò paulo ante cum loqueretur de pditōe Judæ, statim addidit, nunc glorificatus ē filius hōis cap: 13: 31. Verum ita simul noverant viam q̄ ipsis qq eundum sit, npe si memores erant eorum quæ xtus dixerat, eaq applicaret psenti oraōi, hoc enim hic suballigi debet, neq enim xtus id vult dicere ipsos oi modo ea scire, vel

Cap: 14.
v. 4.

quæ

quæ sciebāt rectè applicare, ss scire aliq modo, ut si cui dica„
mus in sermone modo attendas, tunc illgis id q dico; Et utiq hoc
noverant, Xtm et Prodromum eus toties docuisse, q p fidem in ip„
sum det salus, q p commuoem cum ipso acqrat commuo cum deo,
et q ille ut bonus Pastor ajam suam dare debeat p va ipsorum,
q ipsius caro sit cibus, ipsius sanguis potus, q in ipso sit plenitudo
graæ, q ipse sit agnus dei q tollit pecca mundi, q suis locis ex„
plicuimus. Exinde constare poterat, q Xtus eet caa salutis et com„
muo cum Xto via ad vam, q fides sit via ad commuoem cum Xto,
et q opus sit regraoe et sanctificaoe ut qs poit commuoem habere
cum Xto p fidem, et ita intrare in regnum coelorum, ut vidi„
mus cap: 3. qqs opus sit Patris tractoe ut veniat ad Xtm, uti vi„
sum e cap: 6. Itaq viam et noverant q contendendum ipsis erat
ad gloriam Patris æamq salutem, modo seriò illa meditarentur
q audiverant.

N. 5. Veruntn Thomas in eo Xto Codicit, et utrumq negat et
quoad locum et quoad viam, q eudum eet Xto atq et sibi N. 5.
Compellat Xtm Dnum cum emphasi, sequebat enim illum et manda„
tis eus parebat, seq et sua abnegaverat, itaq eo noe Xtm com„
pellans reveriam testat, simul tn ignoriæ suæ edit confessoem;
Eo ipso & n absolutè negat, q Xtus dixerat, ss ita ut erudiri ve„
lit et moneri, ut tum videat, an norit q et q abiturus eet Xtus;
non novimus inquit quo abeas, q Xtus affirmaverat, illud verū
erat, ita tn ut et Xti verbum verum eet, noverant Xtm abi„
turum ad Patrem, n noverant Xtm nunc eo abiturum, et de
illo abitu loqt, ad id saltem n attendebant, ita ut inde pa„
teat aliquem poe eadem scire et nescire; Qui thesin scit ut
loquunt Phli et hypothesin scire judicare debemus, qa eus cognio
tm

Cap: 14.

tm̄ pendet à recta applicaōe theseos ad illam, q̄ p̄missas sal-
tem alicq̄ novit, eq̄ virtute ipsam conclusōem ēt novit, modo
rectè attendat, q̄ppe q̄ in p̄missis continetꝫ; et defectꝰ attentōis
facit, ut q̄ nesciamꝰ, faciunt id ēt alia, q̄ avocant aīum ad alia
ut eorum mx̄e novimꝰ immemores simꝰ, ita impedit ira aīum
ne p̄oit cernere verum, impedit et metꝰ aliiq̄ affectꝰ, et vidimꝰ
anteà ipsorum cor turbatum fuisse, p̄terea sæpè docuimꝰ p̄judīa
adhuc mixta fuisse veritati, impr. illud de regno x̄ti tp̄rali et car-
nali, unde fiebat ut n̄ satis illgerent, x̄tm p̄ mortem et passōes
ac contemtum introire debere in regnum et gloriam suam; vel
fidelibꝰ cum x̄to patiendum ēē, ut cum illo regnent; Eo modo ꝫ et
sciebat et nesciebat q̄ et q̄ x̄tꝰ iret, ipsiq̄ eundum ēēt, idemq̄ con-
tingit fl̄e aliis, hinc ex parte tm̄ novimꝰ, et cognīo cum igno-
rīa sp̄r conjuncta ē in hac v̄a, donec transferamur in illum
statum, ubi cognescemꝰ qmdm̄ cogniti sumꝰ. Conscius ꝫ suæ ignorīæ.
Thomas, q̄rit, qōō p̄mꝰ viam nosse? qōō illud primo innuit re-
laōem ēē inr̄ viam et metam, ut q̄ unum ignoret et alterum igno-
ret, cum enim via certa ducat ad certum locum, neq̄ q̄ri p̄oit de
de via, nisi primò intendamꝰ locum aliquem tq. finem viæ, cum
vera via inde æstimari debeat, si eo ducat; Rectè inq̄t Thomas,
n̄ p̄oē sciri q̄ x̄tꝰ iturꝰ sit, nisi sciatꝫ quo tendat, etsi n̄ statim
q̄ novit q̄ eundum sit noverit q̄ eundum sit; Norunt oēs hoēs, nos-
se saltem p̄nt, ad summum bonum et ad p̄fectam felicitatem conten-
dendum ēē singulis, et volunt oēs beatè vivere, ꝫ viam ad feli-
citatem ignorant; Itaq̄ vult de utroq̄ à x̄to erudiri, saltem
vult sibi hoc in memoriam revocari, hoc enim tacitè continetꝫ
in his verbis, q̄ enim confitetꝫ suam ignorīam, et q̄rit, qōō q̄q̄
nosse p̄oit, cupit id nosse et vult erudiri ab eo q̄ id novit, neq̄

poterat

poterat aliud qd verbis illis indicare Thomas, cum enim Xtus dixis-
set se abire, ut paret ipsis locum in domo Patris sui, seq; iterū
venturum ut ipsos assumat, ut secum sint, n̄ poterat n̄ deside-
rare scire, q et q̄ Xtus abeat, et q ac q̄ via ipsos ducturus sit, ut
sint cum ipso; mentio e. domus Patris efficax p.d. erat ad excitā-
dum desiderium in illa cum Xto versandum, et q tam studiosè scdm
legem soliti erant ad tplm tq. domum dei ascendere, qōo poterant
n̄ concupiscere illam domum in q̄ Xtus dicebat multas mansiōes
ēe, psertim cum in illam domum ipsis n̄ daret introitus, saltem
n̄ in interiora illius domus ss sacerdotibus tm, et summo Sacerdoti.

V. 6. Et hoc p. ex Xti responso, q ipsum ut discendi cupidum erudit,
uti solet docere oēs q ad ipsum ut Doctorem accedunt, eo fine enim
accepit linguam eruditorum, ut poīt verba loq opportuno tpre, et
voluit suos à se discere Matt: 11. pmisitq; ipsis regem. docet &
Thomam tum quo tum qua eundum sit ipsi et oībus, qndo inquit
Ego sum veritas via et vita, nemo venit ad patrem nisi
p me: q verba ita illgi p.d. debent, ut conveniant cum ijs, quæ
Xtus antea docuit, et ut simul satisfaciant desiderio Thomæ, antè
dixerat Xtus, se abire ad Patrem et parare viam ad domum Pa-
tris, et indicaverat ipsis satis id, si modo attendant nosse poē
et scire quo et qua abeat, q cum Thomas n̄ satis ad ajum re-
vocaret, de toto negotio illum distinctius erudit, et dum de vita
loqtr, terminum ostendit et metam ad quam contendendum, dum
de via loqtr media indicat q eo ducunt et qbus utendum sit. Sed
cum via olim qq ptinuerit ad vitam, ita nunc ostendit viam
ut doceat q vera via sit, veraq; adeo cāa vitæ, atq; eam ob
raōem veritatem inponit. Sed ordine videamus, ut illgamus
qd sit via, qd veritas, qd vita, et qōo Xtus id oē sit. Via pprie

ē

Cap: 14.

ē locꝰ, v̄ spatium certis limitibꝰ definitum aliquo ducens, et hinc Via Scrā stylo vocatꝫ, qcqd facit ad aliqd consequendum, s. q̄ ē medium ad finem aliquem, et hinc illud qqꝫ q̄ ducit ad finem aliquem, s. q̄ certum exitum habet, unde hoīs vita et actoēs via vocantꝫ, qa ad certum terminum ducunt; pia npē vita piæqꝫ actoēs ad felicitatem, impiæ ad æam miseriam, undè Xtꝰ duas ēē vias dixit, angustam q̄ ad vitam lætam, q̄ ad interitum ducat; undè p. q̄ ob caam Religio in S. Scrā vocetur via v̄ viæ dei, qa npē religio ad id ē instituta, ut ducat hoēm ad finem suum ꝛ ad felicitatem. Vera itaqꝫ religio eò ducit, falsa abducit; unde Moses volebat sibi ostendi vias dei Exod: 33. et oēs jubentꝫ stare sup̄ vijs et explorare q̄ sit antiq̄ ab initio npē revelata q̄ eundum sit ad vitam Jer: 6: 16. et Ps: 25. dr̄ Deum bonum ēē et ideo manifestare peccori viam, qbꝰ verbis nil aliud indicatꝫ, q̄ q̄ illi manifestet tum caam salutis, tum raoem commuoīs cum illa, ss qd credendum et faciendum sit ut vām habeamꝰ ꝛ q̄ sit vera religio, et hinc fle p. cur via dei n̄ tm̄ dicitꝫ ubiqꝫ veritas, ss ē חסד ꝛ graa, qa npē peccor p̄ graam dei in Xto salvatꝫ, ss qa veritatem graæ rectè cognoscere, credere, amare et vita exprimere debet ut beatꝰ fiat, undè et loc. citat. Exod: 33. coll: cum Exod: 34. alternant Via dei, gloria dei, noēn et Bonitas dei, q̄ noēn illic plenius explicatꝫ. Et revera eam ēē viam, q̄ peccori eundum sit ad deum, n̄ verbis tm̄ docuit deꝰ, tum in prima pmissoē, tum posteà, ss typis qqꝫ adumbravit, tum sub pmissoē, tum sub lege q̄ndo instituit sacrificia tq. mediū expiaois pecci, reconciliaois cum deo, atqꝫ ita accessꝰ, q̄ res sub lege clarisse pposita fuit, ubi deꝰ ut anteà in tabernaculo, ita in tplo sup̄ Propitiatorio habitare voluit, et manifestare q̄ via adiri velit, q̄ndo summum Sacerdotem et Sacerdotes in Sanctum S.

et

et Sanctum intrare voluit, mediante sacrificio et sanguine eius, ut indicaret viam ad coelum esse fidem in sacrificium quo peccatum expietur, et eius vi homo iterum sanctificetur ut Deum glorificare possit, et tq. Sanctus ad sanctum Deum accedere. Haec sola & via erat per quam dabatur accessus ad Deum et extra eam non patebat aditus: Quam ob causam Gentes tunc sine spe fuisse dicuntur Eph: 2. hanc viam noverant Judaei, sed non satis noverant id quod Christus dicit, quando ait, Ego sum via; quod p.d. indicat se illum esse qui ducat ad Patrem et qui sit causa vitae, sed indicat simul se hoc tq. viam facere sc. via conjungit terminum à quo et terminum ad quem ut loquuntur, et ab uno ad alium ducit; respectu peccatoris terminus à quo, est miseria, peccatum et reatus, terminus ad quem, Domus Patris, coelestis haereditas s. vita aeterna et salus in communione Dei, illa Christus conjungit, dum liberat à miseria et acquirit jus vitae ∴ dum peccata expiat, et per passiones consummatus fit perfecta salutis causa, inde enim in morte Christi meritum vitae et salutis eorum omnium quorum peccata in ipsum conjecta fuerunt, et propterea uti in morte Christi est meritum salutis, ita quoque mediorum salutis, ut qt. ille meritus est omnia, quae ad vitam et pietatem sunt necessaria, uti Petrus loquitur, ita quoque via vocari possit, parat e. viam dum ea meretur quae sunt via, ∴ quibus homo indiget ut beatus fiat, hinc dicitur factus sapientia justitia, sanctificatio 1. Cor: 1. 30. sine his autem nemini aditus ad Deum p., imo meritus quoque est Spiritum qui ducat in via ∴ qui viam illis monstret et faciat ut in ea ambulent. Sed propterea via uti ducit ad finem suum, ita in ea ambulandum, ut perveniatur ope eius ad finem, hoc & simul indicat Christus in se ambulandum esse ∴ in se credendum esse, uti supra docuit saepius, ut vitam aeternam habeant, eamque fidem operibus demonstrandam esse, ambulatur enim in Christo, quando, ubi ipse nobis proponitur tq. via ad Deum ∴ tq. Propitiatorium in quo sit reconciliandum cum Deo, et in eius sanguine

Cap: 14.

guine sit peccorum remissio, qq venerit patiens justus p injustis, ut nos adduceret ad Deum, uti Petrus ait, qq dum nos redemit, simul emit suo sanguine, atq adeo et Sacerdos et Rex ē, et qndo simul postulat ut eg mortem tq. λύτρον apprehendamus, ipsiq nos subjiciamus, et abnegatis oibus impietatibus et mundanis concupiscijs, piè justè et temperanter vivamus, et fidem p amorem dei et pxi in oibus efficacem demonstremus, qndo inq tunc credit in xtm ut salutis pfectam caam, et xto homagium pstat, va mutat et ita instituit, ut hoo sibi pponat vi meriti xti scdm pscriptum Eglii, atq ita scdm leges xti in commuoe eg magis magisq appropinquare deo, donec intromittat in Sanctum S. coeleste, s. in domum Patris, ad q rem ἀκριβεία requirit ab Aplo Eph: 5. ne aberremus v à veritate ad errores, v à pietate ad vitia; Sed deniq cum in emphasi oi ea demum via sit vera q ita signata ē, ut n sinat aberrare ambulantem in illa, imo q ambulāti suppeditat vires eundi et simul exhibeat necaria in via ad iter pmovendum, xtus via aiæ vocari debet, qa portat q. in se ad Patrem suos, illisq p spm suum vires suppeditat, qbus indigent ad ambulandum, unde ita via ē, ut simul, ut Scra loqt ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας, qmadm bonus ille Pastor describit Ps: 23. Es: 40. Ezech: 34. et talem se in typo exhibuit, qndo Angelus foederis Israelitas duxit, et in via suppeditavit necaria q simul in ipso caam habebāt, erant enim oia illa manna et aqua ex Petra xti typus.

Et ut ostendat se ee veram viam, docet simul se ee veritatem, imo dum illa conjungit, innuit, se ideo viam ee, qa veritas sit, siqdem ex dictis patet via dei ē vera Religio, quæ npe p obto habet verum bonum tq. verum finem et verum modum

dum commuōis cum illo bono q deꝰ verꝰ colitꝫ in spū et veritate. Veritas & norma ē oīs religōis et oīs sanctitatis, q debet ēē ὁσι-ότης τῆς ἀληθείας ꝛ sanctum studium et amor veritatis Eph: 4. unde Xtꝰ cap: 17. Joh: petit ut sui sanctificentꝫ in veritate et jam supra cap: 8. visum fuit; undè jam manifestum ē, cur Xtꝰ se ita viam dicat, ut simul veritatem vocet, qōo autem Xtꝰ sit veritas ꝓlixiꝰ diximꝰ ad cap: 1. ꝟ. 17. Verbo, Veritas ē, qa ē primum verum et fons oīs veri, ē enim verꝰ deꝰ, à q uti oīa st, ita qqꝫ ab ipso ē oīs veritas; Præterea uti in nāa oīs veritas ab ipso et in ipso, ita impr. in grāa, ē enim ñ tm̄ verꝰ deꝰ, verum bonum, verꝰ dñꝰ, verꝰ hoīs finis, ñ tm̄ verꝰ Creator, Conservator et Gubernator, ss et verꝰ Salvator peccōris, ita ut qcqd de salute peccōris, eēqꝫ cāa et modo ꝓmissum fuit, qcqd typis adumbratum, id in ipso verum ē, oēs st næ et amen in ipso ꝓmissoēs, in ipso cps oīum umbrarum Col: 2. in ipso finis legis uti ē Rom: 10. q ꝓlixè docetꝫ in tota Epla ad Heb. Ipse enim verum semen mulieris Abrahami Isaaci et Jacobi, in q bendictio vera, ipse verꝰ Medi-ator et dux, cum Moses et Josua tm̄ eēnt typi, ipse verꝰ ꝓpha, verꝰ rex, verꝰ Sacerdos, imo verum sacrificium, verum tplm, verū Propitiatorium, et oīa, ne ꝓlixiores simꝰ adeò ut ab initio mū-di nulla fuerit salutaris veritas peccōri manifestata, aut credita, q ñ χέβιν habuerit ad Xtm, imo q ñ fuerit veritas in ipso; E.g. dictum fuit sacrificia expiare, Sacerdotem expiaōem facere, inrce-dere etc. id de typicis sacrificijs ñ fuisse verum re ipsa docet Aplꝰ ñ ~~ullo~~ uno loco in Epla ad Hebr. Sacerdotes enim sanguine tau-rorum et hircorum ñ potuisse expiare pecca, tq. rem conscīæ ma-nifestam ꝓponit, unde et Xtꝰ scdm ipsum debuit pati ꝓ peccis sub priori testamento Heb: 9. et ñ potuisset in consummaōe se-culorū oīa oīum pecca expiare unico sacrificio, sæpiꝰ pati debuisset

ab

Cap: 14.

ab inferio mundo ubi ē abs: unde fle nunc liquet, q nisi veritas
est, via ēe n̄ potest, via enim ad Deum, et vita dux ē verum Sa-
cerdotium et verg Sacerdos.

Addit denique se vam ēe, q̄d sit va et quo Xtg sit va hoīm
ad gliqig visum ē ad cap: 1. v. 4. q̄ illic videri pnt, p.d. vera
vita se eam ēe innuit, q̄ consistit ut illic dictum ē in vera
Dei cognitione, amore et fruitione, adeoq in pfectissis et jucundissis
mentis circa deum opacibg pficit, eam vitam Xtg in se habuit
vna, qb. enim deg ē, hoc in ipso vivit Act: 17. sb impr. ē vita
peccoris tum in gra, tum in gloria, qa peccorem deo reconcilia-
vit hostia epris sui, illeq impetravit spm va Rom: 8. q ipsum
renovet ad vam Dei à q̄ alienatg erat Eph: 4. q in ipso vivat
et hanc vitam in ipso pficiat in beata Dei communione in coelis,
q ob eam va vra dicit ēe abscondita cum Xto in Deo, ut q̄ndo
Xtg manifestabit, q ē va vra, et nos cum ipso manifestabimur
in gloria Col: 3: 3.4. qa etsi nunc filij Dei sumg, ndum tn ma-
nifestum ē q̄les futuri sumg, q fiet q̄ndo cognoscemg ut cogniti
sumg et deo similes erimg 1. Joh: 3. vivit q nunc Xtg in fidelibg
et vivunt illi p fidem ipsig Gal: 4. sb beatam vitam pfectè pos-
sidebunt q̄ndo erunt ubi Xtg ē in domo Patris ubi locum ipsis
preparavit.

Omnia hac dilucidig explicat, q̄ndo addit, <u>nemo venit ad
Patrem nisi p me</u>: innuit veram vam apud Patrem ēe, et n̄
ēe veram viam q n̄ ducat ad Patrem, neq veritatem ēe, q n̄ à
Patre sit et ad Patrem ducat, et denique se solum ēe p quem dch
accessg ad Patrem, qa nec n̄ ē aliud nomen in q oporteat salvari
ut ē Act: 4. n̄ ē alig Mediator, alig Sacerdos, aliudve sacrificium,
in nullo alio reconciliao, peccorum remissio, justia, sanctificao et
plena

plena redemtio 1. Cor: 1. 30. unde justificati p fidem dicunt habe-
re pacem cum deo p dnum nrum J. Xtm, et in ipso habere accessū
p fidem in graam et spem gloriæ dei Rom: 5: 1. 2. conf. Eph: 2: 18.
q egregiè et clarisse adumbratum fuisse p sacrificia et Sacerdotes,
jam ante monuimus impr. vero p summum sacerdotem in V. T. Hæc
autem connectenda st inr se, ut liqdum fiat, Xtm n ideo hoc di-
cere, qa solus viam ad Patrem verbis manifestet et explo suo a-
periat, ss ut ipse sit caa accessus, ita enim venimus p ipsum ad
Patrem, ut ipse n doceat viam veritatem et vam tm, ss et sit
via veritas et vita, q p. d. majus qd notat, et ad minimum scat
ipsum ee caam vitæ, atq ita accessus ad Patrem, ita ut p hæc se-
se distinguat ab oibus Doctoribus q ante ipsum fuerant et post ip-
sum futuri erant, q ad summum n nisi viam, veritatem ac vam
indicare ac docere poterant, n autem erant via, veritas ac va,
hoc enim de nullo affirmat.

V. 7. Ut vero plenius clariusq intelligerent quo sensu quoq Emphasi il-
lud de se affirmaverit, docet nunc, se ideo sibi talia tantaq tri-
buisse, qa ipse unum sit cum Patre ad quem n nisi p se veniri
poe dixerat; Addat Et si me novissetis, et Patrem meum novissetis,
et nunc cognoscitis eum et videtis eum V. 7. indicat eo ipso, se
et Patrem tam arcto nexu conjunctos ee, ut q utrumvis noverit,
ambos noverit, qppe filium nemo nosse pt, nisi cognoscat Patrē,
e enim Patris filius, uti Pater filij Pater; Filium inq ut filium
cuivis enim filij pprius qdam Pater e, hinc vid: supra cap: 5. Deum
dici pprium Xti Patrem, et hoc nemo intelligit nisi id q ibid: e, Fili-
um ee ἴσον τῷ πατρὶ x æqualem Patri, eadem cum Patre opa
facere, honorandum ee similr et æqlr ut Patrem, qmdm Pater ha-
bet vam in se, ita filium similr habere vam in se, ut sc.

qmdm

Cap: 14.

qmdm Pater excitat mortuos et vivificat, ita et filius quos velit vivificat, q plenius illic videri pnt: Praeterea Xtus saepius locutus fuerat de se et Patre, et qoo à Patre sit missus, ut det vam mundo, atque ita ipse constitutus sit electorum Salvator, q n tm enarrat Patrem sz quos et cum Patre reconciliaret tollendo pecca mundi, aiam suam p ijs dando, ita ut si Xtm cognovissent tum scdm naam diam, tum scdm psonam, tu scdm officium, n potuissent n cognoscere Patrem; cognoscere npe Patris consilium atque ppositum et vias, et ita gloriam ac noen, nam Xtus eo fine venerat, ut haec oia manifestaret et ita Patrem glorificaret, ut in seqq adhuc plenius videbimus, q ob caam vocatur imago dei invisibilis Col: 1. et ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ Heb. 1:3 et in ipsius facie tq. in speculo gloria dei videri dicitur 2. Cor: 3: 18. et 11: 6. Et deus Pater n recte noscitur nisi in Xto cognoscatur, qa sine Xto n datur accessus ad Patrem, sine illo & Pater n e amabilis peccori, neque aestimabilis supra oia, et q extra Xtm Patrem novit de illo dici pt q Jacobus de diabolis dicit, npe q credant deum ee, sz contremiscant, ita ut p.d. n tm hic respiciatur ad cognioem caae et pfectionum dei, qrum in Xto argta erant, sz et et singulariter qdem graae Patris et Oeconomiae SS. Trinitatis in negotio salutis, q ob caam Xtus Patris noe utitur, npe ut dum eum Patrem suum vocat, indicat se pprium eus filium ee, et eo modo q nemo alius filius e, unde et unigenitus dei filius supra dictus fuit, et hoc noe ipse erat oium haeres uti e Heb: 1. sz et dum x. Cpcedenti locutus e in gre de Patre, ad quem p ipsu detur accessus, atque ita mansio in domo eus, ut innuat simul in se Patrem suum et ee ipsorum Patrem, nam dum hoc pri-

oribus

oribꝰ connectit, indicat hanc ēē raōem, se ēē viam, veritatē et vitam, npe qa ita unum erat cum Patre, ita sedm consilium grāæ missꝰ à Patre ad manifestandum nōen eꝰ, ut si se cognoscerent, Patrem quoqꝫ conoscerent; Præterea q̄ndo ait si nossetis, indicat, q ipsum n̄dum rectè cognoscant, noverant enim hucusqꝫ xtm ut Messiam, et eo nōe filium Dei appellaverant, ss tn nōis illiꝰ plenam Emphasin n̄ cognoverant, qa n̄dū pspexerant xtm ēē θεάνθρωπον, neqꝫ satis ajadverterent in ipso deitatem habitare cpralr Col: 2. et huāitatem ēē tplm in quo habitet dijtas de quo vidimꝰ cap: 1: 14. hucusqꝫ enim exiguis stricturis tm emicuerat gloria dijtatis, et hucusqꝫ aj discipulorum adhuc obsessi erant varijs præjudicijs.

Verum in ista ignoria n̄ erant pmansuri, addit enim, à nunc cognoscetis eum et vidistis eum: hæc conferenda st cum ijs q cap: Pced. V. 31. 32. dixerat xtꝰ, ut pateat xtm hisce verbis scare, nunc instare tps, ut plenius et clarius cognoscant mysterium Patris et filij in q oēs thesauri sciæ et sapiæ reconditi sunt, illud enim ἀπ' ἀρτὶ idem valet ac brevi post hoc tps, futurum enim erat, ut xtꝰ p miracula q conjuncta erant cum ipsiꝰ crucifixōe, p resurrectōem ex mortuis p ascensōem in coelum, sessōem ad dextram Dei et effusōem Sp. S. in potia demonstraret filiꝰ Dei, et Deꝰ diceret, tu es filiꝰ meꝰ hodie genui te Rom: 1. Act: 13. Heb. 1. et 5. capp. reverà enim Spꝰ dum ipsos ducturꝰ erat in oēm veritatem, facturꝰ erat ut cognoscerent Patrem et filium; Cavendum autem q̄ndo xtꝰ dicit, cognoscitis eum et vidistis eum ne putemꝰ Deum oculis cpris videri pōe, ē enim Spꝰ Joh: 4: 24. ss cogitandum hic ē de imagine Dei invisibilis Col: 1. et de visibilibꝰ argtis x rebꝰ ex

qbꝰ

qbꝰ patescat et innotescat mysterium Patris et filij; qualia opa jam viderant discipuli, sꝫ n̄ satis aĩadverterant ad ea, erant autem ad aĩum revocaturi posthac aperiente ipsis Spū cor, ut magis magisqꝫ attendant. Cap: 14.

Illud autem cum n̄ satis illgeret Philippꝰ, et ut videtꝫ cogitaret de visoē aliqua sensuali xtm loq, petit sibi ostendi Patrem, et simul ostendit, quantum momenti id putet; dicit enim, Dn̄e ostende nobis Patrem et sufficiet nobis: oīum noē loqtꝫ, neqꝫ dubitandum ē, qn pleriqꝫ saltem tacitè idem expetierint, memores erant Seniores olim vidisse deum, Patribꝰ jam antea sæpiꝰ apparuisse et locutum fuisse in forma visibili, sciebant qqꝫ pmissoēs de tali dei manifestaoē et patefactoē gloriæ eꝰ, ut dici poēt Ecce deꝰ vr Es: 40. et ut ore ad os loqtꝫ ut ē cap 52. hinc sibi qqꝫ voluit monstrari Patrem, oriebatꝫ hoc ex bono pposito, sꝫ errore erat tm̄ contaminatum; nam utiqꝫ velle deum cognoscere oēs debent, quotquot pditi st facultate eum cognoscendi, ita st oēs hoēs, quos deꝰ ornavit pstantisso illctu, q antecellunt oīa reliq aĩantia, et donavit rave, eꝰ enim usꝰ pcipuꝰ ē in cognoē rei pstantissæ, qlis deꝰ ē, et hꝰ soliꝰ cognoē pfici pt, unde ipse deꝰ dixit, in eo gloriandum ēē oēs si qs ipsum cognoscat Jer: 9. hinc Moses petit Exod: 33. revelari sibi gloriam dei, hinc toties pij repræsentantꝫ petentes, ut faciat lucere ipsis faciem suam, imo tunc beati erimꝰ qndo deum videbimꝰ à facie ad faciem, et cognoscemꝰ eum uti cogniti sumꝰ 1. Cor: 13. 1. Joh: 3. hinc laudabile erat illud studium in Philippo, cæterisqꝫ cognoscendi Patrem, et tanto magis qa addit, et sufficiet nobis, qōo indicat momentum et frum cogniōis et idem ē ac si dicat, hoc sufficere ad felicitatem hoīs memor qppe erat, ut jam docuimꝰ, deum ipsum, in eo summam oīs conso, Ꝟ. 8.

consolaōis collocasse Jer: 9. noverat Asaphum in eo constitu-
isse felicitatem, et nil desiderabile judicasse in coelo et in
terra pter familiaritatem cum deo Ps: 73. et Ps: 16. memorat
satietas q sit ad dextram dei et Ps: 17: v. 15. q fiat p תמונה
v. speem s. imaginem dei, neq cum raōe aliter judicare poterāt,
cum ipse xtus docuisset beatos ee puros corde, qa st visuri deum,
et si rem ipsam rectè putemus, qd deee illi poet, q deum videt,
s. cui deus se suasq virtutes ita manifestat, ut vere illum co-
gnoscat et cognoscens amet, ut eo tandem frui poit, cognio e
e fons amoris, amor vero fruitois dei, et utiq tunc beatus e
hoo, qndo deum Ens pfectissm nobilissm rectè cognoscit, pfectè
amat et pfectè eo fruit, qa ea raōe oes eus facultates pfici-
unt, hinc petit Ps. 80. lucere sup nos fac lucem faciei tuæ
et salvi erimus; Itaq Philippus rectè judicat qq hoc unum
necarium ee, hoc unum sufficiens ee, oia itaq desideria sua
concludit in hoc uno, ita ut hoc q. sit centrum oium deside-
riorum, Et ita docet qcqd pter deum qrere volumus, qcqd pter
Deum amare, eo ptinere debet, ut in nobis pmoveat dei co-
gnioem et amorem, ut in deo et ad deum cognoscamus et ame-
mus. Sanctum tn illud desiderium errore videt contamina-
tum fuisse, nam ut vidimus verisimile e, illum voluisse Deū
oculis suis videre, q tn nec oculis carnis videt nec videtur,
s spus e, et in spu et veritate vult adorari, animus e et in
aio cognoscit ac videt, saltem cum ignoria conjunctum fu-
isse, xtus in seqq. docet.

V. 9. Dicit enim illi Jesus n ee postulatum illud satis sapi-
ens, declaratq q Pater videri poit npe in filio in verbis et
factis

Cap: 14.

factis p illuminaõem spꝰ v. 9. et seqq. id ita facit ut repre-
hendat tarditatem ipsorum, tunc ipsos de re ipsa erudiat;
Tarditatem reprehendit, q̃ndo ait, tanto tpre vobiscum sum
et non cognovistis me? Philippe. Videtꝫ hoc n̄ satis con-
venire cum q̃stõe Philippi, q volebat Patrem sibi ostendi,
Xtꝰ dicat, p tantum tps an me n̄ cognovisti, ss seqq. ostendũt
Xtm ad scopum loq, judicat & ipsos n̄dum oculos habuisse ad
videndum, q n̄dum Patrem viderint, dum ipsum viderant et co-
gnoverant, docetq simul n̄ sufficere audivisse verba Xti, vidis-
se opa eꝰ, si n̄ inde Pater cognitꝰ sit, oia enim Xti verba
et facta eo ptinebant, ut Patrem enarrarent Joh: 1. ut Patris
virtutes, misericordia, bonitas, sanctitas, justia veracitas con-
stia cæteræq virtutes patescerent; Igr innuit Xtꝰ n̄ sufficere
externum verborum sonum pcepisse, v̄ rerum speem, nisi oia re-
ferre poimꝰ ad veram sui caam et verum finem; Præterea o-
stendit, q ignoria eo magis vituparanda sit, q̃ndo plꝰ tpris
et commoditatis fuerit eam supandi, qõo Aplꝰ qqꝫ arguit Heb: 5.
et eos reprehendit, q spr discunt et n̄q tn̄ ad veritatis cogni-
toem pveniunt, ut pateat deum à nobis p raõe tpris et com-
moditatis exacturum raõem, q̃tm pfecerimꝰ in ipsiꝰ cognitõe
et cultu. Verum n̄ satis habet ipsiꝰ et reliquorum tardita-
tem, et hinc ortam ignoriam reprehendisse, ss increpaõi in-
structõem adjungit, docens q̃ndo Pater videri poit, adeoq quã
absona sit Philippi petitio, q me vidit, inqt Xtꝰ, Patrem videt;
Ita supra cap: 12: 45. Xtꝰ et locutꝰ fuerat, illic loci nos de ea
re plixiꝰ diximꝰ, npe respiciebat illic ad visõem q ē Esai. cap. 4.
uti videre ē v. 41. illa autem visio erat visio dei in carne
manifestati et iterum exaltati, et alibi vidimꝰ n̄ semel, Xtm
fuisse θεάνθρωπον, atq deum in carne manifestatum, λόγος

enim

enim Deus erat, et caro fiebat & ē hōō, atq; ita in carne s. hūāā nāā, tq. in tabernaculo et tplo inr hōēs habitabat, uti ē cap: 1. et 11. Itaq; q videbat Xtm ꝛ dei filium, eumq; audiebat is si modo oculos habeat illuminatos /: uti simul cap: 12. innuit ex Es: 6. :/ Patrem Deum simul videbat et audiebat n̄ q. Deus qui Spus ē, oculis videri poīt, ē enim ita invisibilis raōe et Scra teste, ss qa ea videri et audiri poterant in Xto et à Xto, q erant ut totidem argta dytatis habitantis in ipso cpraliter ꝛ veræ dytatis, ea enim loquebat, ea faciebat, q n̄ nisi Deus loq et facere poterat, uti illud in supioribus aliquoties visum ē, et in seqq. ēt docet; npe q̄ndo aq in vinum mutabat, tunc id faciebat, ut manifestaret gloriam suam Joh: 2. q̄ndo arcana revelabat, tunc demonstrabat, se nosse qd sit in hōē, atq; adeo se ēē dei filium ut ē ibid: Et q̄ndo loquebat de se, ut q dum in terris eet, simul in coelis eet, et q ideo, qa desup venit, supra oīa sit, de se ut de deo, q descenderat et ascensurus iterū erat in coelos sedm pphias loquebat cap: 3. ita colloquium cū Samaritana, et excitaō regij illius filij st et exhibent argta dytatis ipsius, et imprimis cap: 4. dytatis suæ tq. imaginem ipsis repræsentavit, unde cognoscere poterant, q sit ἴβος τῶ πατρὶ, et ita porrò in seqq. capp. q suo loco hucusq; notavimus. Verū cū in illis qq; singulatim conspicuæ fuerint dei pfectoes, dīa oī scīa, oīpotīa, graā et misericordia, salutares erga peccores sanctitas, justīa et veracitas merito dicit, q me videt, Patrem videt, in q̄tm npe ille videri pt, et in q̄ntm à nobis videri vult in hac vā, In hac vā enim /: ipso deo teste :/ n̄ nisi posteriora dei vident, ꝛ opa graæ conjuncta cum verbo graæ, alias nemo deum videt, hic p fidem ambulamus n̄ p aspectum, in coelis facie ad faciem videbimus ꝛ pfectius et clarius, gloriosiusq; Et ita deum

sedm

Cap: 14.

secdm posteriora videri voluit in filio, in q conspicua ee voluit inhabitantis deitatis argta, p naam huam et in ea emicantia; Et haec rao e, cur ut antea Angelus foederis vocatus fuit Angelus faciei, imo ipsa facies dei, qa in eo deus q. visus fuit; ita Xtus in N. T vocatur ἀπαύγασμα τῆς δόξης et character substiae et substiae Patris et imago dei invisibilis 1. Cor: 1. Col: 1. in qbus locis, si ea recte ppendantur, indicatur qdem q deus sit et eusdē cum Patre naae, ita tn ut respiciatur ad ipsius in carne manifestaoem et officia ac opa q mxe, uti et multi eo modo loca illa interpretati fuerunt.

Hanc veritatem & postq illi pposuit, jam indè concludit, ipsum n satis scienr et sapienr petysse: Ostende nobis Patrem, innuit Philippum, si putet alia raoe Patrem poe videri, minus rectè sentire de naa dei spuali, v si putet aliud qd scasse pphas, qnd locuti fuerant de apparitoe dei, sensum ppharum ignorare, v denique si satis rectè Xtm cognovisset, n qsturū fuisse ostende nobis Patrem, siqdem tunc cogniturus eet, q Xtus sit ἴδος τῶ πατρὶ, et q Patris dytas et pfectoes ita in Xto quoque sint demonstratae.

Id verò distinctius in seqq. explicat, et ut doceat qoo Pater in ipso videatur, et qnam eus sit fundamentum, tum q argta v. 10. prius indicat, qndo inqt n credis q ego in Patre et Pater in me sit, hoc e idem q supra docuit, npe q sit unum cum Patre v. q etsi ipse sit alius à Patre et revera distincta psona /: absurdum enim alias eet, unam eandemque psonam s. suppositum naale, vocare Patrem et filium et aqles facere, ita enim n aqles psonae, ss una psona eet, neque revera distincta eent :/ ita tn ut eadem sit Patris et sui scia, eadem potia

eadem

eadem æitas et dijtas, eadem consilia et opa, æqlis Majestas ac dignitas, ita ut oes debeant honorare filium qmdm honorat Patrem, uti supra vidimg. Quando autem hoc ita exprimit, q ipse sit in Patre et Pater in ipso, tunc indicat psonarum uti Græci locuti st ἐμπεριχώρεσιν, q notatur illa naalis unitas trium psonarum, ut q sibi coexistunt naalr, in commuoe egdem naæ, et sibi inexistunt, et una n tm cum alia, ss et in alia sit et opetz, etsi illig rei modum plene nos nec cape nec explicare valeamg. Certè p. hoc saltem xtm voluisse indicare, se n tm à Pre missum, ss et Patri æqlem ee, et sua verba atq opa ee qqs verba et opa Patris: manifestum enim e, q si Pater in ipso, ipse in Pre nec Pater sine ipso, nec ipse sine Patre loqtz et opetz, ss q una sentia, eadem vltas, eadem potia et deniqs eadem opa sint sua et Patris. Et hoc nunc distinctig explicat et pbat qndo addit, verba q ego loquor, à me ipso n loquor, pater enim in me manens, ipse facit opa: qoo duobg argtis pbat id q dixerat, et id tum ex verbis tum ex opibg cognosci vult. primò de suis verbis dicit, q ea à se n loqtz. In supioribg jam vidimg, qoo illgndum sit qndo xtg dicit à se nil agere aut loq vid: cap: 5: 19. npe eo scavit tum Oeconomiam psonarum sedm q Pater exercet jus deitatis, et filig ut Sponsor et Mediator Patre minor e, et eg mandatum exeq dicitz, tum et unitas Patris et Filij, uti illud hic ex contextu satis liquet, ut ita indicetz filium n ita loq et agere, ut ipse seorsim opetz et loqtz, et n Pater in ipso ac cum ipso. Notandum et e, xtm in illis sermonibg suis loq convenienter statui humilitatis, in q conveniebat ut oia referret ad Patrem, et de sua dijtate loqueretz obscurig, ndum enim debebat se oi modo gerere ut dnum gloriæ, ss pacto illo ope, q Pater ipsi agendum dederat, glorificari debeat ea gloria, q habuerat ante jacta mundi

funda-

Cap: 14.

fundamenta, et postea illuminari debebant discipuli, ut myste-
rium illud Patris et filij plenius cognoscerent, et demonstrari de-
bebat Xtm ee verum Deum Patri æqualem, atq adeo ipsius verba
dei verba, ipsius opa dei opa, ita ut tunc et honorare poent
filium qmdm Patrem, et si rem ipsam spectemus, manifestum e,
Xtm q æqualis ab ipsis conspiciebat, et q ut hoo loquebat, n
loq ut merum hoem /: et hoc hic innuere vult :/ ss Deum in ipso
loq, hoi & n conveniebat ita loq, hoo n poterat verba dei
loq, qlia st venite ad me, ego reqem dabo, ego sum pastor ille
bonus, ego habeo oves, nam q illa loqt, is aut impius aut sacri-
legus e, aut verus deus ee debet; Ita et dicere se Patri æqlem
ee, se in Patre et Patrem in se ee, illud n e loq ut hoo loq
solet et debet, sic hoo q sit Ψιλὸς ἄνθρωπος dicere n pt
q me vidit, Prem vidit; deniq ita loquebat Xtus, ut q dice-
bat eent verba jam ab ipso deo in pphijs pnunciata, ita ut
qndo Xtus dicit, verba q ego loquor à me ipso n loquor, idē e
ac si diceret, ea q ego nunc loquor jam antea deus p pphas præ-
describi voluit, ita ut nil loquar q n deum in carne manife-
statum locuturum ee ex pphijs illgi poit. Ita utiq pdictū erat
magnum illum ppham locuturum ee dei verba deut: 18. Ita ubiq
repræsentat deus tq. conspicuus, et q loqt et audiat, q invitet ad
resipiscentiam, q consolet, q reprehendit ita, ut dici poet Ecce deus
vester, q oia st totidem repræsentaoes pphetica dei in carne
manifestati loquentis et opantis, audiverant jam anteà 77. de 77.
dicere, q in ipso sit justia et robur, deum salvare p 77. ipsorū.
Atq ita convinci inde poterant, Xtm n à se loq ut merum hoem,
ss ut hoem in quo loquebat deus, idq sedm pphias; Unde et ea ap-
paruit in verbis Xti efficacia, q revera dia erat, ut illgere

Audito,

Auditores poent, neminem ita locutum fuisse ut ἐξουσίαν vento et tempestati imparavit, unde cognoscebat ipsum n̄ à se loq, sed Deum in ipso.

V. 11. Alterum argtm ab opibus petit, q contribuit Patri in se manenti, q̄ndo dicit Patrem in se manere, unitatem cum Patre illgit, scdm q ut antea dixerat, ipse in Patre, et Pater in ipso erat, et tum dicit, Patrem in se manere, tunc inseparabilem unitatem illgit, necario enim Pater et ipse st unum, ipsum q dicit opa facere, illgit hic illa opa q ipse faciebat, ubi id docet x. sequenti 11. ubi pp illa opa credendum ee docet, q ipse in Patre, et Pater in ipso sit, ut pateat opa illa considerari, tq. opa q arguunt unitatem ipsius cum Patre, q̄nam autem illa opa sint flē ē illgere, plixius de hisce locuti sumus ad cap: 5. Sunt ea opa q Xtus fecerat et porrò facturus erat, q̄lia erant, q aq in vinum mutaret, cæcis visum, surdis auditum, mortuis vām redderet, et impr. q verbo et nutu q. hoūm corda mutare et q vellet flectere poet, q opa, q̄ndo hic allegat ad pbandum q Pater in ipso, et ipse in Patre sit, indicat se n̄ eo modo patrasse miracula, ut fecerat Moses aliqs viri dei, ss pp unitatem cūm Patre, atqs ita vi ppria, npe vi diæ suæ naæ in huāa habitantis, q̄ndo enim illa opa n̄ tm̄ fiebant à Xto, ss ita fiebant, ut simul diceret se ea simili ac Patrem facere, idqs ita diceret, ut eo tpre, loco et modo id fieret, q scdm pphas fieri debebat, ea opa oīo pbabant gloriam Xti, si enim illa oīa ita fuissent facta scdm pphias, et tn̄ in eo falli hoes potuissent, tunc in deū recideret error ille, itaqs merito postulat Xtus, ut si jam credant unitatem suam cum Patre, et cogitent se loq et opari ut Deum, et si n̄dum id credant, ut tunc verba et opa sua melius ppendant, et pp opa verbis suis credant /: q ut diximus conferri debebant cum ijs q dicta st ad cap: 5.:/ Verbo id inde liquet, serio attendendum ee ad verba

ba dei et Xti, ut inde cognoscamus Patrem et filium, siquidem in eo sese manifestavit, et ita de hoc dicitur, quod sermo hominis sit character et index animi, ita verum illud est de deo et verbo eius, quis quilibet sit cognoscitur, habetque verbum eius clarissimas virtutum divinarum notas, per quas divinitas eius ad conscientiam demonstrari potest. Neque minus attendendum est ad opera dei, quae facit in regno naturae et gratiae, ea fiunt ad enarrandam ipsius gloriam, et ut aeterna dei potentia et divinitas legitime ratiocinando perspici potest ex operibus naturae, ita dei gratia, misericordia et sanctitas, justitia et veracitas et constantia perspici possunt ex operibus gratiae, ita ut inde et Xtus et deus cognosci velint, propter opera inquit credite in me. Legatorum Xti fuit narrare magnalia dei in omni lingua, omnium Xtianorum officium est, ea cognoscere et aliis manifestare ad dei Xtique gloriam.

Cap: 14.

Et quoque opera quae hucusque facta erant, sufficerent ad probandum, quod Xtus esset Messias et dei filius et verus deus, majora tamen opera exspectanda erant in futurum, hoc promittit Xtus v. 12. quando sanctè affirmat, credentes non eadem tantum sed majora adhuc opera facturos, eosque causam simul indicat, ubi spectanda est primo promissio, tum eius fundamentum; In promissione occurrit res promissa conditio et asseveratio.

v. 12.

Res promissa est facere opera quae Xtus fecerat, et majora et facere: per opera illgr id omne quod fit per aliquam facultatem alicuius causae; id opus alicuius dicitur quod alicuius vi et potentia fit, ita quivis res operatur convenienter suae naturae et propria sua opera habet, si nempe eius sit naturae ut operari possit et in sese habet principium operandi. Itaque manifestum est deum alio modo operari et alia quam creaturas, imo deum solum absolutè operari, creaturas non nisi dependenter ab ipso, operatur enim deus omnia in omnibus, et creaturae in ipso sunt, moventur et vivunt, hinc omnia dicuntur ex ipso et per ipsum, itaque Xtus qui deus est, operatur, fuit ut deus, sic supra

cap:

cap: 1. vidimus, omnia per ipsum facta esse, et sine ipso nil factum esse eorum quae facta sunt, sed Christus habuit quoque sua opera ut Sponsor et Mediator, hoc erat opus ipsius quod Pater ipsi peragendum dederat, ut poneret animam pro ovibus suis, uti supra vidimus, et ut redimeret populum sibi datum, ut eum eriperet ex potestate diaboli, ut eum pasceret, defenderet, duceret, et tandem glorificaret. Talia opera Christo priva sunt, est enim unus et solus Mediator, quando ergo hic opera sua proponit quae fecerat et qualia facturos fideles promittit, tunc per alia opera illigi debere, et quanam illa opera sint manifestum est, nempe propter quae in ipsum credere debebant ut Christum, quibus gloriam suam demonstrat, et talia erant miracula uti cap: 5. visum est; Igitur promittit hic futura miracula et quidem majora quae ipse fecerat, itaque cum Christus sanasset homines, à daemonibus liberasset, ex mortuis resuscitasset, talia quoque in futurum patranda esse, imo plura et majora polliceti; Et cum ipse homines et convertisset id quoque porro futurum, et quidem illustrius promittit; imo quae ipse fecit corporaliter, typi erant earum rerum quae postea fieri debebant spiritualiter in regno Christi. Ita ut veritas promissionis huius ex collatione operum ante Christi glorificationem et post eam in regno ipsius factorum patescere debeat; Et si dum de miraculis loquimur, eo ipso dicere nolimus, fideles non esse imitari Christum in operibus charitatis, sed de illis operibus hoc loco non agi praecipue putamus.

Ne verò putarent opera illa alia quae Christi virtute patranda esse, hinc addit conditionem, quando addit, qui credit in me opera illa et majora et faciet; ita ut postulet ab ipsis fidem et quidem in se. Obiectum ergo actus huius est Christus; res ipsa s. conditio est fides in illum. Quid sit credere in Christum, quomodo Christus sit fidei obiectum, et quanam illa sint in Christo quae fide amplectenda sint, et quid ipsa fides, hoc omne in praecedent: non semel dictum fuit, vid: impr. ad v. 12. cap: 1. nempe Christus ut θεάνθρωπος ut deus et homo, ut Sponsor et Mediator, et perfecta salutis

Cap: 14.

lutis caa, q factus e nobis à deo sapia, justia, sanctificao et re-
demtio plena, e obtm fidei, et qdem p raoe tpris, v ut consuman-
dus, v ut consummatus p passoes scdm varietatem Oeconomiae graae
sub pmissoe, lege ac Eglio. Credere in illum e illum et verita-
tem q e in illo ex verbo dei cognoscere et illi assentiri p verā
ὁμολογίαν in formulam foederis graae illum recipe ut unicum
suum Salvatorem, ut Propham, Sacerdotem et Regem, q noen
accepit supra oe noen, et illi se in peculium tradere p verum
fidei obsequum, q oia cap 1. plenius st demonstrata; Credenti &
dum pmittit, et qdem credenti in se, q facturus sit talia opa,
eo ipso indicat sua virtute eos hoc facturos ee: qd enim credere
debebant ex prioribus patet, pp opa ipsius credere debebant, n
tm q esset Messias, ss et q ipse in Patre et Pater in ipso sit,
atq adeo q sit unum cum Patre, ita ut dia potia illa opa fa-
ciat, pmittit &, q qmdm incepat se demonstrare p opa q huc
usq fecerat, q ita et dytatem suam illustrius sit demonstraturus
p opa illa q facturus erat p credentes postq abierat ad Patrem
et sedit ad dextram Majestatis in coelis tpre regni sui in terris
dum in illa habiturus sit pplm. Fides & hic consideratur tq. vincu-
lum, q uniendi st xto tq. cpti, ut n tm p illum vivant et bo-
na opa operentur, ss et ut ille in ipsis qqs miracula faciat, et
qdem illustriora q huc usq facta erant. Hoc tn n ita illgndum
e, ac si oes et singuli credentes talia sint facturi, ss illi tm per
quos illa decreverat facere, illi dum ipsi credebant, talia opa
facere debebant, et in spee discipuli eus, quotquot in ipsum
credituri erant s. ipsi p fidem adhaesuri, talia opa facturi erāt.
& Judas Apostata excluditur. Et ne dubitarent, hinc asseveraoem
addit amen amen dico vobis, indicans verba sua rata ee, et
pmissoem suam infallibilem, ut merito hinc sibi adstipulentur

et

et secdm pmissoem talia in fide exspectent, sese enim hoc pmittere ut Deum Amen Es: 65. et q n mentiat et quem n poeniteat pmissois suae.

Et revera pmissio haec impleta fuit, nam q hic dictum fuerat discipulis Matth: 10. Marc. 16. npe varia signa ipsos secutura q illic memorant, ita et factum ee hria Eglica docet, nam et Apli miracula ediderunt; pterea miraculose q hoes ad ipsorum pdicaoem conversi st, postq Spg in ipsos effusg erat, ita multi ad pdicaoem Petri conversi fuerunt Act: 2. et quotidie illis additi st novi, et qndo ad gentes se converterunt, inter illos miraculoso plane modo ex ore lactantium et sugentium fundavit sibi gloriam, et brevi tpr mirabile fecit et magnificum noen suum in oi terra. Solg Paulg oia loca implevit Eglio ab Hierosolyma et circumqqs ad Illyricum usq Rom: 15. p ipsas psecuoes auctg fuit pplg xti, ita ut tandem regna illa q sese antea opposuerant regno xti, xto subta fuere, ita ut revera insidens equo albo vincens et ut vinceret Apoc: 2: 6. exiverit, ita ę dici pnt montes transtulisse x integra regna Matt: 21. Et pariter qndo fideles exiverunt ex regno Antixti, singularis conspicua fuit fidei et verbi dy vis in ijs q se opposuerunt, et q eorum ductu, piè et pcul habitis metg cais Babylonem deseruerunt, et plura adhuc exspectamg, qndo Babylon cadet, et oia regna fient dei et xti, et secdm pmissoem videbunt novi coeli et nova terra, de qbg agit Apoc. aliaeq pphiae. Haec sane oia si comparant cum ijs q antea facta erant p xtm, cum adhuc in terris ageret, plura et majora st, impr. si paulo distinctig ea qs repetat ex hria Ecclastica, qoo tn nil p xto tribuit credentibg, siqdem xtg diserte dicat, ea sua virtute fideles posthac facturos, et p fidem in se, q fides apprehendat xti potiam diam.

Et

Cap: 14.

Et hoc p. ex raõe q addit xtus, qa Ego inqt vado ad Patrē:
p abitum xti ad Patrem qd illgndum sit, illud supra diximus,
npe ascensio xti ad coelum post pactum opus, q ut Sponsor et
Mediator in terris pagere debebat, q ipsius occaõ fuit, ut intro-
itus Sacerdotis summi in Sanctum S. et Regis simul ingressus ad
capessendum regnum, hinc Zach. 6. dicitur, q debeat sedere in
throno suo, et ut Rex et ut Sacerdos, eodem modo Ps: 110.
hinc dr ingressus in coelum ut consedeat ad dextram dei, tum
ut inrcederet, tum ut in oia ptatem accipet, ut oia ipsi sub-
jiciantur, q oia plenius pponuntur tum 1. Cor: 15. tum impr. varijs
capp: in Epla ad Hebraeos, igr fle nunc p. q connexio sit inr
hanc pmissoem et abitum xti ad Patrem, et qoo abitus ille ad
Patrem sit caa, cur n eadem tm ss et majora facturi sint cre-
dentes, q q xtus fecerat opa, siqdem manifestum e, xtm dum de-
scendit ex coelis se ipsum exinanivisse et n voluisse apparere
in forma dei, ita ut Judaei n poent illgere illum ee dnum glae,
aliàs enim eum n crucifixissent, teste Aplo, ss in forma servi
apparere voluisse, sufficiebat q xtm talia et tanta opa facere
p q attendentes ad pphias et observantes signa tprum, convinci
poent ipsum ee Messiam; ss post abitum ad Patrem cognosci de-
buit ipsum ee deum, q antea descenderit et nunc iterum ascen-
derit, uti pmissum erat Ps: 68. coll cum Ephes: 4. et ipsum ee
dnum ex coelo, dnum gloriae, unicum dnum p quem oia, ut ita
glorificaret ea gloria q habuerat ante jacta mundi fundamenta,
unde anteà dixerat, nunc glorificatus e filius hois et deus in ipso.
Ut autem hoc fieret, mxa opa fieri debuerunt, deus attestari debuit
pconio legatorum eus p signa et pdigia, ipse Sceptrum suum ex
Zione emittere debuit, ut dominaretur in medio hostium suorum,

electos

electos suos potenti manu vindicare debuit, pplos sibi subjicere, et ita manu sua mirabilia facere, donec gloriosus redeat ad judicandum vivos et mortuos; undè jam fle ē colligere xtm p suos majora opa debuisse facere in statu gloriæ suæ, q in statu humilitatis, in statu enim gloriæ noēn eg magnum fieri debuit in tota terra, dominari à mari ad mare et ad fines terræ, ut oē genu ipsi flecteret, oesq confiterent ipsum ēe dnum ad gloriam Patris; Certè qndo ad Patrem redibat pacto ope, q Pater ipsi pagendum dederat, n poterat n Pater glorificare filium, uti in seqq. adhuc videbit, et antea qqs visum fuit, et ipsum hæredem oium constituere, q ob caam videt et loq de abitu ad Patrem.

Itaq fidei nræ obversari debet xtus, ut q nunc abierit ad Patrem et sedeat ad dextram Majestatis et potiæ in coelo, atq adeo pfectè salvare poit oes, q p ipsum accedunt ad Deum Heb. 7: 23. unde Aplus Rom: 8: 34. inde petit argtm consolaois et glorificaois qmdm et xtus eo noē pfert alijs Sacerdotibus q spr vivat Heb: 7. et eam ob caam Apoc: 1. dicit mortuus fui et vivo nunc in secula. Certè uti glorificari debuit à Patre facta purificaoē peccorum nrorum, ita nos ipsius gloriam q consecutus ē agnoscere et celebrare decet, et ideo illi confidere, qa abijt ad Patrem et illic regnat, donec oes hostes suos et nros subjecerit pedibus suis.

V. 13. 14. Ut verò clarius illos erudiret, tum de sua potia, deq vi meritorum suorum, et deniq de fidei efficacia, hinc addit qōo illi se gerere debeant in fide, et qs sit effectus futurus precum p fidem factarum, et deniq qs sit finis horum oium V. 13. 14. Officium ipsorum erat petere in noē xti; qd sit petere s. precari manifestum ē, npe desiderata cordis sui manifestare illi q implere illa pt, ut loquamur ex Epla ad Phil: 4: 19. Nemo enim petit

aliqd

Cap: 14.

aliqd, qn id appetat, nemo aliqd appetit nisi q bonum ee
putet, nemo pterea alium rogat, nisi id in ptate eg positum
ee judicet, itaqs nisi et certg sit, saltem spem habeat favoris
illig q bonum desideratum dare pt, frustra peteret, hinc xtg
ostendit qoo fideles petere debeant, ut accipiant q necarium
e, seqdem ideo n accipimg ut ait Jacob: cap: 4. qa v n peti-
mg v male petimg; Vult autem oia peti in noe suo. Noen
xti qdsit, dictum e plixe ad cap: 1: 12. Eo scatz id oe quo
xtg nominari pt et debet, impr. a peccore, qqs nominatz, adeoqs
ipsa qqs noa, qbg insignitz in S. Sera, qlia st, q sit deg, Media-
tor dei et houm, et deg in carne manifestatg ad salvandos peccores,
atqs ita Salvator, Summg ppha et Sacerdos, Summg rex, et q st
id geng plura, ita ut noen xti notet tum psonae dignitatem,
tum officij raoem, tum meritorum vim, tum gloriam et potiam
xti, oiaqs ea, q peccor in ipso agnoscere, amare, aestimare,
venerari et celebrare debet, hinc in noe ipsig dicuntz salva-
ri unice Act: 4. x vi meritorum ipsig, atqs adeo vi veritatis
illig nois, q nominatz Salvator in noe eg dicitz se oe genu fle-
ctere debere x ipsum similr ac Patrem honorare, agnita in ipso
μοσχὴ θεοῦ agita ipsig tum humiliaoe, tum glorificaoe Phil. 2.
Eam ob caam in noen eg baptizamur, ut scetz illi dandam ee glo-
riam purificaoes peccorum nrorum, tum mortificaoes V. hois,
tum resuscitaoes N. hois ad vam tam graae q gloriae, illumqs
agnoscendum p deo eg peculium sumg; In noem ipsig ideo quoqs
credendum ee, ut e Joh: 1: 12, ea oia obsignando, et commuoem
cum ipso desiderando sedm formulam foederis graae ad pietatem
et ad salutem; Itaqs qndo xtg hic dicat petendum in noe suo,
idem e, ac si dicat, petendum in fide in se, et in noen suum

uti

uti ē x. Pced: ut npe fundamentum precum n̄ sit tm̄ xti potia, sz et meritum eg, et à parte hoīs cum ipso commuo p fidem. Nulli enim pdē meritum xti, nisi xti sit, et xtg ipsig, nemo nisi credens xti ē actu, xtg nullig nisi credentis, uti jam in superioribg aliquoties visum ē.

Fructg pmissg indicatz, qndo additz, id faciam, qoo scatz n̄ tm̄ potia xti dia, ut q̄ poīt facere q̄ petimg, eamqz ob caam adorandg sit, sz et benevolia erga fideles, et efficacia fidei ac precum, et revera nexg ē necarig inr preces in noe xti et impetraoem eorum q̄ in noe xti petuntz; cum enim nemo poīt in fide et ita in noe xti petere, nisi q deg et xtg peti volunt, oportet ut vi meriti xti et vi veracitatis dia ea accipiat, eet enim aliàs falsum xtm illa suis meritum ee, et pmisisse, si autem id verum sit, tunc is q id verum ee credit, falli n̄ pt, falleretz autem si n̄ pstaretz, imo tunc re ipsa verum n̄ eet, unde p. ea oia bona q̄ absolute pmissa st oibg credentibg, certò et dari oibg et q̄ sub condioe pmissa st, et dari posita illa condioe, q̄ st certi tpris tm̄, illa qqz illo tpre petentibg dari, qlia erant primis tpribg miracula, conversio gentium, nam et hoc xtg in spee jusserat petere, adveniat regnum tuum; Et modo constet de dei vltate, nil tam arduum aut magnū ee pt, q n̄ precibg impetrare poīmg, si in fide, in noe xti id petamg, et si n̄ accipimg q̄ petimg, tunc certum ē n̄ rectè nos petysse, uti nos docet Jacob loc. cit: atqz adeò n̄ petysse in noe xti, atq etsi ea deg decreverit facere, preces tn̄ n̄ st inutiles qa ea deg decrevit facere ad preces fidelium, et qa fidelium officium agnoscere ea bona et appetere ea, et petere eodem modo, etsi deg nos decrevit servare in va, nobis tn̄ laborandū ē de cibo, eoqz utendum.

Repetit

Cap: 14.

Repetit autem Xtus tum admonitoem, tum pollicitaoem, ut illgamus momentum rei, ut npe illgamus q necarium sit cognoscere noen Xti, imo q necarium sit pspectum habere nil verè ee bonū q n in noe Xti petatr et accipiatr, hoc noen ee fontem oīs veri et salutaris boni, nil enim Pater ille luminum à q oe bonum donum descendit, uti Jac: ait, dat ad salutem nisi in noe Xti, et pp eus v Sponsoem, v inrcessoem, qa n aliud noen e in q salvari oporteat Act: 4. unde jam anteà dixerat Xtus se ee viam veritatem et vitam, neminem venire ad Patrem nisi p se N. 6. itaqs preces monitore Jacobo in fide fieri debent, in Xtm npe ut sint efficaces, et uti e 1. Pet: 2: 5. acceptae sint Deo p J. Xtm, qui npe manifestavit viam ad thronum graae uti anteà docuimus ex Epla ad Heb: ubi id saepius inculcatr, et uti hoc repetendum erat, ut illgaret qoo orandum sit, ita pmissio qqs, ut cognoscerent n frustra preces fieri in noe Xti, ne npe inefficax ee putetur v meritum v inrcessio Xti v invalida manus Xti.

Tandem verò finem oium ostendit, npe ut glorificetr Pater in filio; qoo glorificetr Pater in filio et p filium ad cap: pced: N. 31. 32. dictum fuit, hic illud tm notasse sufficit, q uti oia fieri debent ad gloriam dei et in noe Xti, ita preces qqs eo dirigi debeant, ut ea petamus q faciunt ad Deum glorificandum, in qbus gloria dei manifestatr, qbusqs ad Deum glorificandum cpre et spu, pmus reddi idonei, q ob caam Xtus in formula illa oraois, q pscripsit discipulis suis, primo loco jussit petere, sanctificetr noen tuū: Et utiqs si nullum bonum e verè bonum nisi subordinetr sumo bono, et summum bonum sit deus, et commuo beata atqs aa cum deo, et commuo cum deo consistat in dei cognioe, amore fruitoe ac celebraoe p captu hois pfecta, p. nos q petimus, debere petere ut ad nram salutem ita ad dei gloriam; Ita et qndo petimus

timus ea q̄ faciunt ad sustentaōem cp̄ris, uti ea petere debemus, ut cp̄us nr̄um poīmus deo offerre tq. hostiam vivam sanctam et gratam p̄ cultum raōalem Rom: 12: 1, unde Ap̄lus monet 1. Cor: 10. v. 31. s. editis s. bibitis s. q̄cq̄ facitis, oīa ad gloriam dei facite; Sed uti orare debemus in nōe Xti, ut deus glorificetur, ita et Xtus q̄ petimus facit, ut deus glorificetur; eo enim tendit totum Xti munus Mediatorium, uti id antea q̄q̄ vidimus, ut Pater glorificetur, hinc ante dixerat Deum se glorificaturum, et p̄ se glorificaturum iri et 2. Cor. 3: 18. et 4: 8. eam ob caām dicitur gloria dei in facie J. Xti tq. in speculo videri, idem Xtus p̄lixius docet cap: 17. Joh: Quae ē Xtus nobis meritus ē, q̄ ad preces nr̄as sua v̄ inr̄cessōe impetrat v̄ potiā facit s. miracula sint s. beneficia spūalia v̄ corporalia ad hunc finem nobis dantur ut glorificetur Pater, et hinc rectus ē eorum usus si ijs utamur ad deum glorificandum aliās bona fiant mala. Sed ideo se q̄ in nōe suo petituri erant, facturum p̄mittit, ut glorificetur Pater in filio, eo modo deus glorificari voluit, eo fine in carne manifestatus fuit, voluit enim ea raōe illustrissimo modo manifestare n̄ tm̄ dīam oīsufficiam bonitatem ac potiam, s̄ et justiam ac sanctitatem, hinc olim quoq̄ gloriae dīae symbolum supra p̄pitiatorium visum fuit in Sancto S. et oīa illa eo tendunt q̄q̄ ut honoremus filium n̄ minus ac Patrem, illgntes Patrem ēē in filio et filium in Patre, uti anteà dixerat, et ita cognosceremus mysterium Patris et filij, adeò ut n̄ tm̄ sensus sit patrem glorificandum ēē p̄ filium /: uti eo modo verti p̄t vocula ēr :/ s̄ et in filio p̄ unitatem cum filio, et hoc docetur Phil: 2. q̄ filius sup̄exaltatus sit, ut ōē genu illi se flectat, et oēs confiteantur ipsum ēē ad gloriam Patris. Itaq̄ filij bonitas et potiā, q̄ exercet in exaudiendis precibus, et faciendo ea q̄ petimus et q̄q̄ bonitas et potiā Patris, et p̄pcà aequaliter honorandus ē filius cum Patre.

Postq̄

Cap: 14.
V: 15.

Postq hæc dixisset ac docuisset, nunc denuo plenius illos instru-
it, tum de officijs, tum de beneficijs, ut sciant qs inr illa nexus
sit, et ne exspectent beneficia, nisi faciant qqs ipsi officium v.
15. et seqq. Officium q prescribit ē amor sui et observaō benefici-
orum suorum. Quid sit amor in supioribus n̄ semel visum ē;
amor ē v̄ concupiscīæ, ne oēs spēes hic recenseamus, v̄ complacīæ
v̄ benevolīæ, amore concupiscīæ ferimur in ea q̄ bona st̄, ijsq
frui volumus; amore complacīæ delectamur ijs q̄ pulchra st̄ et
pstantia, et rectè se habent, easq approbamus ac laudamus. Bene-
volīæ autem amore alijs v̄ bene volumus, v̄ si fieri pt̄, et benefaci-
mus. Xtm p.d. qa totus concupiscibilis ē, concupiscere debemus et de-
siderare, ut in ipso inveniamur eēqq fruamur beneficijs tum in
statu grāæ, tum in statu gloriæ; ss hic de eo amore q ipsum
concupiscimus, agi, dubium ēē pt̄, nisi ita velimus hæc verba illgere,
ut Xtus dicat, si me amatis x communōem meam desideratis, tunc
hoc vrum officium erit, hæc condīo communōis meæ ut servetis pre-
cepta mea. Ut doceat ea rāōe neminem secum habere communōem,
nisi servet pcepta sua, uti hoc qqs docuit Matt: 7. ita supra qqs
dixit cap: 10. audire vocem suam oves suas. ss pterea extra dubiū
ē, Xtm qqs amandum ēē, ita ut complacīam, ut ita loqr, in ipso
habeamus, ut contemplaōe gloriæ eēs delectemur, ut approbemus
qqs dīas eēs pfectōes, eēs sponsōem p nobis, et sedm eam eēs manife-
staōem in carne, eēs dicta et facta, eēs passōes et secuturas glorias,
ut lætemur, et cum delectaōe cogitemus, Xtm cum eēt in forma dei,
se ipsum exinanivisse, iterum supexaltatum ēē valdè, et nōen ac-
cepisse supra oē nōen, ut in eēs nōe se flectat oē genu, oisqs
lingua confiteatr ipsum ēē dnum ad gloriam Patris. Et hoc fieri
neqt, nisi pcepta eēs servemus, alias enim n̄ verè confitemur ipsū
ēē deum, neqs verè nobis placet, q sit declaratus dnus et rex noster.
Benevolīæ et beneficīæ nrāe Xtus n̄ ē capax, si accuratè loq ve-
limus

limus, accipe enim ab ipso qd, & nil ipsi dare pmus; Impprie verò et ipsum xtm aliq modo amare pmus, qndo et cupimus, ut glorificetur, et id qqs oi studio agimus, ut tum in nobis, tum in alijs glorificetur. Igr amamus xtm qndo ipsum concupiscimus, qndo contemplaoe gloriae eus delectamur, qndo eum ee n tm volumus id q e, ss qndo id et agimus, ut talis cognoscatur et celebretur.

Et ita jam patet, qoo indè alterum illud fluat, npe observao pceptorum eus; ubi videndum e, qd sint pcepta xti, tum qd sit ea servare, et deniqs qoo servare pcepta xti sit argtm amoris erga ipsum. Praeceptum uti alias qqs dictum e, e sentia obligans ad aliqd faciendum v n faciendum, ita ut is pcepta sola solus dare poit q habet jus impandi, id autem habet q habet potiam servandi et pdendi. xtus & qndo sibi tribuit pcepta, eaqs sua pcepta vocat, tum impium sibi tribuit in hoes, atqs sic idem hic dicat, q Scra ubiqs de ipso pdicat, npe q sit Creator, dnus, unicus dnus, Rex Regum, et dnus dominantium, et q st id genus plura, ubiqs obvia; Et utiqs n pt n talis ee, tum jure Craaois uti visum e cap: 1. tum jure redemtois, p q eos, qrum Creator e, redemit, et redimendo scdm Scram emit Act: 20. et 2. Cor: 6. undè aliqties audivimus de datis à Patre, de ovibus etc. de electis; Et n potuisset ee dnus p redemtoem nisi eet deus p creaoem, unde ea ubiqs in Scra conjunguntur Es: 54. Joh: 1. Heb: 1. et alibi. Et eam ob caam pdictum erat, legem eus Gentes pstolaturas Es: 42. et oes jussi erant ipsum osculari Ps: 2. ut Regem sc. uti e in anteced: ibidem.

Igr hoc ipso innuit hic, q n loqtur ut alij pphae, q docebant verbum dei, ss ut deus ipse, hinc et Heb: 2: 1. etc. ut dnus à ministris suis distinguitur, et ex cap: 3. eusdem Eplae Mosi cdistinguitur tq. dnus Servo. Eo hoc oe tendat, ut cogitemus illud, quod

anteà

Cap: 14.

anteà inculcavit, q̃ np̃e unum sit cum Patre, Pater in ipso, ipse in Patre; p̃cepta ꝯ xti st̃ illa p̃cepta, q̃ jure suo p̃scribit ut deꝰ et Dn̄ꝰ, et sp̃ealiꝰ q̃ p̃scribit ut deꝰ redemtor; Et ea p̃cepta st̃ ꝓpriè xti p̃cepta, et st̃ ita ea p̃cepta, q̃ conveniunt Oeconomiæ N. T. q̃ vocant̃ in Scr̃a lex fidei, q̃oo comprehen„ dunt̃ oĩa p̃cepta q̃ fluunt ex fide in xt̃m, et ideo q̃a xt̃ꝰ talis ẽ, et talem se nobis exhibuit, nos obligans ad conformes actus tum aĩ tum ep̃ris„ ꝯ oĩa p̃cepta q̃ fluunt ex relaõe in̄r deum Triunum, ut deum n̄ tm̄ Creatorem, ss̃ et redemtorem et in̄r ho„ minem ut redemptum, st̃ p̃cepta hæc xti, q̃ ꝑtinent tum ea q̃ p̃cipiunt̃ xt̃ianis circa deum et xt̃m, tum circa se ipsos, tum circa alios hoẽs v̄ xt̃ianos, tum circa res quascunq̃ in χέβει ad xt̃m, q̃ oĩa recensere ꝓlixum foret et n̄ ẽ hꝰ loci: Ap̃lꝰ oĩa comprehendit Gal: 5. fide ꝑ charitatem oꝑante.

Servare illa p̃cepta, ẽ facere ex eorum p̃scripto, v̄ n̄ facere aliq̃d q̃ fieri neq̃t, nisi adsit debita agnĩo dn̄ij xti, ut poĩmꝰ ipsũ ꝑ Sp̃m vocare dn̄um uti ẽ 1. Cor: 12. et n̄ inde oriat̃ ꝓpositũ ipsi obediendi in oĩbꝰ, vl̃tatemq̃ eꝰ faciendi, inde vero studiũ explorandi, q̃ sit vl̃tas eꝰ uti ẽ Rom: 12. et Eph: 5. cognĩoem vl̃tatis porro eꝰ sequat̃ obedĩa accurata q̃nt̃m fieri p̃t, et humi„ lis, ut sp̃r timeamꝰ, ne q̃d faciamꝰ ipso n̄ consulto et sine ipsiꝰ jussu, nosq̃ ita judicemꝰ, ne ab ipso condemnemur. Et sp̃ealiꝰ servare p̃cepta xti, ẽ erga deum pietatem et erga hoẽs justĩam et benevolĩam, et circa res quascunq̃ temperĩam demonstrare, et ita ꝓpriam salutem cum timore et tremore oꝑari, q̃ breviter conjunguntur Tit: 2: 1. 2. et 13.

Hoc verò fluere ex priori manifestum ẽ, xt̃m enim nemo amare p̃t, nisi desideret eꝰ commuõem, et hinc et ea facere

velit

velit, q̄ p̄scripta s̄t tq. condīo ad ipsiꝰ commuōem, nisi delec-
tet ipsiꝰ gloria ut dei et Redemtoris, et utroq; modo ut unici
dn̄i ipsum glorificare velit, et ipsi obedire, nemo deniq; ipsum
amare p̄t, nisi optet et op̄am det, ut x̄tm videat et accipiat
laboris ac op̄æ suæ pretium ac p̄mium, et ut agnoscat eꝰ dn̄ium
oēs ipsum confiteant dn̄um, q̄ seriò velle n̄ p̄t, nisi ipse p̄ce-
pta eꝰ facere cupiat.

V: 16. Non p̄oē autem fieri, ut frustra amet, et frustra q̄rat,
s̄ mx̄os ēē amoris x̄ti frūs, magnamq; mercedem paratam servan-
tibꝰ p̄cepta x̄ti, docet x̄tꝰ V. 16. et seqq. q̄ndo amantibꝰ et
p̄cepta sua servantibꝰ pollicet se rogaturum Patrem p̄ illis, et
q̄dem efficaciter, ita ut affectꝰ in̄recessōis x̄ti sit donatio πα-
ρακλήτου, et q̄dem talis q̄ apud ipsos mansurꝰ sit, quem de-
scribit distinctiꝰ tum respū officij sui circa eos q̄ x̄ti s̄t, tum in
relaōe ad mundum, is quem rogaturum p̄ ijs dicit, vocat Pater
q̄ nōe venire illam deitatis p̄sonam, q̄ exercet jus deitatis
et p̄sonam judicis gerit in negotio salutis, atq; adeo Sponsorē
dat et admittit, pecca in ipsum conjicit, et in ipso punit et
damnat, ita ut ipse eo fine fiat p̄ electis peccum, ut illi fiant
in ipso justīa, aliquoties monuimꝰ, illi eam ob caām supra tri-
buebat glorificare et filium et glorificari à filio, illi tribue-
bat missio filij, datio eꝰ ut mundꝰ p̄ ipsum servet, q̄ oīa suo
loco vidimꝰ; Apud illum ē q̄ talem Sponsor debuit agere caām
electorum, illi p̄ illis satisfacere et se ipsum offerre in sacri-
ficium et hostiam boni odoris et p̄stita satisfactōe, factaq; p̄
ipsum peccorum expiaōe, p̄ illis in̄recedere q̄mdm̄ Sacerdotis illud
munꝰ ē, et offerre p̄ alijs et p̄ illis in̄recedere vi oblaōis factæ,

hinc

hinc dicit summum Sacerdotem ex hoibꝰ sumi ꝑ hoibꝰ, ut agat ꝑ ijs, q̃ apud deum agenda sᵗ ꝛ offerat et inrcedat; hinc uti anteà dixerat, se abiturum ad Patrem et locum ipsis paraturum, ita nunc dicit se ꝑ ipsis inrcessurum et rogaturum Patrem, ut donet q̃ ad vam et pietatem sᵗ necessaria, utroq; modo se considerandum exhibet ut Sacerdotē summum, q̃ facta expiaoe peccorum ꝑ oblaoem sui intret in Sanctum S. coeleste, ut ꝓcorsor q̃q; illic ꝑ illis inrcedat q̃ ut antea vidimꝰ Scra ubiq; conjungit; rogat ꝗ Patrem, q̃ndo ꝑ redemtis suis petit ea, q̃bꝰ illi indigent, et sine q̃bus n̄ poent illi verè redemti ee, neq; ipsum amare, neq; ꝓcepta illiꝰ servare ut ꝓplꝰ peculij ipsiꝰ, neq; deniq; salvari ab ipso ut ꝑfecta salutis caa. Facit ꝗ xtꝰ necessitatem suorum maam precum suarū, suaeq; inrcessois apud Patrem; Notandum autem ē xti preces n̄ ee mera desideria et meras petitoes, sꝫ tales q̃ nituntꝫ jure q̃dam, et q̃rum fundamentum ē ꝓstita ꝑ ipsum solutio et facta peccorum expiao, ita ut Pater n̄ poit n̄ ipsum audire spr et exaudire, nisi velit abnegare vim meriti eꝰ, ita ut ideo Heb: 7: 25. dicatꝫ servare poe ꝑfectè eos q̃ ꝑ ipsum accedunt ad deum, spr vivens ut inrcedat ꝑ ijs.

Et hoc innuit xtꝰ, q̃ndo dicit preces suas efficaces futuras, inqens, et alium παράκλητον ꝛ advocatum s. consolatorem dabit vobis, donum illud Patris ꝑ inrcessoem xti dandum vocat παράκλητον, et q̃dem alium qoo scat ee ꝑsonam id q̃ accepturi erant; Advocatus enim v̄ Consolator ꝑsona ē. Sed hoc posteà distinctiꝰ exprimit q̃ndo illum παράκλητον vocat Spum veritatis, quem scdm S. Scram ꝑsonam ee alias ꝓlixè docetꝫ, et ex ꝓdicatis eꝰ tum in hoc tum in seq. cap. illud patet; sꝫ noen q̃ illi hic datꝫ, et opꝰ in et circa

electos

electos ac fideles indicat; παράκλητος enim ν̃ notat eum q̃ caam alicq̃ in foro agat, ut Advocatq̃, ν̃ ed q̃ consolat aliquem, atq; ita ipsiq̃ caam agit apud ipsum, ed utroq; hoc featn̄ nomen illud Spui S. convenit, ille enim stylo S. Scrae Sedm Oeconomiam SS. Trinitatis vocat Spm̄ filij S. Xti, quo fcat q̃ ipsiq̃ opq̃ subordinat, tum merito filij ut Sponsoris, tum sentia Patris ut Judicis, q̃ talis & Sanctq̃ Advocatq̃ e, qa n̄ pt n̄ agere caam electorum ed fidelium apud Patrem vi meriti filij in foro Dei. Praeterea n̄ pt n̄ in ipsis fidelibq̃ advocatum agere opando fidem in Xtum ed fidei illiq̃ argta, ed ita cerbibendenem communicis cum Xto, ed vi illiq̃ παρρησία ἀγαθὴ βεβαιότητος & interrogationem bona conscia, spes cum fiducia, gemitq̃ ed quos lingua eloq̃ n̄ pnq̃ ed illos ed intercedere in nobis ed q̃ nobis Rom: 8. q̃ quod facit, tunc utiq̃ advocatum agit ed consolatorē agit, quod n̄ tm in verbo suppeditat argta consolationis & spei, salutis ed tranquillitatis aj in ipsa miseria ed liberationis ex illa; sb ed illa argumenta in ajo hoc efficacia facit, illuminando illum, ut cognoscat Xtum caam salutis effectam, persuadendo de verbo illo fideli ed digna acceptione digno, q̃ Jesus venerit in mundum salvare peccatores, fidem opando in Xtum, amorem dei ed Xti ac pxis effundendo in corda ipsorum, spem in ipsis excitando ed confirmando p certa argta, ut illigant nil ipsos separare poe ab amore dei in Xto, atq; ita glorient in spe gloriae dei revelandae in filijs dei, ed in ipsis afflictionibq̃, ut Scra illa ubiq; Spui S. tribuit, vid: inter alia Rom: 5. ed 8. capp. unde Spm̄ fidei ed spei ed vocat, ed arrhabo salutis ed q̃ similia st plura nomina.

Vocat autem ipsum alium παράκλητον, p.d. eo modo ipsum à se ipso distinguit, ed se qq̃ ut παράκλητον considerari vult, ed Xtq̃ ita expresse vocat Joh: 2. ed merito, agat enim caam suorum in foro dei sui Patris & accusationem legis, diaboli ed propria conscia in fidelibq̃, imo & dei Judicis postulatum, quod enim

ille

Cap: 14.

ille poscebat satisfactoem, tunc ipse se submisit Es: 53. solvit q n rapuerat Ps: 69. dedit itaq aiam suam אשם, hinc & jure dicere pt, redime illum, et ego inveni et dedi λύτρον et ἀντίλυτρον Job: 33. et n pt n vincere in ista decertaoe, unde ubi fideles peccum accusat ad ipsum remittunt tq. Advocatum q sit ἱλασμὸς p peccis ipsorum 1. Joh: 2: 1.2 et xtus e consolator qa misero peccori restituit n tm spem salutis q pdiderat satisfactoe et merito ac pretio lytri sui, sz et applicat illud, ita ut hoem faciat participem consolaois, hinc dicit in fidelibus vivere Gal: 4. q fieri n pt, nisi in se habeant spem va aa, qa xtus q in illis vivit, postq semel mortuus fuit et iterum revixit, in aum vivit, ita ut n poit n membris suis aam illa vam communicare; Et utiq e verus cibus et verus potus, atq adeo va aa caa, uti supra visum fuit, hinc cap: 4. dixerat, aqua q ipse daturus erat fore in credentibus fontem aquae vivae, salientis in vam aam q dixerat de Spu suo. deniq qa verus deus e, efficaciter consolari pt, qa ita pecca remittere pt, et fidem, spem et charitatem in suis opari, ita ut vere Noachus sit q peccorem consolari potest in oibus miseriis.

Et ita Prophae rem pdescripserant, qndo missoem xti et spus eus ita conjunxerant, uti videre e Zach: 9: 12. Es: 48: 16. neq sine raoe, qa Pater, Filius et Sp. S. st tres testes, ita ut unum qq sint 1. Joh: 5: 7. uno & ut ita loqr, ore testari debent, q va sit in filio et q vam habiturus sit, q in filium credat, et ita filium habeat, ut e ibidem.

Ne verò putarent παράκλητον illum dandum ee ad tps, hinc addit, ipsum mansurum in illis in secula. Certè sine eo n fuisset παράκλητος verus, necesse enim e, ut hoo triumphet

in

in foro dei, ut in æum triumphet, agitur enim illic de eo, an hoc æum miser, an æum beatus esse debeat, et cum hoc in se mutabilis sit, nisi spus in ipso maneat constanter, ipsumque ad finem usque conservet et obsignet ad vam æam, perseverare non poet ad finem usque; nisi autem perseveret, actum est de salute, atque ita de vera consolatione que consistit in certa spe salutis; dictum est salvos fore illos qui ad finem usque perseverant; quando autem dicitur quod in æum sit mansurus apud ipsos, tunc sciatur quod in ipsis sit operaturus et quidem tq. παράκλητος x tq. advocatus et consolator, quod quid sit jam antea diximus. Ea est per que se demonstrat talem sit χαρίσματα ἀμεταμέλητα, uti sunt omnia χαρίσματα dei, Et cum ille Spus detur electis secundum certum et immutabile consilium et testamentum Patris et vi æi valoris meriti Xti, et denique ipse Spus sit deus, in quem nulla cadet poenitentia, hinc fieri nequit, ut non maneat in electis in æum.

V. 17. Et ut non ignorarent quis sit ille παράκλητος ἄλλος, hinc V. 17. illum disertè vocat Spm veritatis, Spus quando vocatur, tum p.d. indigitatur nomine quod tribus personis est commune, deus enim est Spus Joh: 4. ubi quid eo scietur visum fuit: Sed cum singulari ratione tertia persona ubique Spus vocatur, hinc videtur respici ad eius ἐνέργειαν et ad Oeconomiam, qua ille, ut Xtus dixit, spirat ubicunque vult Joh: 3. Veritatis Spus quando vocatur, tunc p.d. respicitur ad id quod supra vidimus cap: 1: 17. ubi dicitur quod veritas per J. Xtm sit, quod sensu id intelligendum sit prolixius ibi exposuimus. Spus est dandus tq. Spus Xti debuit esse Spus veritatis, qua uti in seqq. videbimus, illuminare debuit ad cognoscendam veritatem, et sanctificare in veritate, ut fideles deum colere point in spu et veritate, et quidem ea veritate, que in Xto est uti est Eph: 4: 21 que veritas est veritas Eglii de Xto exhibito et per

passiones

Cap: 14.

passões consummato, resuscitato, ad dextram dei collocato, et de eõ merito, beneficijs et Xtianorum officijs, de bonis N.T. etc. q̃ veritates antea n̄dum exstabant, qa anteà nunq̃ verum fuerat Xtm ita ee consummatum etc. et re ipsa factum pfectam salutis caam: Etsi ꝗ spꝰ ab initio qqꝫ fuerit et opatꝰ fuerit in electis et fidelibꝰ fidem, spem, charitatem p Oeconomia priorũ tpũ, tn̄ in illis n̄ fuit opatꝰ ut Spꝰ veritatis eo q̃ diximꝰ sensu, hinc supra cap: 7. dicitꝫ n̄ fuisse q̃diu Xtꝰ n̄dum erat glorificatꝰ, hoc ꝗ fuit officium eꝰ Oeconomicum in N.T. in illam veritatem ducere Aplos, ut p illos toti mundo manifestaretꝫ, in illa veritate fideles sanctificare et obsignare ad spem vã aã, ex sentia Patris vi meriti filij, ut eo ipso Xtꝰ hic qqꝫ innuat, opꝰ Sp. S. initium sumere à manifestaõe veritatis q̃ ẽ in Xto Jesu, atq̃ adeò indè qqꝫ ee initium ois consolaõis q̃ ẽ in Xto Jesu, undè et Deꝰ p verbum veritatis dicitꝫ nos regrare Jac: 1. regrão autem ẽ initium sanctificaõis, p eam enim fimꝰ nova creaã, uti id fuit visum plixiꝰ capp: 1. et 3. unde porrò continuata sanctificaõ ẽ sanctificaõ in veritate Joh: 17. et ad novi hois formam ptinet qqꝫ ὁσιότης τῆς ἀληθείας x sanctum studium veritatis Eph: 4. 24. q̃ qs npe n̄ tm̄ opam dat ut cognoscat eam, ꝫ et ut faciat eam, uti ẽ Joh: 3: 21. unde Impii dicũtꝫ mendacium magis amare q̃ veritatem Rom: 2. imo q̃ndo glorificabimur p Spm̄, ut fiamꝰ hoes spuales, in eo qqꝫ pficiemur, q̃ plenè cognoscamꝰ veritatem q̃ hic ex parte tm̄ cognoscimꝰ 1. Cor: 13. et Joh: 3. ea enim raõe deo veritatis p captu hois similes erimꝰ, et in luce eꝰ videbimꝰ lucem.

Describit autem illum Spm̄ veritatis respũ tum mundi, tum discipulorum Xti, ut pateat ad quos ptineat hac pmissio. de

mundo

mundo dicit, q n̄ poīt illum recipe, eq̄q caām reddit, qa n̄ videat, neq cognoscat illum. Vox mundi n̄ una scaōe venit, inr̄dum Universitas rerum, inr̄dum terra, inr̄dum hoūm genꝰ, inr̄dū hoēs mundani, inr̄dum mundi deliciæ et cupiditates eā scāntꝫ. Hic p.d. /: uti alias qq̄ apud Johannem n̄ semel :/ hoēs mundani, et qui, uti ē 1. Joh: 2. amant mundum, atq adeo electis ex mundo ꝯdistinguuntꝫ, illgndi st̄. Et utiq hoēs tales mundꝰ vocari pnt, qa mundo dediti st̄, eaq q̄ in terris st̄ q̄runt, et obsequuntꝫ cupiditati carnis, concupisciæ oculorum et pompæ hꝰ vā; Et stylo Scrā denominaō fit hoūm, ab obtis circa q̄ occupantꝫ et qbꝰ moventꝫ, q̄q ita st̄ caā movens actoūm et finis earum, et q̄ aīo hoīs suam q. formam imprimunt, undè supra visum fuit, hoēm et carnem vocari, qt. obseqtꝫ concupisciæ carnis.

De mundo isto dicit, q. Spm̄ veritatis n̄ poīt recipe: qd vox λαμβάνειν scet, visum fuit supra n̄ semel, inr̄ alia cap. 1. v. 11. 12. notat plerumq saltem actum vltatis, q q tq. bonum et desiderijs nr̄is conveniens amplectimur, v̄ et ut vero assentimur qmdm ex hoc loco manifestum ē, ubi à γινώσκειν et ἀκατακρίνεσαι distinguitꝫ. Hic ꝗ Spm̄ recipe erit credere in Spm̄ et in fide desiderare ac petere dona Spꝰ, porrò Spꝰ testium recipe et illud obsignare tq. verum, tum dictata Spꝰ recipe et motibꝰ eꝰ obseq; deniq frꝰ Spꝰ et consolaōem eꝰ ac obsignaōem in spe vā aā credere, desiderare, petere et recipe ac pcipe, q̄ndo ꝗ dicit q n̄ poīnt ita recipe Spm̄ veritatis, tunc scātꝫ illis deēe facultates et vires recipiendi ita Spm̄, qōo indicatꝫ aī à vā dei alienaō p ignoriam ac duritiem cordis, et docetꝫ vltatem hoīs pravam ēē, et p concupiscias pravas ꝯriari et adversari ad inimicitiam et exercere ꝯ Spm̄ veritatis testantem, monentem et ad studium

pietatis

pietatis ac salutis vocantem, quo Rom: 8. studium et raocinium carnis dicitur esse inimicitia cum deum et legi eius se non subjicere imo nec posse v. 7. ubi plixè opponuntur caro et Spus, et opa carnis ac Spus pariter 1. Cor: 2. 14. ubi additur, quod Ψυχικὸς ἄνθρωπος non potest recipere ea quae sunt Spus, quia nempe Ψυχικὸς est x concupiscentiae obnoxius et deditus, et in eo Ψυχὴ s. affectus carnis naturales, ijque pro statu hominis pravi regnant. Et utique ideò mundus Spum non recipit quia mundus est x quia mundum amant, illi Spum recipere nequeunt, quia is ab amore mundi revocat ad amorem dei, ubi et amor mundi regnat, illic non potest obtinere amor dei uti id docetur 1. Joh: 2. debet enim proportio esse inter subtum et obtum, unde audivimus supra Xtum docentem, necesse esse ut si quis regnum coelorum videre velit, aut in illud intrare, ut regeretur ex aqua et spu, et ubique jubemur deponere pecca et veterem hoem, ut poimus ornari virtutibus atque induere novum hoem.

Et raoem impotentiae illius ipse Xtus indicat, quia non videt nempe illum, et non cognoscit illum, Spum non posse videri, sed operaoes eius percipi tum supra Xtus docuit cap: 3. Cum et hoes mundani, qui carni obsequuntur et sensibus planè immersi sunt, vix credant quid esse, quid non sit sensibile, saltem non putent, quid bonum esse posse, quod sensus non demulceat, et suaviter afficiat, hinc saepè ipsum deum esse non credunt, quia illum non vident. Eam ob caam Sadducaei nullos Spus dari putabant, et illorum similes, bona spualia et invisibilia pro inani noe habent, imo ipsam mentem suam cum cpre confundunt, et indè est, quod cum non vident illum, neque cognoscunt illum, quia sensus habent pro cognitionis unico principio, eamque ob caam ita assuescunt rebus sensibilibus et imaginabilibus, ut quid illud sit, quod nec sensibile nec imaginabile sit, percipere nec dijudicare queant, forte et γινώσκειν

hic

Cap: 14.

hic eam simul scaõem admittit, q̃ connotat affectum et amorem, ut hic sit sensꝰ, q̃ qa mundꝰ spm̃ n̄ videt, ideo illum n̄ tm̃ n̄ cognoscat, ss neq; agnoscat et curet q̃ Aplꝰ Rom: 1: 28. vocat δοκιμάζειν ἔχειν ἐν ἐπίγνωσει x opæ pretium putare cognoscere et agnoscere, qmdm̃ ille apud Juvenalem — minimum̃ ē q̃ scire loboro, de Jove qd sentis: qõo et Impij Job: 21. n̄ delectari dicunt cognioe dei et viarum eꝰ, unde p. q̃ tales et non point recipe Spm̃ et eꝰ vim et opaõem v̄ credere v̄ desiderare.

Contraria oia pdicat de discipulis, de ijs enim dicit, q̃ cognoscant illum, qõo indicat, q̃ n̄ tm̃ sciant dari talem Spm̃, et qs q̃lisq; ille sit, ss q̃ illum et cognoscant p experimenta s. opaões eꝰ in ipsis, et deniq; q̃ illi qq; cognioe eꝰ et opaõibꝰ ac fructibꝰ delectent.

Verum hic notandum ē, q̃ xtꝰ hic n̄ dicat, cognoscitis illum, atq; ideo recipitis, ss cognoscitis illum, qa apud vos manet et in vobis ē, adeo ut ipsa cognio Spꝰ sit opꝰ Spꝰ eꝰq; frꝰ in ipsis, ut hic dicere poimꝰ, neminem n̄ tm̃ xtm̃ vocare dnum nisi p Spm̃, uti ait Aplꝰ, ss neminem qq; cognoscere spm̃ nisi p spm̃, Spꝰ enim illuminare debet hoem ut cognoscat Spm̃ et ea q̃ st spꝰ, qa spuali dijudicant, Spualis autem hoo oia dijudicat, eodem modo, ut lux in naa p se ipsam videt, unde et in graa, n̄ nisi in luce dei lux videt Ps: 36. Certè ut qs Spm̃, et ea q̃ st spꝰ, cognoscat, requirit illuminaõ Spꝰ et regraõ et sanctificaõ eꝰ p quem qs fit πνευματικὸς, requirit enim ut antea qq; monuimꝰ in Corio, pportio inr subtm et obtm q̃ ubi adē, subtm rectè dispositum debito modo attingere pt pprium suum obtm, et in naa et in graa.

Ratio cognioīs Spꝰ in discipulis erat, xto teste, q̃ apud ipsos maneret et in ipsis futurꝰ eet, q̃ qd sit ad v. 16. diximꝰ, npe ipsis jam datꝰ erat Spꝰ, p quem xtm vocabant dnum, illiq; adhærebant

bant et obsequebant, p quem deum et xtm amabant, et concu-
piscias carnis et mundi inquinamenta effugerant, et jam incepant Cap: 14.
cognoscere mysteria regni xti, ita tn ut hac cognio adhuc
imperfecta eet, quiam uti cap: 7. visum e, Spus etsi erat, ndu
tn erat qdiu xtus ndum erat glorificatus. Et idem xtus hic plixè
docet, dum manifestò dicit, spm post abitum suum ad Patrem
ad inrecessoem dandum ee, ut in ipsis maneat in aum. Undè
p.d. Emphasin habet, q xtus hic dicit, apud vos manebit et in
vobis erit, ac si dicere vellet, e qdem jam apud vos et in
vobis, ss ndum oi modo, q post abitum meum ad Patrem erit,
tunc enim erit in vobis, q nunc e in vobis, npe ut Spus verita-
tis, q ipsos tunc erat ducturus in oem veritatem et revelaturus
mysteria tpribus secularibus tacita Rom: 16. ita ut p Spm
manifestarent illa, q oculus antea n viderat et auris audi-
verat, et q in cor hois n ascenderant uti e 1. Cor: 2: 9. 10.
ex Es: 64: 4. Nondum enim oia poterant portare q xtus ipsis
dicenda habebat, ss simul docet, q Spus ille in ipsis habita-
turus sit, et opaturus tq. Spus veritatis, ut veritati credant,
veritatem ament et faciant, et deum in spu et veritate co-
lant, atq ita sint tplum Spus S. in ipsis habitantis, ipsosq
illuminantis, docentis, ducentis, consolantis, sanctificantis et
p fidem in spe vae aae obsignantis.

Ut autem illgerent hoc oe à suo merito et ptate pende- V: 18.
re, hinc sibi tribuit curam de illis, et oium q st ad vam et
pietatem necaria, Suppeditaoem, qndo addit V. 18. non
relinquam vos orphanos; qd orphanus sit, notum e, pprie
ille q Patre, v Patre et matre caret et ab illis derelictus
e, vid: Ps: 27. et Thren: impprie & cui dee Auxiliator

/: uti

/: uti ē Joh: 19: 12. qōo ēt locis citatis sumitꝫ :/ idqꝫ ꝑ varia hōis necessitate, v̄ respū eorum q̄ ad hanc vām ꝑtinent, v̄ respū eorū q̄ ad futuram spectant, dici pt, ita tum respū hꝰ vāe orphani st ēt singulares hōes, qbꝰ in necessitate dest Patroni; ppl9 q̄ caret talibꝰ regibꝰ v̄ Principibꝰ, q̄ st Patres patriæ, et ppli bonum serio ꝓcurent; In spualibꝰ autem q̄ carent fidelibꝰ doctoribꝰ, et ita Ecclia pt ēē orphana, q̄ndo caret nutricibꝰ uti ē Es: 49. et talibꝰ doctoribꝰ q̄ sint Patres in xto, et q̄ndo summꝰ ille Pater et summꝰ doctor deꝰ et xtꝰ eam aliq̄ modo relinquunt, et ꝑmittunt ut incidant in tentaōes, ꝑsecuōes et rerum ēt tum cpralium tum spualium inopiam aliq̄. Quando Ex xtꝰ hic dicit non relinq̄ vos orphanos, tunc innuit, quod ipsorum sit Pater, et ipsi eꝰ filij, et revera xtꝰ habet semē, q̄ nascitꝫ vi meriti eꝰ et ꝑ spm eꝰ Es: 53. conf. Es: 18. et Heb: 2. q̄ constituunt patriam illam, q̄ n̄ tm̄ ex deo Patre sꝫ et ex ipso denominatꝫ Eph: 3. Sed ꝓtereà ita docet, q̄ paternam curam gesturꝰ sit circa ipsos et facturꝰ, ut nil ipsis desit eorum q̄ ad felicitatem st necaria, sꝫ ipsis benedicturꝰ oi benedictōe spuali in coelis, imo ipsis in absentia sua daturꝰ n̄ tm̄ q̄ ipsos docet ac ducat, uti solent Parentes liberis suis dare ꝓceptores, sꝫ ēt q̄ ipsos consoletꝫ, q̄qꝫ faciat, ne hæreditas ipsorum abalienetꝫ sꝫ illiꝰ sit in ipsis arrhabo, npē Spm suum, q̄ in seqq plenius explicat.

Probat autem hic singulari argto, q̄ n̄ sit relicturos ipsos orphanos, q̄a ad ipsos venturꝰ sit, ꝑ adventum illgere uti supra q̄qꝫ docuimꝰ ad ℣. 3. adventum cpralem post resurrectōem

ctoem, tum spualem et post ascensoem, sedm quem apud suos futurus erat oibus diebus usque ad consummaoem seculi Matt: 28: 20. npe venturus erat n tm ut ipsos p 40. dies edoceret de rebus regni sui, sz venturus erat p Spm suum, ut illos duceret in oem veritatem, ipsisque communicaret oia bona q acqsiverat merito suo oes npe benedictoes spuales de qbus Eph: 1: 3. debebat enim postq ascendisset in altum, accipe dona distribuenda in hoes Ps: 68: 19. conf: Eph: 4: 8. imo venturus tandem e ad resuscitandum cpra et assumendum suos in coelum, ut ubi ipse e, illi qque sint, ut vidimus ℣. 3.

Cap: 14.

Has autem suorum Progativas nunc clarius explicat opposite ad mundum, de mundo dicit, q ipsum n sit visurus, et qdem post breve tps, de ipsis q sint illum visuri. qd p mundum illgat, antea diximus ad ℣. 17. ubi qque vidimus, qoo mundus n videat Spm qndo hic dicit, q ipse qque à mundo videri nequeat, s. q mundus ipsum n sit visurus, duplici modo illgere pmus, npe de visoe cprali et spuali, debebat enim p mortem removeri à conspectu mundi, neque mundo amplius, sz suis tm post resurrectoem apparere visibilr, et post ascensoem in coelum mundus ipsum n erat visurus oculis fidei in gloria, qppe q n erat crediturus ipsu ee Dnum gloriae, neque ipsum confessurus Dnum ad gloriam Patris Phil: 2. hoc enim n fit nisi p Spm eus quem mundus n erat recepturus, uti antea dixerat, oportet enim ad id, ut qs regnum Dei q e regnum Xti, videat, ut regretur ex aqua et ex spu Joh: 3: 5. Et tandem mundus qdem videbit Xtm venientem in gloria, sz n ad consolaoem verum ad terrorem, ita enim veniet ad incredulum mundum damnandu;

℣. 19.

Interim

Interim nunc poterat adhuc à mundo videri, ss n̄ nisi exiguo tpre id duraturum erat, instabat enim mors, et posteà ascensio in coelum, ut jam anteà monuerat Xtus.

Ipsi autem visuri erant, dicit, nam et manifestaturus se erat vivum ex morte, ut dicere poet, mortuus fui, et vivo in seculum, ut sc. illgerent, q in mortem traditus sit pp pecca ipsorum et resuscitatus ad justificaoem ipsorum. Sed pterea ipsū visuri erant aī oculis eo modo q pmiserat puris corde q Deum visuri sint Matt: 5: 8. sc. cognituri et credituri ipsum sedere ad dextram Majestatis et potiæ in coelis, regnaturi donec oēs hostes ponant scabellum pedum eus et inrcedentem p suis, eosq in ppetuū servantem p ipsum accedentes ad Patrem ut ē Heb: 7. ita ut cum Stephano coelum q. aptum videntes et Xtm stantem ad dextram dei, illi aīas suas commendare point. Visuri ipsum erant qq in regno suo, qndo illud erat capessiturus p effusoem Spus S. pdicaoem Eglij efficacem inr Judæos primò et postea Gentes, atq observaturi regis sui gressus in Sanctuario suo, donec ipsum viderent venientem ad liberandam Eceliam à tyrannide Antixti et ut ē 2. Thess: 2: 8. ἄνομον pditurus spū oris sui et aboliturus splendore psiæ suæ, atq ita tq. Göel venturus ex Zione ut Judæos qq convertat, plenitudinem gentium introducat, et ita oīa regna mundi sibi subjiciat. Deniq visuri erant venientem ad ipsorum plenam ἀπολύτρωσιν p resuscitaoem cprum totiqq hoīs glorificationem

Rationem autem reddit, qa ipse vivat et ipsi victuri sint q attinet vam Xti, illa ē va ex morte, et ē fundamentum fidei et spei in Xtm, inde enim patuit, ipsum ee Sacerdotem

sedm

Cap: 14.

fidem vim vitæ indissolubilis, et ꝓ mortem ñ impedire in Sacerdo-
tio suo, ſz ſpir vivere ut impellat ꝓ suis, ſpirq; adeo poe-
vare eos q ꝓ ipsum accedunt ad Deum Heb: 7. et hac va cæ
qp erat et fundamentum ꝓmissois; q ipsos ñ sit relicburg orbos,
sed ad ipsos redeburg, ut videre ipsum poeint, nisi enim revixisset
videri ñ potuisset vivg, et de morte triumphare, aut in
gloriam ingredi, neq adeo se illis conspiccendum ꝓbere et mani-
festare ut deum et ꝓfectum Salvatorem etqp adeo ἀναχωρὸν βιω-
τηρίας, hinc ubiqp hoc ꝓprie tq. fundamentum consolacois et
bentaces, vide inr alia Apoc: 1: 17. 18. Rom: 8: 34. et segg.
Praterea qa vicburg erat post mortem, visuri ipsum erant, qa
ipsis daburg erat spm, q ipsis daret oculos ad videndum, sine
eo enim ut antea qp diximg, nemo dnum vocare pt 1. Cor: 12.
nemo regnum dei videre Joh: 3. ita ut vam suam hic xtg ꝓpo-
rat ut caam cur ipsum visuri sint: Si qs verò verba ita con-
jungere velit cum prioribz, ut sensg sit, videbibes me, qa
ego vivam, res tandem eo redit, qppe ꝓ poterant videre,
q viveret, nisi et eo argto ꝓsuaderent de veritate dictorum
ipsig, et in ipsum crederent, ipsumq; viderent oculis animi.

Et q verba sua sit ipsorum va, indicat, qndo addit: et
vos vivetis. p.d. hic va, de qua supra qp locuti sumg, tum alijs
locis, tum cap: 1: 4. allgr vera, q ñ consistit in motu sangui-
nis et spiritum, ſz in recta et jucunda opace impr. circa deum, illũ
amando, eoq fruendo, q imperfectior e in statu gratiæ, perfectior
erit, imo perfectissa q capitu hois in statu gloriæ; eam vam ipsis
ꝓmittit, habent qdem va illig initia, ſz ea corroboranda erat va-
lide ꝓ effusoem Spiq S. et eg illuminacoem et sanctificacoem singu-
larem, et consummanda in coelis tandem, nam Spq ille va ipsos
ducburg erat in vam veritatem, ut et allgerent de dei consilium,

et

et alijs explicare poent, ut amarent deum, et amor dei p Spum dei in ipsos effusus ut e Rom: 5. ipsis eet pignus amoris dei, ut p illu in deo gloriari et deliciari poent, eo modo q id fit Rom: 8: 35. sqq. et ut ita spes viva in ipsis eet p q poent ingredi in ipsum coelum post velum ut e Heb: 6: 19. donec va illa in ipsis manifestet, q ultimo die revelanda e adhuc recondita apud deum in ipso Col: 3: 3. 4. et haec duo connexa st, va xti npe et va eorum qui xti st, nam cum xtus ut supra visum cap: 10. ajam suam dederit p mundi, s. electorum ex mundo, va, necessè e, ut q cum ipso crucifixi, mortui et sepulti st cum ipso qqs resuscitent, ut et mortis ita vae qqs cum ipso communem habeant uti Aplus plixè docet Rom: 6: 2. sqq. Col: 2: 12. et 3: 1. et seqq. ita ut qmdm Aplus raocinat 1. Cor: 15: 13. si n resurgant electi et redemti p xtm ad vam tum spualem et sanctam in terris, tum gloriosam in coelis, neqs verum ee poit, xtm resuscitatum ee, nam cum traditus sit in mortem p pecca ipsorum, et resuscitatus ad ipsorum justificaoem ut e Rom: 4: 25. actu qqs justificari debent, neqs adeo pnt manere tum in morte spuali tum in cprali, ss cum xto vivere debent tum piè in hac va, tum beatè in coelis.

V. 20. Et sui ad ipsos adventus, vaeqs tum suae, tum ipsorum singularem effectum commemorat et frum V. 20. q npe illo die cognituri sint, q ipse in Patre, illi in ipso, et ipse in illis sit: p. satis de q tpre loqt, s. de q die, npe q ipse post mortem spr victurus ~~sit~~ erat, et illi in ipso. Illud tps dies vocat Sera stylo, q integrum tps, et series ac tractus tpris dies vocat, ut qndo agit de die dni, de die salutis etc. Res ipsa q hic pmittit et cognio unitatis Patris et filij et xti ac fidelium, qd sit, q xtus dicat ee in Patre anteà visum e ad V. 11. p naa subti explicandum e sedm analogiam fidei et Scrarum, et ita notat

illam

illam communem eandem diuinae naturae quae unum sunt ut est cap: 10. et 1. Joh: 5:7 ita ut sibi non tantum coexistant, sed et inexistant si loqui ita liceat, per singularem, ut Graeci loquuntur, ἐμπεριχώρησιν, quo notari esse potest, et simul illegi debet Unitas Oeconomica, quae in unitate naturae fundatur, et eius quoque argumentum est, fieri enim non potuisset, ut nisi tres personae unum essent natura, una salvare hominem potuissent, est enim dei haec gloria, et solius dei est esse Salvatorem Es: 43. et ad Oeconomiam quoque respicit Christus v. 10. voluit enim per illo tempore ipsos paulatim edocere de mysterio Patris et Filij et per opera Oeconomica ducere in cognitionem naturae, illam unitatem cognituri erant 1. cognituri erant effati huius Christi veritatem et emphasin, cognituri mysterium Patris et Filij, cognituri quod Christus sit non tantum filius dei, sed verus deus, atque adeo ita filius ut sit Patri ibos, quia eandem dignitatis est, quia quod facit Pater, similiter ille facit, eoque nomine honorandus uti Pater Joh: 5. et cognituri hoc erant illo die, nam ut est Rom: 1: 4. per resurrectionem demonstrari debuit filius dei in potentia, tum enim glorificari debuit ea gloria quae habuerat ante jacta mundi fundamenta Joh: 17. tum ut deus ascendere Ps. 68: 19. Eph: 4. tum accipere nomen supra omne nomen, et omnes confiteantur ipsum esse dominum, tum per effusionem Spiritus singulari modo ungi et inaugurari etc. sed praeterea cognituri erant unitatem Christi et electorum ac fidelium, cognituri erant, tum quod ipsi in Christo, tum quod Christus in ipsis esset. In Christo saepius dicuntur fideles esse vid: Rom: 8: 1. 2. Cor: 5: 17. etc. quod illud sit, facile ex ipsis verbis illegi potest impr. verò ex natura rei. In aliquo est aliquid, in quo subsistit, et à quo sustentatur, imo quod illi dedit esse et conservat hoc, ita Act: 17. in deo dicimur esse, moveri et vivere, ubi p. d. scatur, quod deo acceptum ferendum sit quod simus etc. Igitur hoc primo illegi potest hoc loco, quod cognituri sint, quod eo sensu in ipso sint ut creaturae, atque adeo cognituri, quod Christus ipsorum Creator et Conservator sit, hoc enim debent cognoscere cognoscendo quod ipse in

Patre

Cap: 14.

Patre sit, et hoc cap: 1. videmus, dia per Xpum facta esse, ita et filium dicunt facta secula Heb: 1: 2. et verbo potentiæ portare v. 3. et ipsum dia creatos, in ipso dia subsistere dicunt Col: 1: 16. 17. Sed ipso qq quæ esse dicunt, ad ostendum qq de conjunctione et gratiam qt. in ipso electi erant ante jacta mundi fundamenta Eph: 1. in ipso redempti, ad ipsum vocati, et ipsi adhærendo per fidem ung Spu cum ipso 1. Cor. 6: 17. in ipso ut capite, ut radice in ipso ut Salvatore et ea salutis effecta, et cum ipso debeant mori, resurgere ad novam vitam, in novitate vitæ ambulare, in ipso sanctificari, justificari, glorificari, da fc. ex deo in ipso, ut quidem legimus 1. Cor: 1: 30. ipse illis sit sapientia à deo justitia, sanctificatio et plena redemtio, et ut ipsi vivant per fidem in ipso Gal: 2: 20.

Et hoc simul indicat quando docet, ipsos simul cognituros, et ipse vivat in illis, i. q. ipse sit vita ipsorum, uti hoc plenius explicuimus cap: 1. 4. q. fc. et ut deus vitam illis det et habitum et dia, et ut Mediator sit ea vita ex morte in peccatis, et porro vita aeta, qq adeo per Spum suum in ipsis vivat, q. e. Spus vita, in cordibus ipsorum habitet Eph: 3. 17. in domo ut templo suo, illic faciat illectum vitæ et ois affectus vivos in deo per cognitionem et amorem veritatis, atq à deo ipsorum tum mentem tum eos faciat vivere ad gloriam dei in gratia, et gloriose vivere in cœlis vide Gal: 2: 20.

Et hæc duo inter se cohærent, neme e. pt esse in Xto, nisi Xtus in ipso sit et vivat, nemo deum amat, nisi deus ipsum primo amaverit ut 1. Joh: 4. ex deo sumus in Xto 1. Cor: 1. et fides e donum dei et effectus Spus eius; Spus autem e Spus Xti et dati electis in Xto, et per ipsum redemtis et vi meriti Xti electos in Xto regnat, illuminat, sanctificat, ut Xtum cognoscant, ament, in ipsum credant, ipsi obediant, ipsi adhæreant, et ita sint ung Spus cum ipso. Igr Xtus ipse illos sibi jungit per Spum suum et in ipsis vivit, ut ipsi vivant per fidem in ipsum Gal: 2: 20.

Qoo

Cap: 14.
V. 21.

Qõo verò qs sit in xto et xtus in ipso qq sint unitõis et commuõis cum xto effecta, atq ita et indicia et frus deniq indicat V. 21. ubi primò docet p amorem aliquem ee in ipso; amorem illum demonstrari p observaõem Pceptorum suorum, amoris illius et obediae frum ee suum et Patris amorem et manifestaõem, q se sit illis manifestum facturus ac notum. Primò Et amorem commuõis secum ee vinculum n obscurè indicat, qndo postq dixerat, cognoscetis, q vos in me, et ego in vobis sim, statim subjungit, qui servat Pcepta illa e qui me amat: q. diceret, ille e q in me, et in q ego sum. Et certe amor facit amantem et amatum unum, amor enim nil aliud e q vltas et studium se amato et amatum sibi conjungedi, ut eo uti fruive poit, ut alias plixè docuimus. Amor xti nobis describi à Paulo ita Phil. 3: 9. p desiderium q qs desiderat inveniri in xto etc. unde Sponsa dicit Cant: 6. dilectus meus e, et ego dilecti mei sum, cupit autem q xtm amat, frui xto, ee in xto, ut xtus sit in ipso, npe ut sit in ipso ad q verè e pfecta salutis caa, et vicissim xtm glorificat, et facit q ipsi grata st, n pt enim illu amare, ipsove frui velle, nisi amet ut xtm x n tm ut Sacerdotem ac Mediatorem, ss et et dnum ac Regem suum. Et ita cupiunt in ipso ee, ut ipse illis sit n tm justia et redemtio, ss et sapia et sanctificaõ 1. Cor: 1: 30. Eam ob caam docet xtus argtm et indicium amoris erga se ee, si qs habeat et observet Pcepta sua, qa nemo amare ipsum pt, nisi Pcepta eus servet, ut ostendamus ad V. 15. servari nemo pt, nisi habeat illa x cognoscat, nemo enim pt actões suas conformare legi n cognitae, unde toties repetitr Ps. 119. ut Deus velit docere illa, et ubiq Pcipitr ut exploremus q sit vltas Dei Rom: 12: 2. Eph: 5: 17. etc. tum enim demum opus aliq bonum e, qndo n tm fit q Pcipitr, ss ideo et fit qa Pcipitr à Deo et xto.

Quis vero fructus qq utilitas inde exspectanda sit, dein

docetr

docet, npe q se amans amandꝰ sit à Patre suo et se qqꝫ, tum quod ipse se illi manifestum facturꝰ sit. Amor dei inrdum ppnr ut frus amoris nri, inrdum ut caa, nemo enim amat deum nisi prius illū deꝰ amaverit 1. Joh: 4. Ipse deꝰ effundere dicitꝫ amorem suum in corda nra p Spm suum Rom: 5. Sed pariter verum ē amorem nrum pcedere et amorem dei v effecta pleniora amoris illiꝰ, et ita rem xtꝰ hic pponit, qndo dicit amantem se à deo amatum iri. Est autem amor dei vltas nobis benefaciendi, s. nos beatos faciendi atqꝫ adeo dandi salutem, et caam ac media salutis, ita Joh: 3: 16. res ppnr ut vidimꝰ, q npe deꝰ ita amarit mundum, ut filium suū unigenitum dederit, ut credens in ipsum n pereat, sꝫ habeat vam eam. ita 1. Joh: 3: 1. 2. regrao et adoptio et glorificao qqꝫ deducuntꝫ ex amore dei tq. fonte suo, sꝫ de amore dei loco citato et aliàs egimꝰ. Hic p.d. effecta amoris illiꝰ exhibenda post obediā pceptorum q mxè illgntꝫ, et scatꝫ amantes se expturos effecta et fructꝰ amoris sui et Patris sui, q st tum in hac va χαρίσματα Dei sc. ea q spectari pnt ut frꝰ amoris erga deum et vera pietatis ac fidei, qlia st testimonium Spꝰ ad spm nrum q simꝰ filij dei, πλη-ροφορία fidei et spei, gloriao in deo et spe gloriæ deseribꝫ Rom: 8: 32. 39. atqꝫ ita obsignao p spm etc. et post hanc vam assumtio in gloriam, ut ibi sint spr cum deo et satientꝫ imagine ipsiꝰ, ipseqꝫ sit illis oia. Eo modo enim Pater, eo modo Filiꝰ amat à qbꝰ amatꝫ undè Proverb: 8. amantibꝰ se pmittit constia et solida bona, quæ st nimirum æterna.

Et hoc explicat docens, qoo illos amaturꝰ sit, npe se ipsis manifestum faciendo; manifestum fit q occultum et ignotum ē, qndo revelatꝫ ut cognosci poit, idqꝫ fit tum verbis tum factis; dra de xto, et salute ac redemtoe peccoris p xtm mysterium ē, et ubiqꝫ

vocatꝫ

Cap: 14.

vocat in Scra. Ita mundus in oi sua sapia sapiam illam dei non cognovit, ideoq deo placuit p stultiam pdicaois servare credentes 1. Cor: 1: 21. q stultia pdicaois e sapia dei in mysterio cap: 2: 7. uti magnum pietatis mysterium vocat, q deus sit manifestatus in carne etc. 1. Tim: 3: 16. revelari enim debuit mysterium illud Patris et Xti in q oes thesauri sapiae et sciae reconditi st uti e Col: 2. et revelatum qdem e ab initio ss obscurius et qdammoo in aenigmate. Prophae enim testati st de Xto, imo testimonium Jesu et Spus pphiae Apoc: 19: 10. ita tn ut Aplus dicat mysteria tpribus secularibus tacita ipsis demum manifestata ee Rom: 16. npe qndo manifestatus fuit Xtus. Sed ille manifestatus fuit, n tam qndo natus fuit, et qdiu in terris vixit in statu humili, ss mxe qndo glorificatus fuit, uti ipse antea docuit, nunc instare tps, ut Pater glorificet filium. Tum enim vere unctus fuit et demonstratus e deus et Xtus. Et ita ipse se manifestavit, qndo n tm conspiciendum pbuit se post resurrectoem ex mortuis, eosq docuit de rebus regni sui, ss qndo spm suum ex coelis dedit, p quem ois veritas q in Xto e revelata fuit. Et postea se varijs modis manifestum fecit et faciet ad finem usq in Ecclia, donec redeat ad novissum judicium, qndo oes videbunt gloriam eus, et q ipsum transfixerunt. Verum hic agit de manifestaoe singulari, q sit fructus amoris sui et pmium exspectandum amantibus se. Ea fit qdem verbo et opibus q opat Xtus in Ecclia et mundo, ss impr. tn et pcipue in corde et p Spm, et p implementa pmissoum factarum credentibus in deum eumq amantibus, qndo npe ipsis dant oculi ad videndum, ut cognoscant Xtm, oemq eus gloriam, et meritum eus, et qndo simul participes fiunt beneficiorum et bonorum, q Xtus suis meruit et pmisit, ita enim se manifestum facit, qndo ipsos p Spm suum docet, ducit consolat, in fide et spe confirmat et obsignat. Eaq raoe se

illis

illis pbat pfectum Salvatorem ipso ope in hac vā in statu grāe, mxē vero se manifestum faciet, qndo illos assumet in gloriam ut ibi sint ubi ipse ē, et expiant ipsum revera talem ēē, qlis nominari et credi voluit, sc. pfectam pfectæ salutis cāam, ut ita clarè videant regem in pulchritudine sua ut loquamur ex Es: 33. qdiu enim fideles ndum plenè expiunt fructum mortis et meritorum xti, tamdiu illis utiqs xtus ndum plenè manifestatus ē; n expiunt autem, qdiu oes pmissoes ndum st factæ ναὶ καὶ ἀμὴν, atqs adeo n assecuti st finem fidei salutem animarum.

Et facilè patet, fieri n pōe, ut hæc n contingant amantibus xtm et servantibus pcepta eus, q enim ipsum amant, et amando pcepta eus servant, credunt verbo eus, neqs enim pnt frustra credere, nisi verbum ipsius sit fallax. Et utiqs qndo amari vult, vult qqs amātibus se fruendum dare, ut pateat, q revera amabilis sit, verumqs adeo bonum supra oia amandum.

V: 22. Hæc cum inr alios audiret Judas n Ischariotes, ss Taddæus, qsivit, cur ipsis xtus et n mundo se manifestum facere velit V. 22. atqs ita in sensum verborum xti inqsivit, ubi τὶ γέγονεν, qd sibi voluit hoc etc. respicit illa qstio ad pcedd. ubi dixerat xtus, q ipsi sint se visuri, discipuli npē n vero mundus, uti V. pxē pced: illis qqs pmittit ἀποκάλεψιν sui s. ἐμφανιβμὸν tq. amantibus se. Profecta fuit illa qstio ex ignoria qdam in q adhuc versabantur illo tpre discipuli xti, qbus ndum satis pspecta erat nāa regni xti et modus q se xtus suis sit manifestum facturus. Videnti adhuc hæsisse in illo errore xti regnum et gloriam fore παρατηρητὸν observabilem, ut totus mundus videre et agnoscere poit, cum tn alia eet xti regni rāo, et eus sedes eet hois animus soli deo cognitus, hoiqs ipsi, qq enim et effectus eus qdam sint externa et conspicua, ipsa tn eus forma spualis ē, ita ut regem in sua pulchritudine nemo videat nisi oculis fidei.

Et

Cap: 14.
V: 23.

Et hoc docet Xtus V. 23. et 24. ubi rationem reddit, cur ipsis se sit manifestum facturus, non vero mundo, ita tamen ut innuat, Judam non satis attendisse ad verba sua, in quibus rationem discriminis reddi-derat, quod hic repetit; Inquit enim iterum se amare ut et Patrem suum, eos qui ipsum amant et praecepta eius servent, non vero eos, qui id non faciant, hic enim denuo docet, quid requiratur in eo, qui velit fieri par-ticeps amoris dei, divinorumque beneficiorum, amor sc. Xti et obser-vatio praeceptorum, quae duo necessario cohaerent, ut antea diximus et do-cuimus, hic tamen differentia quaedam est in verbis, saltem secundum ordinariam lectionem, dicit enim Xtus hic, sermonem meum servabit, anteà praecepta dixerat, ut et hoc V. 23. quidam codices pro τὸν λόγον ha-bent τὰς ἐντολὰς, sensus tamen idem est, nisi quod latius pateat Sermo quam praeceptum, dicam et prehendit illud, hoc autem plerumque pro man-dato venit, etsi dicta Eglica est, dum docet praecipiat, siquidem manda-tum dei est, ut credamus in Xtum J. et omnis dicta est ad pietatem, et postulat conformes actus, tum internos, tum externos.

Id quod talibus promittitur, idem quoque est, quod anteà promittebat Xtus, nam cum illic dixisset, Pater et ego amabimus ipsum, et me ipsum manifestum illi faciam, hic dicatur Pater meus amabit ipsum, et ad ipsum veniemus, et mansionem apud ipsum faciemus, ut utique fieri non possit, nisi se manifestent, venit enim deus ad hominem, quando se illi manifestat, cum aliàs spiritus adsit homini, ubique praesens, omnia videns, omnia verbo potentiae suae portans, adeò ut homo in ipso sit, moveatur et vivat, uti est Act: 17. Sed tamen singulari modo deus venit ad ali-quem, quando illum illuminat ut retecta facie gloriam eius videat, et sanctificat, justificat, consolatur, et illum gratia sua, et omnis gratis χα-σίσμασι implet, nam Scriptura stylo deus abit ab homine, tum populo, quando faciem suam ab eo avertit, ut non luceat illi lux faciei ipsius, quando illum non facit sentire gaudium salutis, et illi non ostendit favorem

suum

suum; Contra autem venit ubi ille opat. Verum n̄ tm̄ sc̄dm pmis-
sōem xti venit Pater, ss et Filius et Sp. S. ad eos, q xtm amant ἐλευ-
σόμετα inqt, veniemus ad ipsum; Si enim solus Pater veniret, meri-
to terribilis eēt peccori, cui n̄ placatus ē ignis consumens; Sed ubi
Judex ille venit cum Sponsore et Mediatore pc. d. vi inrcessōis eius
et factæ reconciliaōis venit ut amicus atq Pater, neq enim venire
filius pt ad amantes se, nisi q̄ndo illis demonstrat ipso ope vim
meritorum suorum, et si illi manifestat ut caam pfectæ salutis, in
q̄ st oia q ad vam et pietatem st necaria, et q̄ndo re ipsa illi fit
sapia à deo, justia, sanctificaō et plena redemtio. Ita autem n̄ ve-
nit filius ad peccorem nisi p spm suum, is enim q patefacit myste-
rium Patris et filij, illuminat et sanctificat, fidem et spem ac chari-
tatem opat in hoē, uti xtus antea jam docuit et in seqq plenius do-
cet. Nemo enim xtm dnum vocat nisi p spm eius 2. Cor: 13: 13.
Aplus precat graam dni nri J. xti, charitatem dei et communōem
Sp. S. eq hoc magnum beneficium, q deus Triunus ita ppitius ~~redeat~~
redeat ad peccorem, q deum deseruerit, et inr quem et deum peccum
fecerat divortium Es: 59. ita ut eo mxē gloriari debeant fideles,
et justioribus de cais, q q gloriant favore et visitaōibus houm q
in mundo magni st et æstimant.

Imo n̄ pmittit tm̄, q venturi sint ad ipsum, ss manionem
apud ipsum facturi, qōo sēat adventum suum n̄ ee momentaneum et
evanidum, ss conjunctum cum mansōe et habitaōe ppetua in fide-
libus, st enim θεοῦ χαρίσματα ἀμεταμέλητα, ut inqt Aplus,
n̄ poenitet deum favoris sui, ut supra diximus ad cap: 13. 1. quis
semel amat, eos ad finem amat et spr. Et hoc hic p mansōem in-
dicat, ita ut simul indicet fideles ee domum dei et tplm, uti ē
1. Cor: 3. et 6. capp. unde Ecclia vocat domus dei vivi 1. Tim: 3.
v. 15. conf. 1. Pet. 2: 5. in ea domo ac tplo habitat deus, ut olim

per

Cap: 14.

p signa in tplo Hierosolijmitano, npe ut ibi habeat suam lucē, suum cibum, ppitiatorium suum, ibi manifestet gloriam suam etc. qndo npe Antitypi rerum illarum q fuerunt olim in tplo, st in corde hois p fidem q apprehendit et complectit xtm, in quo oia illa vera st; Itaqs hoc dicit compendium oium bonorum, uti npe Aplus argtat, si filium nobis dedit, qoo n cum ipso oia nobis donabit Rom: 8. ita merito nos concludimus, si deus Triunus in nobis vult habitare, et in nobis ē, qoo n cum ipso oia, quæ st amabilia, pulchra, salutaria in nobis erunt, undè Aplus pcat Eph: 3. et optat ut xtus p Spm habitet in cordibus Ephesiorū ℣. 14. usqs ad 17. Verum ita mansio et habitaō dei in fidelibus hic initium habet, complementum verò habebit in coelis, hic deus suos implet graa, in coelis implebit gloria. Hic oia st ex μεγοῦς ex parte, illic deus erit oia in oibus, attamen magnum solatium ē, habere in se habitantem p graam, siqdem illa habitaō μόνη n habitura finem, ss consummanda, ut n nisi mxas benedictoes et mxa qqs bona sperare poimus, ex inhabitaōe dei Triunius, cum olim ad Obed-Edomi domum magnæ benedictoes redierint, exinde q brevi tpre arca illic commoraret 2. Sam: 6. et utiqs cum tm bonum maneat amantes xtm et servantes pcepta eus, hoc stimulare debet, ut reddamus verba eus in corde nro ne peccemus Ps: 119. alligemus ea fronti et manui nræ Deut: 6. et Prov: 6. et Deum oremus ut ille nos velit docere viam statutorum suorum et in ea ducere. Non ē autem hoc ita illgndum, ac si nos deum priores amaremus et ideo redamaremur ab ipso, sed ut sciamus et cogitemus, q reqrat ad dei commuōem, sc. amor et obedia, atqs ita similitudo cum deo, et hic magis spectat pgressus q initium sanctificaōis, n agit hic tam de prima regraōe q de

novi

novi hois corroboraõe; Si initia statꝰ graæ prima investigemꝰ, nos prior amavit deꝰ, tum ꝓdestinando, tum vocando Rom: 8. 1. Joh: 4. nos in xto eligendo ante jacta mundi fundamenta Eph: 1. Verum fructum illiꝰ amoris n̄ ꝑcipimꝰ nisi amando deum, pietatē exercendo, fidem, spem charitatem cordibꝰ nr̄is infusam sentiendo, et ꝑ certa argta nos ipsos consolando, deniq; dum plenè cognoscendo illoq; plenè fruendo; inr̄ hæc effecta æterni illiꝰ amoris ac fructꝰ is ordo ē, ut posteriora χαρίσματα dentꝫ ꝑꝑ priora, bona gloriæ sequantꝫ dona graæ, et hic inr̄venit iterum ipsiꝰ hoīs studium et actoēs, et amatꝫ à deo et amabitꝫ; q amat deum cognoscet illum uti cognitꝰ ē, q amat cognoscere, et in spe illa se ipsum purificat 1. Joh: 3. Ps: 25: 14.

V: 24. Ita ē xtꝰ respondit ad priorem partem, cur nr̄e ipsis se sit manifestum facturꝰ; V. 24. respondet ad posteriora, cur sc. mūdo n̄ se sit patefacturꝰ, ubi ita loqtꝫ, ut aliqd Auditori relinquat supplendum, inqt enim: q me n̄ amat, n̄ servat sermones meos, supplendum ē atq; ita n̄ amabitꝫ à Patre etc. Initio notandum ē hic haberi explicaõem vocis illiꝰ mundi illgntꝫ enim illi q n̄ amant xtm, et sermonem eꝰ n̄ servant; qd sit n̄ amare xtm; fle p. ex eo q dictum ē de amore xti, n̄ amare xtm ē verbo, illum n̄ agnoscere ut amabilem ut unicam et ꝑfectam salutis caam, atq; ita ut summum et verum bonum, n̄ cognoscere illum ēē deum ter Opt. Max: et Sponsorem ac Mediatorem simul, q factꝰ sit hoō ut se ipsum offerret, et fieret nobis sapia justia, sanctificaõ et redemtio. Non amare xtm ē cognoscere ipsū ēē ꝑ passoēs consummatum ut ἀρχηγὸν σωτηρίας et factum perfectam salutis caam. Et hinc qq; n̄ desiderare inveniri in ipso,

n̄ con-

Cap: 14.

n̄ confugere ad ipsum, n̄ apprehendere ipsum ad comprehen-
dendam pacem cum Deo, n̄ subjicere se eꝰ regno, n̄ velle vivere
ex ꝓscripto eꝰ, n̄ exspectare deniq; ab ipso salutem, neq; in
nōe eꝰ petere q̄ ad vām et pietatem st̄ necaria. Qui ita
n̄ amat xt̄m, n̄ pt̄ et sermones eꝰ servare, obedia enim vera
debet ēe obsequm amoris, et fieri neqt ut vltas moveat aliter
q̄ ꝑ amorem, amor autem excitat ꝑ intuitum boni q̄ ē in re;
Et ita q̄ n̄ agnoscit xt̄m ēe legislatorem illum q̄ servare et ꝑdere
pt̄, et in eꝰ favore sita ē oīs felicitas et unica, is eum nec a-
mabit nec reverebit, neq; vltarium obsequm illi ꝓbet, hinc uti
charitas xt̄i urget ad oē bonum opꝰ ut Aplꝰ innuit 2. Cor: 5.
ita defectꝰ eꝰ oīs mali opis fons ē, amor vires addit infirmis
et ē fortior q̄ mors, ut multæ aquæ eum exstinguere nequeant
Cant: 8. ubi ille deficit oīa languent, et videmꝰ ita loq̄ im-
pios Job: 21. qd ē Deꝰ ut serviamꝰ illi, q̄ utilitas etc. et hinc
adducunt n̄ delectamur cognīoe viarum eꝰ. Tales n̄ curant Deum
et legem eꝰ habere in notīa, imo cognitam veritatem detinent
in injustīa et impietate Rom: 1. Unicum & principium et fons
oīs boni ē amor Dei et xt̄i, unde et dicit ēe finis oīs denun-
ciationis 1. Tim: 1: 5.

Supplendum & hic tales n̄ amari à Deo Patre suo, et se,
in talibꝰ se n̄ facturos mansōem, Deꝰ enim sanctꝰ ē et sanctifica-
ri vult ab ijs q̄ ad ipsum accedunt, unde bonꝰ dicit ēe purꝰ cor-
de Ps. 73: 1. puris corde ꝓmittit q̄ visuri sint Deum Matt: 5. si
in luce ambulamꝰ inqt Johannes 1. Epla 1. cap: ut ipse in luce
ē, commuōem habemꝰ invicem, et sanguis J. xt̄i purgat nos ab oī
peccō, sine sanctificaōe nemo videbit Deum Heb: 12. hinc impuri
et ꝓfani excludunt ex regno Dei 1. Cor: 6. Gal: 5. Eph: 5. talibꝰ dicet,

nquam

nquam novi vos Matt: 7. illos enim ut supra vidimus amicos suos judicat Xtus qui servant precepta sua et illis amicus erit, cum perversis verò perversè aget Ps: 18. Et ratio ipsa docet non esse communionem lucis cum tenebris, Xto cum Belial 2. Cor: 6. ut hic discant impii quod vana sit spes fruendi deo, aut felicitate in communione post hanc vam, sine studio sanctitatis in hac va, spes et exspectatio impiorum et hypocritarum perebit.

Verum ut intelligant cur amor Patris ab ipso suspendatur, ab amore sui et preceptorum suorum observatione, rationem reddit, sed quod adhuc aliquid aenigmatis habeat illo tempore, quia postea per Spm clarius erat revelanda, et sermo quem auditis inquit, non est meus, sed mittentis me Patris; quod sensu hoc intelligendum sit, vidimus supra cap: 7. ubi dixerat dram non esse suam, sed Patris, imo hoc ipso cap: 10. Si Xtus secundum oeconomiam erat Angelus s. legatus dei, atque adeo in tm et recipi debet in nomine mittentis ipsum, presertim quia tot argtis Deus dijam eius missionem probabat, ut Xtus cap: 5. et alibi innuit, quelia erant miracula et opa que faciebat, eo ex sensu à se ipso non loquebatur, et sermo ipsius erat Patris qui miserat ipsum, sed erat ita Angelus dei, ut simul esset deus, unum cum mittente ut supra plixè visum fuit. Hinc antea rationem redditurus, cur à se ipso non loquatur, petebat indè quod ipse in Patre et Pater iterum in ipso sit 10. 11. Ita ut una eademque est Patris et Filij essentia, scientia, voluntas, se mutuò cognoscunt, amant et volunt, ita sermo quoque et precepta filij sunt sermo atque precepta Patris, qui est in coelis altissimis apud filium. Sed hoc plenius revelandum erat, quando demonstrandus erat filius dei in potentia Rom: 1. et glorificandus ea gloria quam habuerat ante jacta mundi fundamenta, nunc subobscurius illud indicat Salvator nr Jesus Xtus, redemtor et Sanctificator, omnium quotquot sunt electorum pro ratione illius temporis, ita tn ut sit potestate verborum.

Et hoc

Cap: 14.
N. 25.

Et hoc Xtus n̄ obscurè indicat N. 25. et 26. ubi ostendis ipsos posthac veritatem q̄ ab ipso audiverant, plenius cognituros p Spm̄ S. primò & dicit de se N. 25. quod hæc illis locutus fuerit q̄diu apud ipsos manserit. Respicit ad pxe antecedd. ita tn̄ ut priora q̄ docuerat ipsos oī muneris sui in terris tpre n̄ exclu-dat, dicit npe N. seq. Spm̄ ipsis in memoriam revocaturum oīa q̄ ipsis locutus fuerat; Ea repetere plixè n̄ ē necessè, siqdē ea descripserunt Eglistæ, imprimis Joēs nr̄; & et spectant Patrem suum ēgq virtutes, opa, honorem, & se suasq naās, officia, status beneficia; & Spm̄ ēgq opaōes in fidelibus, & suos eorumq tum of-ficia tum privilegia, tum facta tristia et læta, secunda et adver-sa, et q̄ st̄ id genus alia, illa locutus fuerat, hoc ē exposuerat atq docuerat, nam λαλεῖν eo et sensu venit uti videre ē 1. Pet: 4: 11. etc. et conveniebat hoc officio ipsius, ut suo loco et aliàs notavimus. Erat npe pmissus ut Propha Deut: 18. erat ille λόγος, q si sermonem vertamus, notat ipsum ēē loquentē illum, q indè ab inatio n̄ in occulto locutus fuerat Es: 40. et 48. et anteq in carne manifestaret et q postq caro factus fuit, nobis Patrem enarrare et viam veritatis docere debuit, unde cap: 18: 37. Pilato dicit, ad hoc in mundum veni, ut veritatem tester, psertim qa debuit conspici ut plenus grāa et veritate, et per ipsum fieri veritas ut vidimus cap: 1. N. 14. 17. hinc pdescriptus fuerat à Prophis ut habens linguam eruditorum Es: 50. in cujus labia effusa erat grāa Ps: 45.

Sed sermones Xti debent ēē convenientes ut muneri et psonæ, ita qq ēs Statui, aliter debet loq respū status post glo-rificaōem, aliter in statu humilitatis, hinc dicit, hæc locutus sum,

manens

manens apud vos sc. cpralr et ante glorificaoem meam, habet enim adhuc multa ipsis dicenda ut ipse dicit, ss ndum poterant ea ferre, etsi npe oe fermè dei consilium manifestum fecerit, et vix ulla sit capitalis drae xtianae pars, q n aliq modo in sermonibus suis complexus fuerit, de qbusdam tn parcius et obscurius locutus fuit, q postmodum demum plenius illgi debebant, multa locutus fuit in parabolis et p aenigmata, ita tn ut necaria discipulos n celaverit, locutus et fuit saepe ut ἐξουσίαν ἔχων, atq ita verba dei scdm pphiam de ipso deut: 18. Eo modo q et q deus solus loq poterit, attamen ut dytatem suam n satis clarè spr manifestam fecerit, siqdem in statu humilitatis n voluit se apte ibi dei gerere, hinc plerumq locutus fuit ut Propha et doctor missus à deo, saltem qdiu vixit in terris tam patiendo tum docendo, pbavit se Propham et Sacerdotem, neq tps tacitus transegit ostendens suo explo loquendum ee ad aliorum aedificaoem et dei glorificaoem, eo npe fine data e lingua impr: ijs q acceperunt λόγον βολλίας καὶ γνώσεως ut e 1. Cor. 12: 8. illi debent loq ὡς λογία θεοῦ 1. Pet: 4: 11. peccores viam dei docere, fractos corde consolari etc. tq viri dei cognoscentes Scras, et ad oe bonum opus exaptati 2. Tim: 3: 16. 17.

V. 26. Sed q xtus docuerat, plenius doceri debent p Spm S. ubi pmittit V. 26. ubi doctor ille nominat, muneris rao indicat et deniq opus eius ppnr. Nominat Spus S. et παράκλητος, q qd sit, supra visum fuit ad V. 16. et 17. πνεῦμα vocat, tum qa Spus e Joh: 4. tum qa efficaciter et invisibilr qq opat Joh: 3. atq adeo tam ob Oeconomiam q ob naam; S. Spus n tm qa sanctus e, ss et qa sanctificat; Sanctus e, cum dei virtus sit Sanctitas, qt. npe p sanctitatem illgr nil aliud q ea vltatis dyae pfectio, qa se

ipsum

Cap: 14.

se ipsum amans uti ē, vult ēē talis q̄lis ē, talem se demonstra-
re verbis et factis, talis ēt à creāa raōali agnosci, coli et hono-
rari, ut ubiq; p. ex Scrā, ubi Sanctitas refert ad ea q̄ ꝑtinent
ad gloriæ dījæ manifestaōem et celebraōem, undè Scrā Sancta
dicit, leges sanctæ, ōia q̄ ꝑtinuerunt ad cultum dei sancta, hinc
q̄ndo creāæ raōales dei illam sanctitatem imitant, deum amant,
virtutibꝰ dei se suaq; conformat, et ex amore et timore dei ōia
agunt ad gloriam dei, Sancti dicunt ubiq; in Scrā; Et q̄a illa
Sanctitas creāam raōalem q̄dem decet, ꝫ peccōri deē Spꝰ. Sanctꝰ
vocat quoniam ipsiꝰ ē sedm Oeconomiam SS. Trinitatis peccōres
sanctificare, illi enim tribuit ἁγιαβμὸς 1. Pet: 1: 2. q̄ facit
peccōrem illuminando, ut deum in Xto rectè cognoscat, eum
amet, et dictis factisq; glorificet de q̄bꝰ aliàs dabit occāo
plenius loquendi.

Cur Paracletꝰ vocat supra visum ē, q̄a consolat, q̄ facit
docendo internè et externe, et drām applicando et efficacem
reddendo, tum ad fidem et charitatem, tum ad spem q̄q; q̄ hic
repetere nolumꝰ; hoc saltem hic notandum, cum postea dicat
et docebit finem drā Spꝰ S. ēē consolaōem peccōris, ut ille sc.
ꝑ consolaōem Scrārum spem habeat, undè ēt rectè in Ecclijs
necārio eo ōis institutio dirigit, ut consolaōem habeamꝰ in
vā et in morte, eaq; rectè tum Xti mortè q̄ nos sibi emit in
peculium et ꝓprios fecit, tum Spꝰ S. efficaci oꝑaōi, q̄ nos ad
serviendum Xto ꝓmtos et paratos reddit, ut cāis adscribit.

Verum distinctiꝰ Xtꝰ describit muneris et oꝑaōis Spꝰ S.
raōem, q̄ndo addit, q̄ Pater illum mittat in nōe suo; Pater
is enim ē, q̄ mittat Spm, quoniam ut alias ēt annotavimꝰ, hoc
illi convenit sedm Oeconomiam, sedm quam Pater exercet ius

dyntatis

dÿtatis, atq; adeo ut supremus dnus, legislator et Judex conside-
rari debet, cui ppeà convenit peccorem damnare, peccoris mi-
sereri, Sponsorem admittere, et λύτρον loco rei, reis et satisfa-
ctoem Sponsoris imputare, et ppeà benefacere ac salvare illum,
illi & convenit et dare Spm, ut sc. ille tum Xto redemtos subji-
ciat, eos regrando, illuminando, et sanctificando ad fidem et
obsequm fidei, tum redemtis merita Xti applicet, eadem opa ad
ipsorum consolaoem, unde dicitur hic Spm mittere, ut sit q. eus
legatus, q in noe dei peccori salutem offerat in Xto, et peccorem
invitet ad commuoem dei in Xto, atq; ita ad fidem et obediam
fidei, unde Spus S. q talis ex missus à Patre eam veritatem re-
velare debet, q cognoscitur Patris ut Judicis et dni summi jus
ad damnandum peccorem, tum graa ad remittendum illi pecca
vide cap: 16. 17 et seqq. Neq; aliter consolatur Spus S. q judici-
alr ut ita loquar, qt. consolao illa partim jure, partim graa
nititur.

Hinc et adjungit, quem Pater mittet in noe meo; Nomen
dicitur signum rei tum psonae unde dignoscitur eus tum noa, tum
officium, tum opa, tum dignitas etc. hinc et regum noa st si-
gna potiae, et ptatis ac dignitatis illorum, unde e q in Scra
noen p dignitate aut autoritate sumatur, unde Xtus Phil. 2 dr
accepisse noen supra oe noen ex summam ptatem in coelo et in
terra; e npe Summus Pontifex et summus rex pariter, et sedet in
throno suo et ut rex et ut Sacerdos Zach: 6. conf Ps: 110.
1. Cor: 15. Heb: 7. et 10. unde fle p. qoo Spus S. mittatur in noe eus
ut Sacerdotis ad eus incessoem vi pstati Sacrificij, ut p ἁγιαβ
prior fiat aspersio sanguinis Xti 1. Pet: 1: 2. ad ipsorum sancti-
ficaoem et justificaoem, ut p Spm habeant in sanguine Xti ac

cessum

accessum ad Patrem et introitum in Sanctum S. per viam initia-
tam sanguine Xti Eph: 2. Heb: 4. 6. 10. capp. etc. Mittitur in nõe
eius ut Regis qt. vi pacti pplm quem emit sanguine suo, illi sub-
jicere debet, pt enim jure postulare Unctus in Regem sup Zione,
gentes in hæreditatem et fines terræ in possessõem suam, q fieri
neqt, nisi p Spm regrentur, aliàs enim n pnt regnum ipsius videre,
aut in illud intrare Joh: 3. Undè et Spus e q. Sceptrum roboris
eius simul cum verbo Ps: 110. denique in eius nõe mittitur Spus, qndo
oĩs dra Spus eo dirigitur, ut manifestum fiat nõen Xti, ut Deus
cognoscatur, et quem misit ille, Xtus, in quo e va æa Joh: 17: 3.
undè in mysterio Patris et filij oes scia et sapiæ thesauri di-
cuntur ee reconditi Col: 2. Et eo fine dicitur dari Spus sapiæ et
revelaõis Eph: 1: 17 — 23. conf: eiusdem Epl. cap: 3: 16. et seqq. hinc
Apli actu à Spu nil judicarunt scire pter Xtm eumq crucifixũ
1. Cor: 2: 2. totum illud emphaticè Eglista nr describit cap: 20:
v. 31. itaq mitti et debet in nõe Xti ad illud manifestandum,
ut pter q nullum aliud sit, in quo oporteat salvari Act: 4.

Opus enim Spus ee debet oĩa docere et in memoriam revo-
care, q Xtus ipsis dixerat; docere e ducere aliquem in cognõem
alicus veritatis; id verò fieri pt v externè v internè, externè
p signa externa, internè p signa interna et p effus in ipso ajo
hoĩs. Hoo n nisi voce et scripto p signa externa docere pt.
Deus autem q cor hoĩs formavit, illuminare mentem et in ea ac-
cendere lumen veritatis pt, excitare ideas rerum et cogitaões,
p quas eas clare et distinctè cognoscamus, et ita judicium confor-
mare, imo simul in vltate convenientes pios motus excitare,
et sic nemo Doctor e ut ille, ut e apud Jobum et Cathedram in
coelo habet q corda docet, et q vult ut rivos aquarum flectat.

Hinc

Hinc pmissum erat de N. T. oes doctum iri à Deo, ut vidimus cap. 6. ex Es: 54. igr eodem modo et Spus S. docere debuit Aplos, ipsis intrinsecè mysteria salutis revelando, et simul faciendo, ut illuminatis oculis legerent et illgerent Scras, et ita et p Scras pphetias revelare poent mysteria tpribus secularibus tacita Rom: 16 simulq credere et obedire veritati ad ppriam salutem, qndo scdm pmissoem cordi ipsorum inscribebat legem Jer: 31.

Id q docturus erat, vocat xtus oia: Vox illa n debet absolutè sumi, ss illgi debent oia, q ad salutem et pietatem st necaria et qdem q in N. T. revelari debent, oia mysteria tpribus secularibus tacita. Spus npe revelare debet q oculus n viderat, auris n audiverat, qqs in eor hois n ascenderant ut ex Es: 64: 4. dicitur 1. Cor: 2: 9. et q antea cognita erant. Spus plenius exponere debebat ut sine velo cognoscerentur, et nunc retecta facere gloria Dei conspiceretur tq. in speculo 2. Cor: 3: 18. oia utiqs q ptinebant eo ut Deus rectè cognoscatur in xto tq. Deus peccoris, et ut cognoscatur, et qd Deus Triunus decreverit fecerit et facturus sit in bonum electorum et qd ipsi facere debeant, qqs sit ipsorum officium, q ptineant tum ad statum graae, tum ad statum gloriae; deniqs Ecclia qqs fata in his terris, afflictoes etc. Talia reservabantur ad tpus illud, q Spus effundendus erat xto glorificato, illi enim tpri conveniebat veritas opposite ad pmissoes et typos, adeoqs oem veritatem q in xto e, debuit docere Spus, uti in xto veritas e. Qoo docere debuit veram raoem reconciliaois cum Deo p verum sacrificium, veram remissoem peccorum, veram justificaoem, veram sanctificaoem, verum Sacerdotem et verum Sacerdotium, et quae sunt id genus plura, haec ita antea n erant cognita.

Imo

Imo ne qdem Xtus hæc oia ita docuerat, ut nunc docere ea Spus debet, hinc addit, revocabit vobis oia in memoriā q̄ dixi vobis; q ita ē illgndum, ut sensus sit, docebit oia et ita revocabit etc. q. dicere velit, Xtus oia docendo illa qq revocabit in memoriam etc. ut ea nunc rectè illgant, ante minus bene pcepta, faciens psertim ut attendant ad ea, et attendendo verum eorum sensum cognoscant, partim ut ænigmata et obscurius dicta nunc clarè illgant, E.G. q Xtus dixerat de sua psona, officio, morte, glorificaoe, reditu ad Patrem, de libertate, conversoe Gentium et q st plura id genus alia, illa rectè illgant, et ita liberent ab illis pjudicijs, q adhuc superant de rege et regno terrestri, bonis terrestribus et similibus, unde simul videmus Spm S. qq dici aliqd revelare et docere, qndo hoem memorem facit eorum q audivit, ut ad ea attendendo, et raoalr scdm ea raocinando veritatem agnoscat; pterea qndo Xtus dicit, Spus illa in memoriam vocabit etc. eo ipso docet, nunc in se impleri debere q pdictū erat Es: 61: 2. q ungendus sit Spū ad docendum, consolandum etc. ut inde cognoscat se ēe illum verum Messiam, de quo Prophæ locuti erant.

Cap: 14.

Doctrinæ spus subjungit fructum Spus, tq. aliud eximium donum suum V. 27. Pacem npe suam, q n uno modo describit, dum suam vocat et paci mundi cōdistinguit. Pax tranqllum statum notat et qetam possessoem vā, bonorumq etc. Itaq varia ēe pt, put varia pnt ēe bona, et varii ac varia, q et q bonorum illorum possessoem turbant, et Xtus ipse hic nobis suppeditat distinctoem inr pacem dei et pacem mundi. Revera nulla

V. 27.

la felicitas sine pace ac tranqllitate ēē pt, neq à vero ab-
errarunt, q in tranqllitate aī beatitudinem sitam ēē docuerunt.
Non pt enim hōō beatꝰ ēē, qdiu ndum possidet qetèm oīa bona
ea, qbꝰ uti fruive cupit, tamdiu enim inqetꝰ ē aīꝰ, qdiu agitatꝫ
tum anxio boni alicꝰ desiderio, tum metu agitꝫ pdendi boni q
possidet; igr vera beatitas consistit in illa aī tranqllitate
et qete s. pace q oritꝫ ex summi boni tum possessōe, tum fruitōe,
tum certa spe. Spes autem illa certis debet niti argtis, ut ra-
tionalis sit; Summum bonum deꝰ ē, summa pax est deo plenè
frui, pxa ab illa, certum ēē de Dei favore et amore, p idonea
argta, atq ita in deū sperare pōe ad salutem. Talis pax ēē ne-
qt sine amicitia cum deo, neq hæc sine similitudine cum deo,
deꝰ enim sanctꝰ ē et sanctificari vult ab ijs q ad ipsum accēdunt,
atq adeo ut illi qqꝰ sancti sint postulat, neq enim fieri pt, ut
hōō habeat cum deo commuōem, nisi dei imaginem gerat. Pec-
catum enim pacem illam p.d. turbat, qa p peccum tollitꝫ simi-
litudo cum deo, lex dei violatꝫ, dnium eꝰ abnegatꝫ, Majestas
lædit, et reatꝰ iræ ac poenæ dijæ contrahitꝫ, hinc peccum dicitꝫ
à deo separare Es: 59. et ubiq deꝰ describitꝫ ut vindex Neh: 1.
Zelotes Exod: 20. Es: 24. apud quem peccor commorari nequeat
Ps: 5. imo tota Scra et rāo simul docent pecca mereri dei irā
indignaōem et condemnaōem, ubi enim ē conscia pecci, atq ita
reatꝰ, illic sane conscia ut hōem accusat, ita n sinit frui pace
et tranqllè sperare salutem; necario enim anxietas aī, metꝰ
et horror, neq fieri pt, ut fruatꝫ tranqllo aīo, donec reconcilietꝫ
cum deo, et Judex illi graaam faciat, atq ita dicat ne metue,
pecca tua tibi remissa st, fundamentum enim pacis in peccore
ē

Cap: 14.

ē remissio peccorum, et caa eg graa Judicis, hinc Rom: 5. dicit Aplus, justificati ꝛc habentes remissoem peccorum, ut docuerat cap: 4. habemus pacem apud Deum. Sed Deus graam qdem facere pt, p. d. tn ita faciet, ut n abneget sanctitatem et justiam suam, hinc & illius ē determinare modum se dignum q velit reconciliari cum peccore et hosti suo pacem reddere; revelavit autem Deus consilium suum de reconciliaoe peccoris q npe velit illum salvare p graam, ita tn ut misericordiae juncta sit demonstrao sanctitatis et justiae, n in ipso peccatore, ss in Sponsore eg, in quo Deus voluit ee מושר שלומנו explarem poenam, q nobis pacem daret, quemq ita voluit ee pacem ꝛc caam pacis, ut simul ipse fiat κατάρα, et expiat odium et iram Dei adversus peccum, et ut in ipso peccor n tm accipiat remissoem peccorum in sanguine eg, ss et vi meriti eg et p opaoem Spus eg sanctificet.

Eam ob caam pacem illam xtus suam vocat ꝛc talem pacem qlem ipse pcuraverit, et eo modo impetrandam, q ipse pscripserit; ss illud distinctius considerandum ē: Suam & vocat 1. qt. ipse eg caa ē, ē enim n uno modo caa pacis, et q Deus et q Mediator, q Deus laesus erat, et ut Dnus, legislator et Judex iram demonstrare potuit, et condemnare peccorem, ss voluit exercere misericordiam et fieri Deus peccoris, Verum n simplr, ss ita ut demonstraret simul jus dyum, hinc voluit ee Sponsor, et in se ipso demonstrare pariter justiam et sanctitatem Deitatis, atq ita Σ: ē caa pacis, qt. voluit fieri caro, in carne manifestari, et ita p spum aeum se ipsum ꝛc assumptam hnaitatem suam offerre, ad reconciliaoem faciendam et se ipsum substituere in locum peccoris,

fieri

fieri peccatum: hostia pro peccato et κατάρα, hoc est expiatoris poena, ut peccatorem à κατάρα liberaret et deo reconciliaret, hoc est voluit proponi in ἱλαστήριον in sanguine suo ad demonstrationem divinae justitiae Rom: 3. et ita deus dicitur fuisse in Christo mundum sibi reconcilians 2. Cor: 5. quod idem prolixè proponitur Eph: 2. Et merito suam vocat pacem, pacem peccatoris cum deo, quia eam dedit et meritus est. Sed suam quoque vocat ratione modi eam consequendi, tum si conditiones, tum si formam eius et naturam spectemus. Si naturam eius spectemus, consistit ea in tranquillitate animi et interna est, consistit in amicitia cum deo, in certitudine favoris dei, in sensu remissionis peccatorum, in spe salutis, hinc Rom: 14. vocatur pax per Spiritum, et Phil: 4. dicitur pax dei superans omnem cognitionem, quae custodit corda et cogitationes in Christo, atque ita nititur argumentis illis, quibus persuademur de amore dei, ut possimus concludere, si deus pro nobis quis contra nos Rom: 8. atque adeo deo nos nostraque omnia committere cum fiducia felicis eventus; Quod conditiones attamen sunt eae tales quales requiruntur, ut deus hominis et homo dei amicus sit, atque ita à parte hominis sincerus dei amor s. ut est 1. Tim: 1. amor dei et proximi ex puro corde conscientia bona et fide infucata. Hinc jam anteà audivimus, Christum eos pro suis agnoscere, et illis promittere suum et Patris sui amorem, qui se amant et praecepta sua servent, et qui in se credant, hinc cap: 1. dictum fuit quomodo Christus recipiatur et in Christo gratia, sc. per fidem in in nomen ejus, et quod ea fides illorum sit qui ex deo geniti sunt, eodem modo cap: 3. quod requiratur regratio ex aqua et Spiritu, ut quis possit intrare in regnum Christi et frui pace regni eius. Et huc reliqua omnia referri possunt nempe ad fidem per charitatem operantem ut est Gal: 5: 1. et seqq. impii excluduntur ut videre est Joh: 3: Gal: 5. 1. Cor: 6. unde Es: 57. dicuntur non habere pacem, et eae conditiones ac leges sunt Christi, ipsius est dicta, ipse

Rex

Cap: 14.

Rex ē q leges dat, unde paulo ante audivimus, q leges Eglij sua
Cpcepta vocet; Et Cpterea qa ipse Xtus ē deus, cum quo aeum ha-
bebimus pacem, merito suam quoq vocat.

Verum ne aberrarent, distinguit suam pacem à pace
mundi, n ut mundus dat, inqens, do ego vobis, qōo et à pace
mundi distinguit, et à modo quo mundus dat pacem. Pax mun-
di ē tranqllitas in mundo, et amicitia cum mundo, s. secura et
tranqlla habitatio inr hoēs bonorumq possessio ac fruitio, illa
externa tm ē, et ut Xtus inqt Matt: 6: 10. uti hoēs cpri tm ma-
lefacere pnt et illud occidere, aiam verò n, ita cpri qq tm
benefacere pnt, et qdem ad tps, aium ipsum hoēs q potentes ēt
et q benevoli sint, tranqllare nequeunt, certa npe in hora mor-
tis, et q metum supremi Judicis et Judicij, ubi deus turbat con-
sciam, sc nemo tranqllare pt, ut ē apud Jobum, nemo defendere
pt ab ira dei, q sentiam legis et accusaoem diaboli; et pax
mundi evanida ē, neq spr durat, certe n ultra hanc vam.
Pax autem Xti ut interna ē, et ē pax dei tranqllans aium,
ita aea ē. Sed modus qq quo mundus illam dat, alius ē q quo
Xtus dat pacem, mundus amat sibi similes, alios odit, uti Xtus
pdixit in seqq. q in mundo sint psecuoem passuri, qa n sint de
mundo. Mundi autem mores assumere, et eus legibus obseq nemo pt,
qn fiat inimicus dei, hinc Jacob: dicit cap: 4. amicitiam mundi
inimicitiam cum deo ēe, et Joaes testatr 1. Joh: 2. q amor dei
nequeat ēe in eo, in quo ē amor mundi; Unde vae illis ē denun-
ciatum de qbus oēs, atq ita hoēs mundani benè loquantr; Eo ē
modo Xtus pacem n dat, qa ut qs pacem habeat cum deo in Xto, ab-
negare debet mundanas concupiscias Tit: 2.

Sed

Sed postq̄ pacem illam descripsit suam et paci mundanæ contradistinxit, pmittit discipulis, q̄ eꝰ futuri sint participes, dicens, se eam illis dare, q̄ ē ut ex prioribꝰ patet, eos partici-pes facere pacis suæ, q̄ duplici modo illgndum ē, npe q̄ futurꝰ illis cāa pacis, ut antea vidimꝰ, ꝑ reconciliaōem npe, et q̄ simul actu ipsis sit illam collaturꝰ ∴ facturꝰ ut ꝑcipiant frūm reconciliaōis suæ, npe ꝑ opaōem Spꝰ sui daturꝰ cognioem con-ditōum pacis et cāa pacis, fidem ꝑ q̄ justificentꝰ, ut habeant pacem cum deo, charitatem ꝑ q̄ certi sint de amore dei, ꝑseveriā in fide et studio sanctificaōis, ut conserventꝰ in pace, et tan-dem in pace hinc discedant et satientꝰ in reqem suam et æum illum Sabbatismum.

Adde his, q̄ q̄ndo xtꝰ ꝓcipuè polliceꝰ ita pacem cum mundo, simul ꝑmittat pacem fidelium inr se, imo et pacem Judæ-orum et Gentium, uti hoc quoq̄ videre ē Eph: 2. hinc suos quoq̄ inde voluit dignosci, si se mutuò ament.

Hisce supstruit s. admonitōem s. consolaōem, ne conturbentꝰ corda neq̄ timeant; Jam in initio hꝰ cap: 14. 1. inde ordiebatꝰ sermonem ostendens sibi ꝓpositum ēe ea ꝓponere, q̄ faciant ad tran-qllitatem aī, q̄ postq̄ fecerat nunc concludit id, q̄ demonstrādū erat, npe abitum suum ad Patrem ipsis ēe argtm consolaōis et fiduciæ; Itaq̄ inde simul sequebatꝰ, abjiciendum ēe oēm timorem ac metum. Metꝰ enim oritꝰ ex apprehensōe mali alicꝰ q̄ ingruat, Et ex æstimaōe boni, ubi ꝑiculum ē illud amittendi, ꝫ neutrum hic locum habet, mali nil ipsis evenire poterat, q̄ndo certi erant ipsis paratum ēe locum in coelo apud Patrem, et se à Patre et

filio

Cap: 14.

filio amari, imo ee tplm Dei, q ille nq n sit inhabitaturus, ita ut Deus in ipsis, ipsi apud Deum habitaturi sint, et qdem vi inr„cessois suae ac meriti sui, unde concludere poterant, q si Deus p ipsis, neminem poe valere q ipsos, ss oia et q mala videri poterant, ipsis cooperatura in bonum ut e Rom: 8. Et utique habebant ita sensum quo oia mala avertere poterant, xtm caam ipsorum agentem apud Patrem, atq ita nullam caam ti„mendi Gen: 15. conf. Rom: 8. 33. et seqq. Es: 54. et potiam Pa„tris, de eo amore si certi eent, scire poterant se per illum plus quam victores.

N: 28.

Et ut eo efficacior sit admonitio et consolao illa, re„petit fundamentum eus N. 28. audivistis, inqens, q abeo et venio s. redeo ad vos. dixerat hoc aliquoties, q abiturus sit unde ve„nerat, et q et ut paulo ante audivimus etsi p mortem et postea p ascensoem ab ipsis discessurus sit v potius eet, tn rediturus sit ad ipsos partim visibiliter post resurrectoem, partim invisibiliter post ascensoem et deniq gloriose ad plenam liberaoem, de qbus supra.

His enim supstruit id, q ppositum ipsi erat, npe ipsos consolari q tristiam ex abitu eus exspectandam, qndo addit, si me amatis, gaudere deberetis q dixi vado ad Patrem, raoe id confirmat, qa Pater major se sit, id q officium ipsorum putat ee, e gaudium, q notat jucundam aj commooem ortam ex frui„tione tum spe boni alieus. Verum gaudium oritr ex vero bono, eusq tum possessoe, tum certa spe, q idoneis nitatr argtis; itaq verum gaudium e gaudium in Deo, ad q adhortatr Aplus Phil: 4. gaudium q inde oritr, q noen nrum sit scriptum in coelis et in libro vae, unde e Luc: 12. qndo ita Deus pmus servire cum timo

re

re, ut in eo qq exaltemq cum tremore Ps: 2. q gaudium in hq vā afflictoibq obtinet ut videre ē Hab: 3. unde illud vocatur exultaō et gaudium ineffabile ac gloriosum, q in ipsis afflictoibq p quas pbatr fides oritr ex spe secuturæ gloriæ 1. Pet. 1: 6 et seqq.

Caām istiq gaudij ostendit in abitu suo ad Patrem, ideo enim illos gaudere vult, sc. qa illum considerare debent ut caām suæ felicitatis suo enim abitu ut supra plixiq ostensum, ipsis parabat viam ad coelum ut Pcursor, introibat ut Sacerdos, ingressurq p ijs efficaciter, unde n̄ poterant n̄ sperare oīa ad salutem et pietatem necessaria, introibat ut Rex, unde n̄ poterant n̄ exspectare, q mxā et tanto Rege digna dona distributurq sit Ps: 68. et Eph: 4. impr: vero Spm suum, ut antea dixerat effusq erat, q ipsos duceret, doceret et consolaretr, et qa abibat ad Patrem pacto ope, q ipsi Pater pficiendum dederat, n̄ poterat n̄ tm̄ ipsum glorificare, tum ut justq Judex, et benevolq simul Pater, oīa pp ipsum bona membris ipsiq adjudicare et dare q̄ ad pfectam salutem reqruntr, atq ita qq certi ēe poterant, se tum sua, tum Patris potīa ēe conservandos p fidem ad salutem 1. Pet. 1: 5. Confirmat id raōe sc. qa Pater ipso Major sit supra cap: 10: 29. dixerat Patrem oībq majorem ēe. Sed qōo ipso major? q se voluit haberi ἴσον τῷ πατρὶ cap: 5. idq sine sacrilegio p se ferre poterat Phil: 2. utpote q erat in forma dei, ut ē ibid: atque adeo verq deq ut visum Joh: 1. sæpiq id docuimq, npe hoc illgndum ēe sedm Oeconomiam sedm q q erat ἴσα θεῷ, seipsum exinanivit factq Patri obediens usq ad mortem crucis, servq dei Es: 42. 49. 53. unde toties apud hunc Eglistam dixit, se missum ēe à Patre, ab eo mandatum accepisse, suscepit enim psonam ut Sponsor reorum, atq adeo suberat Patri ut Judici eorum loco, et ea agere debet, q̄ Pater fieri volebat ad demonstraōem dijæ sanctitatis et justiæ, ita ut filio

major

major erat Oeconomicè, sz qd hoc ad consolaoem et gaudiū ipsorū? sc. qdiu n redibat ad Patrem ut Judicem, ut justificaret ab ipso, n poterat ipsis pponi ut dux salutis p passoes consummatus Heb: 2. et ut caa salutis pfecta Heb: 5. Et tamdiu ipsis et n poterat patere aditus ad Sanctuarium coeleste, neq poterant illi justificari in ipso. Praeterea fortè et hoc Xtus innuit, qdiu Pater se major sit v qdiu ipse adhuc servus sit, obnoxius judicio dei judicis, tamdiu caam gaudij ndum extare, qa tamdiu ndum erat facta expiao, neq et locum habet plena justificao tum Sponsoris, tum Reorū, et porrò plena peccorum remissio et reliq bona N. T. q demum danda erant, postq p sanguinem Xti testamentum illud ratificatum erat, et qndo Xtus iterum Patri aeqlis futurus erat post glorificaoem, tū ipsis p ptate sua oia daturus erat, q ad pfectum gaudium reqri poterant, ipsosq ꝯ oe et quodcunq malum defensurus.

Cap: 14.

Sed contradistinctoem addit, amorem erga se, sc. qa nemo e in Xto, et in ipso habet pacem cum deo, nisi q amat Xtm, atq adeo nemo nisi q amat Xtm, favoris illius Patris et filij, illorumq bonorum particeps e, uti paulo ante docuimus; ꝑterea q amat Xtm, is gloriam eus amat, atq adeo gaudere debet eam demonstrari, agnosci et celebrari, demonstrari autem debet per ascensoem Xti et sessois eus ad dextram Majestatis, et Spus effusoem; agnosci et et celebrari p mundi conversoem ad Xtm, q secutura erat ipsius glorificationem.

Monet autem Xtus, cur haec illis ꝑdixerit, sc. ut qndo facta fuerint, credant; Idem dixerat cap: 13: 19. finis enim e fides ipsorum, quem finem n potuit n intendere, siqdem n nisi p fidem in ipsum, commuoem cum ipso, et beneficijs habere poterant, atq adeo tam certo et nerio fides illis dari debet, quam

V: 29.

certo

certo electi erant in ipso, et p ipsum redimendi.

Argtm autem q fides confirmari poterat, erat, si deprehenderent eventum, respondere pdictoi; Solig enim dei e, ab initio finem pvidere atqs pdicere, unde deg oia à Prophis pdescribi voluit, ut pateret nil fieri in xto, q n manq et consilium dei pdefiniverint, ~~unde~~ ut e Act: 2. unde eo fine ppheticum sermonem singulariter commendat Petrg 2. Epl. cap. 1: 19. qoo simul xtg indicat, fidem ee debere raoalem, et niti certis argtis, et suo explo docere, qoo agendum sit ijs, q volunt ee cooparij fidei, sc. ut scirent convincendos ee hoes per argta, et demonstraoem veritatis ad conscientiam.

V: 30. Et ut verborum xti eo magis memores eent, addidit, se n amplig multa cum ipsis locuturum, sc. qa ut antea dixerat n diu cum ipsis futurg erat, qobrem hoc ipso postulabat, ut nunc intenti eent in eventum, et illum cum ijs q audiverant, conferrent, ut in fide confirmarentr, et de cætero exspectarent pmissoem Spg, q in oem veritatem ipsos ducturg erat.

Raoem simul dat, cur n amplig multa cum ipsis locuturg sit, sc. qa in ipsum impetum facturg erat Princeps hg mundi ss frustra et infelici successu; qs illgndg sit p Principem hg mundi supra diximg ad cap: 12: 31. diabolg npe, sc. qa pp peccum ipsig impio subtg erat mundg, et impr: gentes duplici raoe, ut haberet et ptatem pecci et mortis qqs in illum, pecci, qa potenter in ipsis opabatr Eph: 2. gentes seducebat, atqs sedm libitum suum captivos ducebat conf: Apoc. 12. et 2. Tim: 2: 26. Mortis, q e effus pecci vid: Hebr: 2: 14. Hujus mundi qndo dicit, innuit illum transiturum, qoo Aplg dicebat Χήμα hg mundi transibit 1. Cor: 7. nam et statg Judæorum mutandg erat et gentilium, ita ut novum coelum et nova terra exspectanda eet, ut pphiæ loquebantr vid:

Hagg:

Hagg: 2. et conf. 2. Pet. 3. et Apoc: 21. ut et Es: 65. et 66. præterea hꝰ mundi corrupti, qa ipsiꝰ impio tm subst filij inobediæ. Cap: 14.

Sed qndo dicat, venit, simul innuit, cur veniat, npe ut occidat xtm, nam jam antea dictum fuerat, q intraverit in Judam, et ideo ille xtm pditurꝰ sit cap: 13. neq enim immediatè xtꝰ aggrediebat, sꝫ p hoes malos in qbꝰ opabat, conatꝰ autē erat ipsiꝰ, ut xtm occideret, et ita se ipsum ulciscereꝫ, ut ē Ps: 8. sciens p.d. se ejiciendum ēē foras ut ē cap: 12: 31.

Verum indicat simul ad eorum consolaoem, q successu sit ipsum oppugnaturꝰ, inqens, in me nil habet quo varia indicavit, et 1° qdem, q in xto n sit inventurꝰ opa sua, pecca, qppe in quo peccum n inveniebat, et q venerat ad ea destruenda 1. Joh: 3. fuit enim ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτολῶν Heb. 7: 26. Similis nobis sꝫ excepto pecco Heb: 2. ut poit se offerre ἄμωμον καὶ ἀμίαντον Heb: 9: 15. et 1. Pet. 1. alias enim opꝰ habuisset p pprijs offerre peccis, neq aliter ipse poterat fieri execrao p alijs, ut poet fieri peccum, et nos in ipso justia, peccatum nosse n debet 2. Cor: 5: 21 et q fieri potuisset ut n eet sanctꝰ, in q habitabat deitas cpraliter, et q conceptꝰ erat ex Spu S. et ideo sanctꝰ ēē debet Luc: 1. Verum uti peccum n inveniebat diabolꝰ in xto, ita pp peccum ptatem mortis in ipsum n habet, neq poterat ipsum occidere p lubitu suo, sꝫ xtꝰ ut vidimꝰ cap: 10. ipse ajam suam ponebat et resumebat, n ad vltatem diaboli, sꝫ ad vltatem Patris sui, ille enim tradebat ipsum in mortem pp pecca nra, ut resuscitaret ad justificaoem nram, hinc deꝰ dicitꝫ ipsum fecisse peccum 2. Cor: 5.

pecca

pecca nra in ipsum conjecisse, ipsum deseruisse etc. etsi enim fiebat vltas diaboli, n tn ptati diaboli id ppriè tribuendum erat, et tertiò q habet, deo illam dante, n in xtm ppriè habet pp ipsius pecca, sz tm pp pecca aliena, qõo xtus fortè tacite innuit, cogitandum ipsis ee, q ipsorum loco ea pati debeat; deniq quartò Eventum hæc spectare pnt, ut scet, diabolum n fore Victorem, sz p mortem suam abolendam ee ptatem mortis habentem Heb: 14. et contritõe calcanei sui conterendum caput serpentis, ita ut ipse sit victor futurus, et forti illi vasa sua erepturus, ut e Luc: 11. conf: Es: 49. Ps: 68: 19.

V. 31. Prævidens ita instantem pugnam et certamen cum diabolo, tum potius luctam cum ira dei ob pecca in se conjecta, et simul exitum, forti et alacri ajo se ad certamen accingit et pparat, instigante illum et ajos addente amore Patris, ubi patet V. 31. ubi discipulos excitat, ut se comitent, et simul indicat caam, cur pmtus adeo sit, amorem npe et obediam erga Patrem, et finem deniq, ut mundus ea cognoscat, qndo jubet discipulos surgere, et inde secum abire; respicit ad pedia, ubi dixerat Principem mundi venire, impetum sc. in se facturum, idem enim e ac si nunc dicat, agite, eam illi obviam, pp hoc enim veni in hunc mundum, ut inimicitiam exerceam cum antiquo hoc serpente, q conterat mihi calcaneum, illi vero vicissim caput conteram, et ita aboleam ptatis mortis habentem, ita tn ut xtus sciret tps et locum certaminis, et interim cum ipsis secedere vellet, ut suum illorumq ajos bene ppararet seqq. sermonibus. Et dum ipsos vult ee sibi comites, vult ut sint spectatores et postea testes passõis ipsius, qmdm Joaes cap: 19. dicit, se testari q viderat, et verum ee testium suum, seq testari, q vera noverit, ut alij credant. Ut enim debet ee munus Aplorum testari de ijs q viderant et audiverant;

sed

Cap: 14.

sed simul ita indicat, q debeant ee participes passoum, et ita voluit illis explm dare, ut cum ipso qqs Patre ita volente, discant pati; Hinc Paulus dicit Col: 1: 24. se implere reliqas passoum Xti, et plerique Apli libamen facti st, et morte sua obsignarunt veritatem de Xto crucifixo, In universum dixerat Xtus Matt: 16. si qs velit ee eus discipulus, eum debere crucem suam tollere et ipsum seq. Unde qmdm Xtus pati debet et ita intrare in regnum, ita discipuli ipsius p multas passoes intrare debent in regnum coelorum, merito & vult illos ee sibi comites.

Verum indicat simul qd ipsum stimularet, npe amabat Patrem, et facere volebat, uti ille pcepat v. amoris obsequm illi pstare; Hoc duo supra qqs conjunxerat in amore sui, docens neminem se vere amare nisi pcepta sua servet, id & suo explo confirmat, qndo autem Patrem vocat, innuit illu hic considerandum ee ut se majorem; Et diximus aliquoties, q sit Oeconomia inr SS. Trinitatis tres psonas, qoo sedm eam Pater singulari modo Deus vocetur, cui eam ob caam singulari et modo amor et obsequm debetur; qd amor sit, supra n semel dictu e, unde fle p. n poe quenq deum amare aliter, q si delectetur contemplaoe virtutum eus, et velit ee deum eum q e, et ut talem laudare et celebrare, illi obedire, et denique illo frui; qndo & Xtus dicat se amare Patrem, id quoad dijam et huaam naturam, distincte illgi debet; quoad dijam naam, ut unum e cum Patre, ita Patrem naaliter n minus q se amat, oeconomice Patrem amavit illum glorificando, et noen eus manifestando; sedm huaam naam, ut sanctus hoo dei gloriam agnoscendo, approbando, laudando, dei vltati et legibus obsequendo, dei beatam commuoem desiderando; Itaq ostendit promtum

suum

suum ajum oriri ex illo erga Patrem amore, et vltate ac ppo-
sito noen eg et gloriam manifestandi, eoq fine mandatū ipsius
exequendi, qnam autem id mandatum fuerit, sæpius visum ē, npe
ut ajam suam poneret & moreretr p ovibus suis ut ē cap: 10: 18.
hinc et Phil: 2: 8. factus dicitr obediens usq ad mortem crucis.
Et cum instaret mors, n ut Ego inqebat, ss ut tu vis Matt: 26.
qua raoe ostendit se ee servum illum de quo Es: 42. et 53. et idē
ē ac si dicat, sacrificium noluit Pater, aures mihi pforavit,
sive vltarium servum sibi fecit, ecce veni ad faciendum vltatē
eg, & ad me ipsum offerendum in sacrificium, et unica olatoē
consummandum oes q sanctificantr Ps: 40. Heb: 10.

Hocq mundum volebat cognoscere, sc. qa volebat pdicari
crucem suam in mundo et annunciari mortem illam, q ex amo-
re dei et houm ad dei gloriam et houm salutem sidm vltatem
Patris obierat. Idq ita cognosci volebat, ut crederetr, atq
eo fine volebat illos ee testes et postea pcones. Unde et præ-
dicebat mortem suam, ut antea dixerat, et hoc eet argtm fi-
dei, et illgerent oes se scientem volentemq mortuum ee, tq q
ptatem habet ajam ponendi et iterum assumendi, et in quem
nulla erat ptas diaboli, nisi quam dabat Pater et ipse quoq.
Quod suo explo docuit oes, neminem amare vere deum, nisi
paratus sit facere vltatem dei, et etiam p dei nomine, ac
fratrum, q sunt in ~~mundo~~ in xto, salute, mori.

Cap XV.

Duæ hg capitis constitui pnt partes; Prima continet seriam
adhortaoem ad constiam in fide in xtum, et in amore dei et

pxi